

Hygien – här gömmer sig bakterierna

TANDLÄKARKUNSKAP SEDAN 1909 NR 14 2014

WWW.TANDLAKARTIDNINGEN.SE

Tandläkar tidningen

Nyheter
och mingel
från mässan

"Förhoppningsvis ser
IVO till att kompetensen
hos utredarna höjs."

Aud Sjökvist,
ordförande i Hsan. Sidan 40

NYHETER

Fler vill se en
svensk sockerskatt

TEMA

Måste klinikchefen
vara tandläkare?

KARRIÄR

Stoppa mobbning
på arbetsplatsen

DOMMAREN

Aud Sjökvist är juristen som blev ordförande i Hsan
– med rätt att dra in tandläkares legitimation

CERVIDENT

Vi är vad de andra kallar sig

Våra kunder ställer krav på att få tillgång till samtliga tandtekniska discipliner, det bredaste kunnandet och den senaste tekniken. Dessutom snabba och säkra leveranser, vettiga priser och jämn kvalitet.

Vi kallar det fullservice på riktigt. Våra kunder kallar det vardag. Utmana oss gärna – vi sätter en ära i att lösa dina problem. Äkta fullservice, helt enkelt.

CERVIDENT

Postadress

Box 21026, SE-200 21 Malmö

Besöksadress

ABC-husen, B-huset, John Ericssons väg, 217 61 Malmö

Tel: 040 – 761 15

www.cervident.se

Nu är det dags för slutspurten

Vi gjorde hundratalet löpsedlar till besökare i vår monter på riksstämman/Swedental. Vi gjorde en hel mässtidning under torsdagen och delade ut den till besökarna på fredagsmorgonen. Vi publicerade webbnyheter om händelser och seminarier under mässdagarna. Vi intervjuade viktiga beslutsfattare som styr och påverkar tandvården på mässans stora scen. Och vi mötte – viktigast av allt – massor av er läsare och annonsörer, fick intressanta synpunkter, tips och väldigt mycket positiv feedback på ”nya” Tandläkartidningen. Tack så mycket för det!

Det är alltså inte utan orsak som jag och tidningens duktiga medarbetare är lite trötta denna måndagsmorgon den 17 november när detta skrivs och nr 14 snart ska skickas till tryck. Trötta men nöjda – vilket jag hoppas att alla ni andra som jobbade på riksstämman/Swedental också kände er när det var över.

Men trötta eller ej, nu är det slutspurt in mot jul. Så absolut direkt efter mässan gjorde vi alltså det sista på denna tidning, som du just nu håller i din hand.

Även här kan du förstås läsa ett antal artiklar från stämman. Men du kan också bland annat läsa om viktiga hygienfrågor, möta Hsan:s omdebatterade ordförande Aud Sjökvist och läsa om ledarskap inom tandvården och det ökande antalet klinikchefer som saknar tandläkarutbildning. Vad innebär det för verksamheten?

Vi har också granskat frågan om en socker-

skatt, något som finns i olika varianter i såväl Norge som Danmark och Finland. Här hemma ligger dock de flesta partier lågt i frågan – än så länge.

Och vi fortsätter på temat kost, för lite längre in i denna tidning kan du läsa om professor Peter Lingström, som på riksstämman fick ta emot pris för sin forskning om matens betydelse för munhälsan.

På vår arbetslivsavdelning Karriär, kan du i detta nummer läsa om mobbning på arbetsplatsen och vad man kan göra för att upptäcka och komma till rätta med den. Visste du att man i en rapport som togs fram i slutet av 90-talet kom fram till att någonstans mellan 100 och 300 personer begår självmord årligen på grund av att de utsatts för mobbning på jobbet? Hur det utvecklats sedan dess vet jag inte, man kan ju bara hoppas att siffran har minskat. Men även om det i dag ”bara” skulle vara en tiondel så många är det likväl helt oacceptabelt och helt förskräckligt.

Örjan Björklund, chefredaktör

Det här är en personlig krönika. Åsikterna är mina och speglar inte nödvändigtvis Tandläkarförbundets ståndpunkter.

”Skulle det bara vara en tiondel så många är det likväl oacceptabelt och förskräckligt.”

Foto: Viktor Fremling

Dessutom...

... **missade du våra** intervjuer på riksstämman med bland annat Andreas Cederlund, Yvonne Nyblom, Per Rehnberg, Gunilla Hulth Backlund och några andra med makt över svensk tandvård? Ingen fara!

Intervjuerna filmades och du kan se dem på vår hemsida, tandlakartidningen.se!

Där hittar du också samtliga våra artiklar från dagarna på mässan samlade på ett och samma ställe, om du vill fördjupa dig.

... **har du väl sett** att Tandläkartidningen också finns på Instagram? Längst ner på tandlakartidningen.se hittar du vinjetten ”I vimlet” där du hittar våra Instagrambilder. Nu förstås bland annat från stämman.

● Se våra intervjuer.

4 mm i ett svep

NYHET!

3-års studie av
J.W. van Dijken/U. Pallesen
presenterad på IADR
i september 2014 –
se abstract på
www.dentsply.se

SDR®

Smart Dentin Replacement

- 4 mm härdningsdjup – färre lager, enkelt och snabbt
- Självtjämnas och adapterar till kavitetväggarna
- 3 års kliniska data (Umeå/Köpenhamn)
- Över 20 miljoner fyllningar sedan introduktionen 2009

For better dentistry

DENTSPLY

40 Tema

● Caroline Fridh är chef för Medicinsk tandvård på Danderyds sjukhus, men hon är inte tandläkare. Att klinikchefen saknar tandläkarbakgrund blir allt vanligare.

28

● **Porträttet.** Möt Aud Sjökvist, frispråkig ordförande för Hsan.

18 Mässaextra

● Fem sidor med nyheter och möten från odontologiska riksstämman/Swedental.

8

● **Metod.** God hygien är a och o på kliniken. Mikael Zimmerman lär ut hur den hålls på topp.

3 Krönika

Vi är trötta, men mycket nöjda efter intensiva dagar på riksstämman, skriver chefredaktör Örjan Björklund.

8 Metod

Var noga med hygien, manar Mikael Zimmerman som håller kurser om hygienfrågor och smittskydd.

16 Nyheter

Är det kanske dags för en sockerskatt i Sverige? De politiska partierna tvekar, trots goda erfarenheter från våra grannländer som redan infört olika former av sockerskatt.

18 Från stämman

Möt minglande mässbesökare och utställare samt läs om några intressanta händelser och seminarier från odontologiska riksstämman/Swedental som hölls på Stockholmsmässan i mitten av november.

28 Porträtt

Undermåliga utredningar kan leda till att tandläkare som borde bli av med legitimationen får behålla den, säger Aud Sjökvist, Hsan:s frispråkiga ordförande.

39 Etik

Jag tror att vi behöver tala mer om både sjukdomar, döendet och döden, skriver Ann Heberlein i sin krönika i detta nummer.

40 Tema

Är tandläkaren alltid bäst lämpad att vara chef för tandvårdskliniken? Det blir hur som helst allt vanligare att chefer hämtas från andra yrkesgrupper.

50 Klinik & Praktik

Isabel Brundin är tandläkare på en hbt-certifierad tandvårdsklinik.

56 Forskning

Möt Peter Lingström, professor på odontologen på Göteborgs universitet.

68 Vetenskap

Evaggelia Papia skriver om ytbehandling av keramer som ger ökad bindingsstyrka.

70 Karriär

Så kan vi motverka mobbing på arbetsplatsen.

72 Firande

Gunnar Thedéen fyller 60 år!

79 Förbundsledaren

Förbundsmötet står för dörren och Tandläkarförbundets ordförande Hans Göransson summerar året som gått.

83 Köp & sälj

Praktiker till salu!

Tandläkar tidningen

Postadress: Box 1217,

111 82 Stockholm

Besöksadress:

Österlånggatan 43

Tel: 08-666 15 00 (växel)

E-post: redaktionen@

tandlakartidningen.se

Hemsida: www.tandlakartidningen.se

E-post direkt till en person:

fornamn.efternamn@

tandlakartidningen.se

REDAKTION:

**Chefredaktör/
ansvarig utgivare:**

Örjan Björklund,

08-666 15 06

Vetenskapsredaktör

Thomas Jacobsen,

08-666 15 00

Vetenskapsredaktör

Björn Klinge,

08-666 15 57

Reporter

Mats Karlsson,

08-666 15 17

Art direction och design

A4

Layout, produktionsansvarig

Carina Lööf Frohm,

08-666 15 16

Webbredaktör

Linda Persson,

08-666 15 19

Reporter (tjänstledig)

Janet Suslick,

08-666 15 26

Omslag

Foto: Casper Hedberg

ANNONSER:

**Prenumerationer,
köp & sälj**

Elisabeth Frisk,

08-666 15 13

Annonsansvarig

Christer Johansson,

08-666 15 27

Platsannonser

Lasse Mellquist,

08-666 15 28

PRENUMERATION

Sverige privat

1 600 kronor + 6 % moms

Sverige företag

2 100 kronor + 6 % moms

Norden

1 700 kronor + 6 % moms

Övriga länder

1 850 kronor

TS-kontrollerad upplaga:

8 700 exemplar.

Medlem av Sveriges Tidskrifter

TRYCK

Ljungbergs Tryckeri AB

26422 Klippan

ISSN 0039-6982

All redaktionell text lagras elektroniskt

av Tandläkartidningen för att kunna

publiceras också på internet. Författare

som inte accepterar detta måste

meddela förbehåll.

I princip publiceras inte artiklar

med sådant förbehåll.

Tre medarbetare i detta nummer

ANNA RUT FRIDHOLM jobbar som fotograf sedan millennieskiftet; utbildad dels av Volvofotograf men även några år i Rom. Under hösten har hon bland annat letat och plåtat vit tryffel i Italien, blivit ett Ragnarök-fan efter en plåtning i Kalmar samt blivit smått utmattad efter ett intensivt arbete under riksstämman!

Vad är det bästa med adventstider?

– Glögg, tända ljus och pepparkakor! Supermysigt!

MATS KARLSSON är 57 år, värmelänning ut i täspetsarna. Har arbetat som både reporter och layoutare på en rad tidningar. Bor sedan snart 25 år i Stockholm och har arbetat på Tandläkartidningen i drygt 15 år.

– När jag började trodde jag att det mesta om munnen skulle vara skrivet inom några veckor, men idéerna blir bara fler och fler.

Vad är det bästa med jobbet?

– Att jag får vara kreativ, har bra arbetskamrater och får träffa trevliga tandläkare.

SOFIA WIXNER är journalist och art director med hjärtat i Dalarna. Hon har jobbat på flertalet dagstidningar, kvällstidningar och magasin. På fritiden läser hon bara böcker och leker med Henning, åtta månader.

Vilken är den bästa barnboken?

– För mig personligen är det allt av Astrid Lindgren. För Henning läser jag gärna Mamma Mu, Totte och Alfons, men han tycker allra bäst om "Ingrids första djurbok".

Med fingerspitzengefühl in i framtiden.

Komet är innovativa världsmästare sedan 85 år. Jämn storlek och tät permanent packning av diamanterna ger längre livslängd, men också mindre vibrationer och bra känsla i handen. De tyska borren är testvinnare med hög prestanda, precision och kvalitet. Prova gärna själv. Välkommen att boka en demo.

Dentalmind har exklusiv ensamrätt på Komets sortiment i Sverige. Kontakta oss på dentalmind.com eller tel **0346 - 488 00**

dentalmind®
INNOVATION ÄR VÅR MOTIVATION

Metod

Så undviker du att sprida smitta

Hygienkedjan är inte starkare än sin svagaste länk. Det finns många ställen där det lätt brister, även om kliniken köpt in dyr hygienutrustning. Mikael Zimmerman hjälper dig att undvika de vanligaste fällorna.

TEXT: KARIN TIDESTRÖM FOTO: ANDRE DE LOISTED

● Mikael Zimmerman håller kurser i hygien och smittspridning. Han betonar vikten av handhygien.

● Det är viktigt att hålla reda på flödet i sterilutrymmet. Diskdesinfektorn ska vara en naturlig gräns mellan orena och rena ytor.

Hygienrutinerna inom tandvården har förbättrats avsevärt sedan början av 1990-talet. Då spred hiv-epidemin skräck i tandläkarkåren. Det var före bromsmedicinernas tid och många aidspatienter fick allvarliga munhåleförändringar. Samtidigt saknades kunskap om adekvata hygien- och smittskyddsåtgärder.

På den tiden arbetade Mikael Zimmerman på Tandläkarhögskolan i Stockholm. Under fem år var han ansvarig för en klinik som behandlade patienter med olika immundefekter. Kliniken kom till på grund av hiv-epidemin.

– Under ett antal år på 1990-talet behandlade vi jättemånga aidspatienter. Hiv blev startskottet till att vi fått ett otroligt lyft när det gäller hygien inom tandvården, säger Mikael Zimmerman.

I dag driver han ett eget företag och håller kurser om hygien och smittskydd både i Sverige och internationellt. Både medvetenhet och utrustning har förbättrats mycket. I dag har alla kliniker diskdesinfektorer, avancerade autoklaver och sterilrum. All utrustning, inklusive bormaskiner och ultraljudshandstycken, rengörs mellan patienterna.

MEN DEN MÄNSKLIGA faktorn kan fortfarande ställa till det.

– Det är ofta de sista, oerhört betydelsefulla detaljerna som medarbetarna inte riktigt får ihop. En kedja är aldrig starkare än sin svagaste länk, så det

Mikael Zimmerman

ÅLDER: 61 år
TITEL: Docent i klinisk journaldiagnostik.

OM HYGIEN I TANDVÅRDEN: Både utrustning och rutiner har förbättrats mycket. Tandvården har gjort ett gott arbete på kort tid. Men de sista små detaljerna måste fortfarande till.

gäller att hitta de svaga länkarna på den egna kliniken, säger Mikael Zimmerman.

Grundläggande i allt hygienarbete är god handhygien. I vårdsammanhang är det oerhört viktigt. Men också lätt att missa.

– Skulle jag hålla kurs och bara få prata om ett enda ämne skulle det bli handhygien. Bakterier hoppar inte, mikroorganismers förmåga att flytta sig är väldigt begränsad. Det är vi som flyttar på dem, framför allt med våra händer, säger han.

FRAMFÖR ALLT är det alkoholbaserad rengöring som ska användas. Och det är viktigt att göra på rätt sätt. Händerna ska lufttorka och det ska ta minst en minut, annars finns risk att medlet gör mer skada än nytta.

– Om du tar för liten mängd överlever de starkaste bakterierna och du avlar i stället fram en starkare bakteriefloa. Det är jätteviktigt att ta sig den tid som krävs. Den minuten kan du göra något annat, till exempel prata med patienten.

Närområdet kring patienten är en annan kritisk yta. Aerosolen, vattendimman, sprider sig som mest inom en radie på ungefär en meter från patientens munhåla. Den ytan ska man vara noga med att desinficera med ett bra ytdesinfektionsmedel. Till övriga ytor räcker det oftast med vanlig rengöring.

– Medel som dödar mikroorganismer är giftiga för allt levande, även människor, och ska inte användas i onödan.

”Bakterier hoppar inte, mikroorganismers förmåga att flytta sig är väldigt begränsad. Det är vi som flyttar på dem, framför allt med våra händer.”

Aerosolen hamnar även på personalen som bör använda någon typ av skyddskläder.

– Vi är ofta duktiga på att sätta en haklapp på patienten men glömmer ibland oss själva. Det är bra att använda ett skyddsförkläde som man byter mellan varje patient.

ATT HÅLLA REDA PÅ utrustningen och var man har vad är annars a och o. I sterilutrymmet ska det till exempel finnas väl tilltagna, avgränsade ytor för rena, desinficerade och steriliserade instrument. Diskdesinfektorn utgör en naturlig sådan gräns mellan ytor, på ena sidan förvaras rena instrument och på den andra rena. Är ytorna för små kan det innebära problem, enligt Mikael Zimmerman.

– Om det är för trångt är det lätt att man till exempel ställer ner den rena kassetten med disk på fel sida om diskdesinfektorn. Brist på utrymme ökar risken för sammanblandning.

Man bör också så långt som möjligt undvika att hantera instrumenten med händerna. I dag finns olika bricksystem som underlättar hanteringen.

Vissa instrument passar enligt Mikael Zimmerman bättre som engångsutrustning. Om han fick bestämma skulle han genast genomföra ett byte till engångsborrar och engångsrotkanalsfilare. Dels är de vanliga instrumenten svåra att rengöra, dels är hanteringen oekonomisk och riskfylld.

– Tiden det tar att låta dem gå igenom hela steriliseringsproceduren kostar mycket pengar. Hanteringen innebär också en risk för stick- och skärskador, säger han.

INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN generellt uppskattas att mellan 12 och 15 procent av patienterna drabbas av någon infektion de inte borde ha fått. Hur det ser ut inom tandvården vet man fortfarande inte riktigt. Nya system för spårbarhet är på väg in och kommer att ge en tydligare bild av läget.

Det man framför allt är rädd för i dag är multi-resistenta bakterier, till exempel MRSA. Det finns kliniker som har särskilda rutiner för denna patientgrupp, men det är egentligen inte nödvändigt, enligt Mikael Zimmerman.

– Följer man basala hygienregler finns ingen anledning till det. Grundregeln är att behandla alla likadant. Vi kan aldrig veta vilka patienter som är bärare och inte. Vi behöver också hjälpas åt att minska antibiotikaförskrivningen och bara använda antibiotika när det verkligen behövs. ●

Så gör du: Tre tips för bättre hygien

1 Var noga med handhygien.

Det finns överväldigande bevis för hur viktig handhygien är för att minska smittspridning. Vid synlig nedsmutsning ska tvål och vatten användas, i alla andra sammanhang alkoholbaserad handdesinfektion. Det är viktigt att ta den mängd och tid som behövs. Händerna ska lufttorka och det ska ta minst en minut, annars har man tagit för lite.

2 Byt till engångsborrar och -rotkanalsfilare.

Det finns mycket som talar för att borrar och rotkanalsfilare bör vara engångsartiklar. Dels är vanliga instrument krångliga att rengöra, vilket innebär kostnader för kliniken. Dels blir de slöare efter användning. Dessutom finns en risk för stick- och skärskador vid hanteringen. Flera andra länder har redan bytt till engångsinstrument.

3 Se över sterilrummet.

A och o när det gäller hygien är att hålla isär rena och orena instrument. Lägg använda instrument på en yta, rena på en annan och sterila på en tredje. Är ytorna i sterilrummet för små finns risk för sammanblandning. Själva förflyttningen innebär också en risk. Använd bricksystem i så hög grad som möjligt för att minska den manuella hanteringen.

55

procent av alla dem som är koloniserade med MRSA är vid något tillfälle bärare av MRSA i näsa och svalg, enligt en studie av Håkan Ringberg med flera från 2006. Detta är ett av flera skäl till att använda skyddsförkläde.

Experten: ”Handhygien är lätt att missa”

PETER LUNDHOLM, klinikkchef, Folk tandvården i Uppsala. Sjukhustandläkare, Enköpings lasarett. Ordförande, tandvårdssektionen i Föreningen för vårdhygien.

Peter Lundholm är väl förtrogen med Mikael Zimmermans arbete och instämmer i hans resonemang.

– Han har många kloka synpunkter, säger han.

Särskilt vill han inskräpa vikten av god handhygien. Under sina år i kliniskt arbete är det där han har sett de största bristerna. Till exempel är det väldigt viktigt att inte hoppa över handdesinfektionen när man byter handskar.

– Det är något som är lätt att missa. Många tror att de är rena under handskarna men det stämmer inte. Man är alltid kontaminerad efter en patientbehandling.

Han vill också betona att skyddsförkläde är ett måste vid all patientkontakt.

– Det finns ingen möjlighet att

välja om du vill ha plastförkläde eller inte, det ingår i de basala hygienrutiner som Socialstyrelsen föreskrivit. Vi är ålagda att skydda kläderna vid allt patientnära arbete. Efter händerna är kläderna den största smittkällan. Skyddar man inte sina kläder är risken stor att man överför mikroorganismer mellan patienterna.

Handhygien och skyddskläder är de två viktigaste punkterna att arbeta med, enligt Peter Lundholm. Utöver detta bör man också se över sina instrument och sin instrumenthantering regelbundet. Planera arbetet så att risken för smittspridning minimeras, liksom risken för sticksador. Sylvassa instrument bör till exempel inte vara dubbeländade.

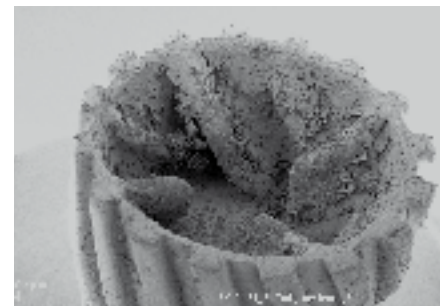
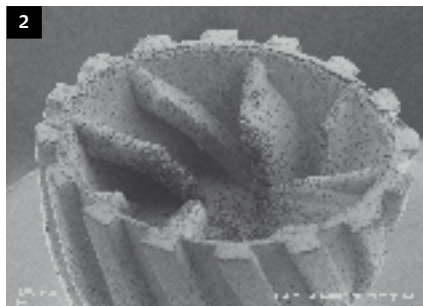
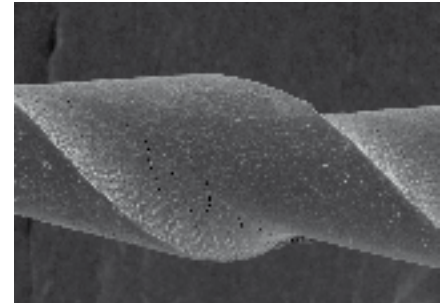
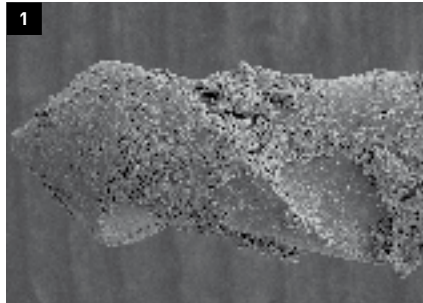
Överväg också möjligheten att övergå till engångsborrar och engångsrotkanalsfilare.

– Det är något som kommer väldigt starkt nu. Ur hygiensynpunkt är det ett stort framsteg, säger Peter Lundholm. ●

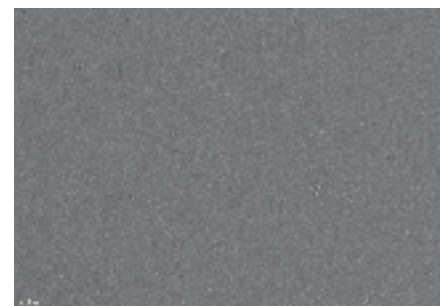
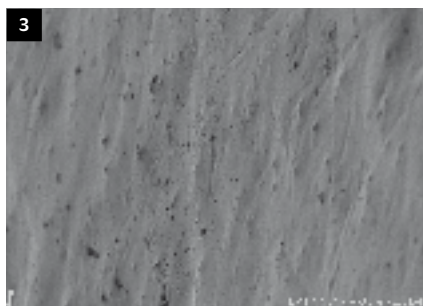
! Här visar Mikael Zimmerman exempel på hur svårt det är att rengöra viss utrustning.

I närbild: Här gömmer sig bakterierna

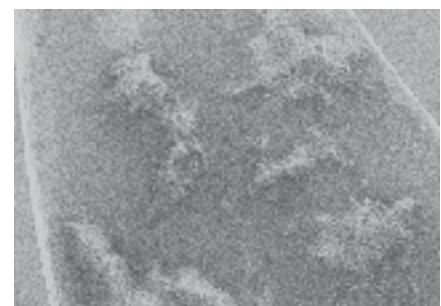
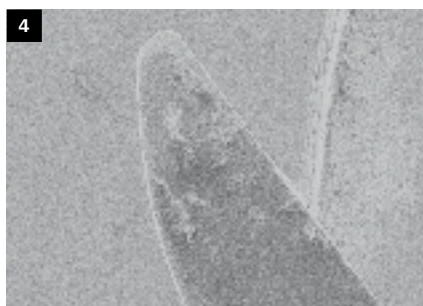
ROTKANALSFIL (1): Till vänster en rotkanalsfil som är steriliserad men inte rengjord. Till höger en använd rotkanalsfil med frakturlinjer. Att ett steriliserat instrument automatiskt är rent är en vanlig missuppfattning. Det stämmer inte alls. Är instrumentet inte rengjort först finns de döda bakterierna fortfarande kvar och kan orsaka inflammationer hos patienten. Måste du välja mellan sterilisering och rengöring är rengöringen viktigare. Rätt utförd i diskdesinfektor räcker rengöring långt. Till höger en använd rotkanalsfil med frakturlinjer. Det finns många fördelar med att använda engångsrotkanalsfiler, enligt Mikael Zimmerman. En är att en konventionell fil slits. Den blir då svårare att rengöra och i värsta fall kan den gå av och fastna i rotkanalen hos patienten.

GUMMIKOPP (2): En använd gummikopp som är rengjord enligt konstens alla regler, med ultraljud, diskdesinfektor samt även manuellt med tandborste. De små svarta prickarna är bakteriebeläggningar. Gummikoppar är mycket svåra att rengöra och ska vara engångsartiklar. Till höger direkt efter patient.

LAMINAT (3): Laminatskiva avsedd för kök i hemmet till vänster samt en laminatskiva avsedd för medicinska miljöer. Det finns kliniker som av kostnadsskäl köper köksinredning till sin praktik i stället för den dyrare medicinska inredningen. En bänkskiva på en tandläkarmottagning torkas dock av 25–30 gånger per dag och kräver en annan kvalitet på laminatet. En billigare laminatskiva slits snabbt och går inte längre att torka ren.

SCALERSPETS (4): En scalerspets som rostas. Även blod leder till att instrument rostas om det får vara kvar för länge. Helst bör instrumentet tas om hand direkt efter användning. Det får inte ligga och vänta på rengöring i sterilrummet. Om ytan på scalerspetsen korroderas blir instrumentet skrovligt och skadar rotytan vid användning.

Testa Estelite Sigma Quick!

Hur tänker du när du väljer komposit och vill skapa snygga fyllningar och restaurationer? Estelite är ett estetiskt universal-komposit med suverän kameleonteffekt, som är enkelt att putsa till högglans. Prova något bättre, prova Estelite!

Vi vet att du blir nöjd!

Därför har vi tagit fram ett väldigt självsäkert erbjudande som gäller för alla nya kunder t.o.m 31/12.

Som ny kund får du köpa två valfria färger av Estelite Sigma Quick-kapslar för endast 666 kr. (2 förpackningar à 20 kapslar.)

Vår erfarenhet är att de som testat Estelite blir väldigt nöjda.

Därför får ni pengarna tillbaka om ni inte skulle vara nöjda med Estelites egenskaper - även om alla kapslar använts.*

*Meddela oss innan 28:e februari om du önskar pengarna tillbaka.

HÖGESTETISK KOMPOSIT MED KAMELEONTEFFEKT

Kompositfasad 12 och 22.
Tandläkare Clas Oscarsson,
Stockholm.

FÄRGNYANSER

A1, A2, A3, A3.5, A4, A5,
B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3,
OA1, OA2, OA3, OPA2,
BW (Bleach White), WE (White Enamel)
och CE (Clear Enamel/Incisal).

Box 37, 911 21 Vännäs, Tel. 0935-131 11, info@tsdental.se, www.tsdental.se

PEPSODENT

presenterar

Pappa & Henry

Ännu en anledning att le. Pepsodent Super Fluor har blivit utsedd till Bäst i Test!

Råd & Rön
BÄST i TEST

APR 2013

Svenska Tandläkarförbundet
rekommenderar borstning
med fluortandkräm

www.pepsodent.se

INNEHÅLL 16 Dags för sockerskatt i Sverige? 18 Allt om riksstämman/Swedental 24 Långdragen praktiktvist avgjord i hovrätten 27 Chaim Zlotnik kan bli ny TT-ordförande 27 Västernorrland kraftsamlar mot uteblivna besök

Praktikertjänst protesterar mot Skatteverkets upptaxering

En skatterevision kan komma att slå hårt mot en stor grupp aktieägare i Praktikertjänst. Skatteverket anser att aktien var kraftigt undervärderad 2012. Detta kan få som följd att aktieägarna upptaxeras.

Skatteverkets nya värdering av aktierna kom som en kalldusch för Praktikertjänst. Enligt styrelseordförande Urban Englund har Skatteverket accepterat den modell för värdering bolaget har haft de senaste 20 åren. Enligt modellen var aktievärdet 185 kronor under 2012, men Skatteverket har en helt annan syn och värderar aktien till 1 000 kronor.

Det som fått Skatteverket att skriva upp aktien så kraftigt är den värdering som riskkapitalbolaget EQT gjorde inför budet på koncernen. 379 av Praktikertjänsts delägare som köpte aktier under 2012 riskerar nu att bli upptaxerade med omkring 450 miljoner kronor. Det innebär att 815 kronor per aktie ska tas upp som skattepliktig förmån.

● Urban Englund, styrelseordförande i Praktikertjänst, säger att många delägare är mycket oroade för Skatteverkets nya aktievärdering.

Foto: Per Trané

– PRAKTIKERTJÄNST delar inte Skatteverkets bedömning. Vi får gott stöd för vår uppfattning från några av landets mest ansedda experter inom företagsekonomi och skattejuridik. Under de senaste 20 åren har vi lämnat in över 40 000 deklarationer utan några problem vad gäller värderingen av aktierna, säger Urban Englund.

Han förklarar att många delägare är mycket oroade.

– Skulle upptaxeringen gå igenom kan det betyda mycket stora summor för de drabbade. Skatteverkets upptaxering är ”hitta på pengar”, pengar som aktieägarna inte har en möjlighet att sälja aktien för.

”Vi får gott stöd för vår uppfattning från några av landets mest ansedda experter inom företagsekonomi ...”

Praktikertjänst kommer inom kort att lämna ett svar till Skatteverket och ge sin syn på värderingen av aktierna.

– VI KOMMER att samla in fullmakter från de drabbade aktieägarna och lämna in till Skatteverket tillsammans med ett yttrande från Praktikertjänst. Om Skatteverket inte ändrar sin uppfattning kommer vi att överklaga och inleda en rättslig process, säger Urban Englund.

Det har inte gått att få någon kommentar från Skatteverket eftersom man där endast kommunicerar med Praktikertjänst och de berörda aktieägarna.

Mats Karlsson

Praktikertjänst – då och nu

- Praktikertjänst etablerades 1960 utifrån idén om ett kollektivt och gemensamt ägande. Delägarna ges ekonomisk trygghet och verksamhetsstöd så att de kan ägna sin kraft åt vårdarbetet. Praktikern ansvarar för drift av sin mottagning, har det medicinska ansvaret samt ansvar för ekonomi, medarbetare och verksamhetsutveckling. Praktikertjänst är den formella vårdgivaren och svarar för administration, kvalitetssystem, stöd och råd.
- Företaget har 1 900 delägare och verksamhetsansvariga. De är samtidigt anställda i och uppstår lön av bolaget. Varje delägare får max äga 15 000 aktier. Av företagets vinst delas hälften ut till delägarna.
- Praktikertjänst driver även tolv dotterbolag, bland andra BB Stockholm och Cityakuten. Totalt har koncernen 8 783 anställda (2013).

● Direktkonsumtionen av socker har gått ner sedan 1960-talet. I dag får vi i oss socker från andra källor. Godis och läsk till exempel.

Fler röster höjs för sockerskatt

GRANSKNING: Tekniska hinder och ideologiska invändningar får de flesta politiker att ducka för en skatt på socker. Men tandvården ser fördelar. – En fungerande sockerskatt skulle kunna ge många vinster, säger Tandläkarförbundets ordförande Hans Göransson.

TEXT: TORBJÖRN TENFÄLT FOTO: DREAMSTIME

Både i Norge och Finland pågår en debatt om att skärpa den sockerskatt som redan funnits i flera år. Norrmännen har till och med en särskild chokladavgift från 1922.

I Sverige driver enskilda politiker frågan, men partierna passas. När Tandläkartidningen frågar samtliga riksdagspartier var de står, ligger Miljöpartiet närmast att förorda reglering.

– Partiets ståndpunkt just nu är att sockerskatt inte är en framkomlig väg. Jag ska se över frågan, säger Stefan Nilsson, folkhälsopolitisk talesperson.

För åtta år sedan slog Miljöpartiet riksdagsgruppen i en motion fast att det finns goda skäl att införa en skatt för att påverka den stegrande konsumtionen av socker. ”Det är ett viktigt instrument i folkhälsopolitiken”, skrev riksdagsgruppen.

Stefan Nilsson ser inga ideologiska problem med att instifta

en sockerlag. Tveksamheterna handlar om praktiska hinder.
 – Det finns gränsdragningsproblem som komplicerar det hela. Regleringar mot till exempel rökning är lättare att styra eftersom all rökning är farlig. Socker finns i så många livsmedel och är därför en mer komplex fråga, säger han.

FINANSMINISTER MAGDALENA

Andersson (S) svarar genom sin pressekreterare att det inte är aktuellt att införa en sockerskatt. Hon har partiet med sig, men inte alla medlemmar.

Nina Drakfors, styrelseledamot i S-kvinnorna Skaraborg, argumenterade på förra årets partikongress för en skatt på godis och läsk: Skatt är ett viktigt politiskt styrmedel, menade hon, och om det används rätt kan det påverka både människors beteende och samhällsutvecklingen.

”Det räcker inte bara med information, det är dags att våga vara ansvarstagande för folkhälsan och rikta ett skatteintag mot svenskens höga intag av godis och läsk”, skrev Nina Drakfors i sin motion, som dock avslogs av kongressen.

Moderaterna och Folkpartiet slår korthugget fast att en sockerskatt inte är aktuell. Kristdemokraterna har samma inställning, men partiets skattepolitiska talesperson Aron Modig är mer utförlig om motiven:

– Det är viktigt att se var gränserna för politiken går. Vad bör politiken syssla med och vad bör politiken hålla sig undan. Vad man äter måste vara den enskildes ansvar, säger han.

ÄVEN ARON MODIG ser en skillnad mellan skatt på socker och på till exempel alkohol och tobak.

– Det blir en indirekt skatt på väldigt många livsmedel. En sockerskatt skulle slå mot enskilda människor och familjer som har det svårt, säger han.

I oktober 2012 motionerade Sverigedemokraternas riksdagsledamöter Mikael Jansson och

David Lång om att Sverige borde införa sockerskatt. Men förslaget rimmar inte med dagens SD-politik.

– Ett gemensamt långsiktigt mål för att minska den allmänna sockerkonsumtionen är naturligtvis bra. Men det ska inte ske genom vare sig lagar, skatter eller regleringar, säger Henrik Gustafsson, informationssekreterare på Sverigedemokraternas riksdagskansli.

Tandläkarförbundets ordförande Hans Göransson framhåller att skatt bara är ett av flera möjliga verktyg för att minska karies och stärka folkhälsan. Det är inte heller det viktigaste.

– Skatt kan kanske vara ett medel men att arbeta med och lära ut goda kostvanor i förskola och skola är oändligt mycket viktigare. Socker är på sitt sätt en drog, därför måste vi möta Olle i grind, säger han.

NORGE HAR HAFT sockerskatt sedan 1981. Den var ett led i en övergång till mer indirekt beskattning och omfattar framför allt det socker konsumenterna förbrukar. Socker som livsmedelsindustrin använder i tillver-

ningen beskattas inte. Skattens konstruktion gör att den inte får tillräckligt stor effekt för folkhälsan, men kritikerna.

– Jag anser personligen att allt som kan bidra till att begränsa sockerintaget är rätt väg. Kan det uppnås genom ekonomisk reglering är det bra, säger Richard Næss, generalsekreterare i Den norske Tannlegeforening.

Danmark hade en sockerskatt tills för ett par år sedan. Regeringen tog bort den eftersom många danskar smet undan skatten genom att åka till Tyskland och handla billigare socker.

– Vi har protesterat mot att skatten togs bort för vi anser att lagen är viktig ur hälsosynpunkt. Läskförbrukningen har exploderat, och ju mer läsk man dricker, desto mer karies får man, säger Freddie Sloth-Lisbjerg, ordförande i Tandlægeforeningen. ●

● Redan 1922 införde norrmännen en chokladavgift.

Stefan Nilsson

Aron Modig

Hans Göransson

Så fungerar sockerskatten i våra grannländer

NORGE Den norska sockerskatten trädde i kraft 1981. Skatten är i första hand inriktad på det socker konsumenterna förbrukar och omfattar inte sockret livsmedelsindustrin använder i sin tillverkning av varor. Norrmännen betalar också en särskild avgift till staten när de köper choklad – den infördes redan 1922. Gemensamt för både sockerskatten och chokladavgiften är att de främst tillkom för att förse staten med pengar, inte för att stärka folkhälsan.

FINLAND I Finland finns en så kallad

sötsaksskatt sedan 2011. Skatten har höjts ett par gånger. När regeringen i år planerade ytterligare en höjning protesterade Livsmedelsindustriförbundet. Skatten på sötsaker, glass och läskedrycker snedvrider konkurrensen, ansåg förbundet och pekade på att tillverkningen av produkter som inte beskattas gynnas, till exempel kex. För knappt två månader sedan beslöt regeringen att inte höja sötsaksskatten nästa år.

DANMARK När Danmark införde en

sockerskatt 2009 var det med det uttalade målet att förbättra folkhälsan. Men efter mycket kritik, framför allt från livsmedelsindustrin, avskaffades skatten för två år sedan. De starkaste invändningarna mot skatten, förutom konkurrensskäl, var att den inte förändrade danskarnas matvanor och därmed inte heller folkhälsan. Tvärtom tenderade många konsumenter med lägre inkomst att handla varor av sämre kvalitet som inte omfattades av skatten.

Kraftig sänkning av direktkonsumtionen

● Den totala sockerkonsumtionen i Sverige pendlade mellan 35 och 45 kilo per person och år under perioden 1960–2012. Däremot sjönk direktkonsumtionen kraftigt, från strax under 30 kilo per person 1960 till 7 kilo per person år 2012.

● Att den direkta sockerkonsumtionen minskat samtidigt som den totala konsumtionen varit relativt konstant har flera förklaringar. En är att vi gått från att baka, sylta och safta i hemmet till att i större utsträckning köpa dessa produkter färdiga i dagligvaruhandeln. En annan är att konsumtionen av godis och läsk och andra produkter med hög andel socker har ökat kraftigt.

Källa: Livsmedelsverket

Riksstämman/Swedental

Foto: Anna Rut Fridholm

Bejublad prisutdelning på mässan

Stämningen var hög vid torsdagens prisutdelning från Stora scenen. Årets totalt sju pristagare fick motta sina utmärkelser till publikens applåder och jubel. Utdelare var Stipendienämndens ordförande Mats Trulsson och Tandläkare-Sällskapets ordförande Gunilla Klingberg (i blå kavajer). De som fick priser är: (från vänster) Philip Arneryd, årets student i Malmö, Lovisa

Lindborg, årets student i Göteborg, Lena Haspel, årets student i Stockholm, Stina Öskog, årets student i Umeå, Daniel Nebel, bästa avhandling, Peter Lingström, Forssbergs Dentals pris, Tord Berglundh, det skandinaviska priset ur Stiftelsen tandläkarna Bensows och Åyräpääs fond. En längre presentation av varje pristagare publicerades i Tandläkartidningen nummer 13.

Hallå där...

DIANA AKSOY, tandläkare på Folk tandvården Lilla torget i Linköping med dottern Viktoria, 6 månader, i Folk tandvården Östergötlands monter.

Vad gör du på stämman?

– Jag kom precis, det här är första stoppet. Vi är här med min man som också är tandläkare. Jag har inget särskilt planerat, ska gå runt lite och kanske träffa några gamla kursare.

Vad är bäst med stämman?

– Det är många bra föreläs-

ningar, men jag vet inte om jag kommer att hinna gå på några i år. Jag ska också passa på att hälsa på min familj som bor i Stockholm.

Vilket är ditt roligaste mässminne?

– Jag fick Dentatuspriset för tre år sedan, det var väldigt roligt.

Hallå där...

PIERRE JOSEFSSON står i Unidents monter och visar utrustning, framför allt laserutrustning.

Vad är hetast i år i er monter?

– Vi visar väldigt mycket utrustning i år, sensorer och digitala avtryck är jättestort. Vårt Happykoncept är också populärt. Det innebär att man finansierar utrustning genom att köpa förbrukningsprodukter.

Vilken produkt tycker du själv är bäst?

– Jag gillar min laser. Med den kan man borra utan smärta, det är jättebra för tandvårdsrädna och ger utmärkt resultat.

Ska du se något annat på mässan?

– Jag ska mest gå runt och känna av stämningen och se om jag hittar något spännande. Det är roligt att titta på allt folk.

Foto: Anna Rut Fridholm

”Riksstämman är inte bara fest, det är mycket socialt också.”

Besökare på golvet.

”Vi vill bedriva mer tillsyn ute i stället för att sitta inne och utreda klagomål.”

Det sa Gunilla Hulth-Backlund, generaldirektör på IVO, när hon intervjuades av Tandläkartidningens chefredaktör Örjan Björklund.

Mässan i siffror

11012

besök hade årets riksstämma/Swedental under de tre dagarna på Stockholmsmässan i Älvsjö.

63

programpunkter var det på årets riksstämma.

Vaksamhet vid blodförtunnande mediciner

Allt fler äldre behandlas inom tandvården. Dessa patienter står ofta på blodförtunnande mediciner, vilket innebär extra vaksamhet vid olika ingrepp.

Inom tandvården är man van vid patienter som har antikoagulantia, men på senare tid har flera nya mediciner introducerats. Dessa kräver justering av dosen inför oralkirurgiska ingrepp. Vid symposiet ”Kirurgi, nya antikoagulantia och komplikationer” gjordes en genomgång om vad man bör tänka på: Planera behandlingen i förväg, informera patienten och dennes läkare om ingreppet, överväg skonsam teknik,

packa hemostatika i alveolen, suturera så att god kompression erhålls, vänta i 30 minuter

Johan Blomlöf.

efter ingreppet för kontroll av eventuell blödning, skicka med patienten extra kompresser hem. Följ upp patienten.

–Varje patient måste dock behandlas individuellt med tanke på medicinerings och den sjukdom denne har, sade Johan Blomlöf, käkkirurg och docent i oralpatologi, Århus.

Mats Karlsson

”Jag har borstat tänderna.”

Johan Rehborg började sitt inledningstal med att berätta att han sköter sin munhälsa.

Hallå där...

INGELA LEVINSSON, tandläkare från Stortorgetts tandläkargrupp i Malmö, köper nya färgglada klinikkläder.

– Jag gillar limegrönt som kommer att utgå ur sortimentet snart, så jag köper på mig lite extra. Jag har en limegrön tandläkarstol också.

Hur viktiga är kläderna för dig?

– De piggar upp. Nu är jag egen och kan bestämma själv och måste inte gå runt i de där pyjamasarna de har i Folk tandvården.

Ska du se något mer?

– Jag ska inte gå på något av det vetenskapliga i år, jag tittar bara på prylar. Jag ska köpa nya luppglasögon och kanske nya vinkelstycken. En bra sak med stämman är att man faktiskt tar sig tid att gå runt och titta och jämföra. Jag brukar åka på Köpenhamns mässan också.

Hallå där...

ZEINAB AL NAJIM, tandsköterska på Folk tandvården i Huddinge (mitten), tillsammans med **DUAA AL-ZURKANI**, tandläkarstudent (t.v.), och **BENIN AL NAJIM**, tandsköterskestudent (t.h.).

Vad gör ni på stämman?

– Vi kollar på lite instrument och nya material, som tandblekningsprodukter och poleringspasta. Det är alltid roligt att se det som är uppdaterat och nytt.

Vad har ni i kassarna?

– Tandkräm, flux, tuggummin och nya tandborstar. Vi har

både fått och köpt saker. Det är väldigt bra priser på mässan, så vi har passat på att köpa både saker för privat bruk och prover till kliniken.

Ska ni på några föreläsningar?

– Vi funderar på det, men just nu är vi hungriga så vi ska äta först.

Foto: Anna Rut Fridholm

Bra stöd ska bli bättre

Tandvårdsstödet är bra, men kan bli bättre – åtminstone om ensamutredaren Bengt Germundsson och hans expertgrupp får som de vill.

Den utredning som nu ser över stödet har en hel rad frågor att ta ställning till, bland annat om tandvårdsstödet lätt till bibehållen god tandhälsa hos normalbefolkningen, rimliga kostnader för dem med stora behov, om

Bengt Germundsson

informationen om stödet varit tillräcklig, hur fler ska lockas att besöka tandvården och om

prisjämförelsetjänsten kan göras bättre.

–De förslag vi kommer att lämna till regeringen senast den 31 augusti 2015 får inte kosta mer än sex miljarder, berättade Bengt Germundsson, tandläkare och kommunalråd i Markaryd.

Enligt honom finns förbättringar att göra, något som också Riksrevisionen påtalade i sin mycket kritiska rapport 2008 som blev språngbräda till utredningen.

Vid symposiet kom han inte med några avslöjanden om utredningens förslag; den är ännu i ett tidigt skede. Men han förklarade att besöksfrekvensen i tandvården är för låg i de lägre åldrarna och att prisjämförelsetjänsten kan göras bättre. Ytterligare en tanke är att det ska bli möjligt för patienterna att se varför det finns skillnader mellan referenspriserna och tandvårdspriserna hos olika kliniker. Mats Karlsson

Foto: Anna Rut Fridholm

Barbro Swartz pratade om etik på stämman.

Etiken sätts på prov i praktiken

Tandvårdspersonalen ställs dagligen inför etiska dilemman.

–I sådana fall är det bra att stödja sig på Tandläkarförbundets etiska riktlinjer, förklarade Barbro Swartz, specialist i oral protetik vid Folk tandvården i Örebro och mottagare av förbundets etikpris 2013.

Vid hennes symposium "Etisk reflektion i praktisk protetik" tog hon upp en rad fall där hon själv tvingats till etiska ställningstaganden. Men hur långt sträcker sig patient-behandlarrelationen?

–Att göra gott och att inte skada är naturligtvis en grundregel. Men i dagens individfokuserade samhälle betraktas patienten som kund och förväntas bli behandlad som han eller hon vill. Detta kan leda till moralisk stress hos vårdpersonalen eftersom vi kan tvingas utföra behandlingar som strider mot den egna etiken, sade hon.

I VISSA FALL kan det bli en ohållbar konflikt mellan behandlare och patient.

–Patientens krav kan bli för stora och orealistiska. I sådana fall måste man ibland bestämma sig för att man har kommit till en brytpunkt där det inte går att komma längre.

I ett sådant läge är det enligt henne bra att stödja sig på de etiska riktlinjerna och också söka stöd i de lagar och förordningar som finns. Om situationen blir för infekterad kan patienten behöva byta behandlare.

MEN DET ÄR inte enbart patienterna som kan utlösa etiska dilemman. Att tvingas till prioriteringar i den kliniska vardagen kan också innebära etiska konflikter. Det kan handla om vem som ska prioriteras, exempelvis den påstridige patienten eller den som har stora behandlingsbehov och som står i kö?

–Ekonomi och vård kan innebära konflikter. Exempelvis vid centrala labbupphandlingar, där tandläkaren mister det labb han eller hon är vana att arbeta med. Olika administrativa system kan också vara kleptomani som stjälar tid från vården.

Mats Karlsson

Hallå där...

MICHAEL DYBALLA, tandläkare vid Tandläkarpraktiken Södertorg i Visby, Praktikertjänst.

Vad gör du på stämman?

– Jag är här framför allt för att titta på utrustning. Jag har egentligen redan valt ut en unit från Gotlands Dentservice, men jag går runt och jämför lite.

Hur gillar du den gröna färgen?

– Jag skulle inte välja den.

Vad ska du göra mer på mässan?

– Vi har precis landat och åker hem med sista planet i kväll, så jag kommer inte att hinna mycket mer. Men jag ska titta på några nya instrument till tandhygienisterna, scalers, curetter och sadelstolar.

Att etsa eller inte etsa? Bondingen som ger **valfrihet!**

x **e** n o® *Select*

Adhesiven för både självetts och ets&skölj

For better dentistry

DENTSPLY

Riksstämman/Swedental

Hallå där...

JONAS UHRSTRÖM, regionchef för Mellansverige och Norrland, Praktikertjänst, bleker tänderna i Brilliant Smiles monter.

– Jag tänkte jag skulle prova i år. Så nu bokade jag en tid.

Har du blekt tänderna förr?

– Ja, jag har blekt hemma med gel och skena. Det funkar bra det med. Men det här känns annorlunda, det ska bli kul att se resultatet.

Vad gör du på stämman?

– Min huvuduppgift är att rekrytera tandläkare. Det är min femte stämma så jag känner mycket folk och det är roligt att mingla och umgås.

● Hampus Eksell, Studerandeföreningens ordförande tillsammans med föreläsarna Karin Röding, Anna Jinghede och Gunnar Håwi.

”Det är bra med stort engagemang”

Engagera er! Det var de tre föreläsarnas gemensamma karriärtips till studenterna vid Studerandeföreningens seminarium ”Tandläkarexamen är bara början”, där tre personer med tandläkarutbildning som valt något annorlunda karriärvägar bjöduts in. Gunnar Håwi, tandläkaren som har startat klinik både

i Stockholm och i London, tandläkaren och numera universitetsdirektören Karin Röding som berättade om de val som lett henne dit där hon är i dag samt Anna Jinghede, tandläkare som i dag jobbar som kriminaltekniker på polisen i Örebro. Att ta vara på chanserna och fortsätta utbilda sig var ett annat tips.

Kodak Dental Film now Carestream Dental Film

Once known as Kodak Dental Insight Film... now Carestream Dental Insight Film.

Nothing else has changed. The same pioneering force in dental film and digital imaging, dedicated to excellence

Discover Carestream Dental visit www.carestreamdental.com

© Carestream Health, Inc. 2014. Carestream, INSIGHT, Ultraspeed and T-MAT are trademarks of Carestream Health. The Kodak trademark and trade dress are used under license from Kodak.

Carestream
DENTAL

FREE

Thyroid Collar*
when you order any three boxes of Carestream Dental Film: Insight, Ultra-Speed or T-MAT.

Simply e-mail a copy of your receipt to Ernesto.jaconelli@carestream.com and we will send your free thyroid collar.

*Thyroid collars are recommended for cases where the thyroid is exposed to the primary x-ray beam.

Offer valid while stocks last. UK and Ireland based dentists only. One collar only per order.

Tandvårdsregistren används för dåligt

Forskarna behöver bli bättre på att använda nationella register med data om tandhälsan.

– Här finns mycket kunskap som kan leda till bra saker för patienterna, sade Andreas Cederlund.

Hur stor andel rotfyllda tänder finns kvar i munnen efter ett visst antal år? Den och många andra frågor kan forskarna få svar på om de studerar data som finns i tandhälsoregistret och andra nationella register.

– Vi har byggt upp ett hälsodataregister som är unikt, men underutnyttjat. Nu är det dags att få forskarna att se att de kan ha nytta av uppgifterna, sade Andreas Cederlund, tandläkare och sakkunnig på Socialstyrelsen.

Andreas Cederlund

Björn Klinge

Han såg stora vinster med att koppla ihop uppgifter ur tandhälsoregistret med andra register. Data som beskriver föräldrarnas och barnens tandhälsa kan ge ny kunskap om de kombineras med socioekonomiska data.

– **OM FÖRÄLDRARNA** har dålig tandhälsa löper barnen 1,5 till 2 gånger större risk att också få det, konstaterade Andreas Cederlund.

NQRDI, Nationellt kvalitetsregister för dentala im-

plantat, registrerar nästan 7 000 patienter. Tillsammans har de drygt 15 000 implantat. För 33 olika implantat finns data från mer än hundra operationer.

– Genom dessa data kan vi få hum om vilka implantat som fungerar eller inte, förklarade Björn Klinge, professor i parodontologi och en av de ansvariga för NQRDI.

Han förklarade att registret gör det möjligt att få fram en rad spännande resultat i även i allmäntandvården.

SKaPa (Svenskt Kvalitetsregister för Karies och Parodontit) samlar data om drygt tre miljoner patienter.

– Främsta syftet är att stödja vårdutvecklingen i svensk tandvård, sade Hans Östholm, registerhållare för SKaPa.

Torbjörn Tenfält

Hallå där...

MARIA HÄGG från Göteborg säljer borrar i Dentalminds monter.

Hur går försäljningen?

– Hittills har det gått bra. Det är mycket folk och stort intresse.

Vilken borrh är populärast i år?

– Alla säljer mycket, men intresset är kanske störst för Komet keramiska borrh. Fördelen med keramiska borrar är att de har längre hållbarhet och inte tar bort så mycket dentin.

Ska du titta på något särskilt?

– Nej, inget särskilt. Jag ska gå runt och titta lite om jag hinner, men det blir inte mycket.

Bygg positivt varumärke

Gå med i Tandläkare.se och få:

- ✓ Bättre kundkontakt med befintliga kunder
- ✓ Nya kunder genom vår bokningstjänst
- ✓ Möjlighet att lägga upp sista minuten-tider hos oss och fylla tomma stolar

TANDLÄKARE.SE

E-post info@healthcare.se Telefon 020-075 00 23

Nyhet!
Nu kan ni lägga upp sista minuten-tider

Långdragen praktiktvist avgjord i hovrätten

Köp och försäljning av en tandläkarpraktik kan bli en långdragen och dyr historia. Efter fyra år har hovrätten avgjort tvisten om en Stockholmspraktik. Nu tvingas säljaren betala köparen drygt 1,1 miljoner kronor.

Det var i slutet av 2010 som de båda tandläkarna tecknade avtalet. I avtalet fanns en bilaga med ett optionsavtal som innebar att köparen kunde förvärva patientstocken. Men en tid senare uppstod en tvist mellan parterna. Tvisten gällde säljarens rätt att ta del av vissa patientjournaler och rätten till vissa inventarier. Köparen krävde i sin tur att optionsavtalet skulle hävas

och köpeskillingen återbetalas på grund av säljarens illojala agerande och kontraktsbrott; köparen hävdade att hon inte fått tillgång till journalerna.

SÄLJAREN HÄVDADE att hon hade rätt att ta del av journalerna eftersom hon skulle utföra efterbehandlingar och garantiarbeten. Enligt köparen bestod kontraktsbrottet i att säljaren inte överlämnade databasen, att hon använde den efter köpet samt att

”... köparen hävdade att hon inte fått tillgång till journalerna.”

hon fortsatte att behandla de överlätna patienterna.

För ett och ett halvt år sedan hävde tingsrätten avtalet mellan parterna. Enligt domen skulle säljaren betala 600 000 kronor till köparen, utöver detta 350 000 kronor av köparens rättegångskostnader. Tandläkartidningen skrev om tvisten i nummer 9 2013.

SÄLJAREN ÖVERKLAGADE domen till hovrätten, som i stort sett gör samma bedömning som tingsrätten.

Domen innebär att säljaren ska betala köparen drygt 1,1 miljoner kronor, rättegångskostnader inräknade, samt ränta.

Mats Karlsson

Hör av er om FK-gränsfall!

Har du fått besked från Försäkringskassan att ersättning inte betalas ut trots att du anser dig ha följt regelverket – hör i så fall av dig till Tjänstetandläkarna, som kommer att ha ett kalibreringsmöte med kassan den 18 mars. Syftet är att klargöra reglerna för gränsfall och där det finns tolkningsutrymme. Dina exempel kan hjälpa till att göra regelverket tydligare.

Medlemmar kan höra av sig till: kansliet@tjanstetandlakarna.se

MK

100

... eller 500 kronor – Uppsala satsar på presentkort. Läs mer på: tandlakartidningen.se

TheraCal™ LC

– Lättanvänt, ljushärdande, bioaktivt pulpaskydd

Trikalciumsilikat är förstahandsvalet vid reparation av rot-
TheraCal™ LC är en unik, ljushärdande trikalciumsilikat-
avsedd för både indirekta och direkta överkappningar.

TheraCal™ LC är bioaktivt. Den hydrofila, basiska
frisätter kalcium och stimulerar till dentinbildning
hydroxid men är mycket enklare att använda.
med knoppsond, ljushärda och gör fyllningen

perforationer.
baserad pulpaligner

sammansättningen
i likhet med kalcium-
Applicera med kanyl eller
klar.

HULTÉN & Co ab

040-15 66 77 fax 040-15 56 00
www.bisco.se mail@hulten.com

Astringedent X - när du behöver omedelbar blodstillning

Köp
Astringedent X
IndiSpense - få 20 st
Metal Dentolinfusor-
spetsar på köpet!
Värde 219:-*

Händer det att dina patienter blöder kraftigt?

Astringedent X är allt du behöver för att få kontroll. 12.7 % järnsulfat stillar blödningen på sekunder och är betydligt mycket mer vävnadsvänligt än konkurrerande produkter.

Med Astringedent X på kliniken kan du tryggt stilla även de kraftigaste blödningar!

* Erbjudandet gäller under december 2014 eller så länge lagret räcker.

Åhrén Dental Consult är exklusiv distributör av Ultradents produkter i Norden och Baltikum. När du handlar direkt från Åhrén Dental Consult är du garanterad marknadens lägsta pris.

Succé för ny tandblekningsprodukt!

Opalescence Go – tandblekning som passar alla patienter!

- Förfyllda blekskenor med individuell passform
- 6 % väteperoxid garanterar snabb och effektiv blekning
- Innehåller fluor för att stärka emaljen och kaliumnitrat för minskad sensibilitet

Opalescence Go används i 60-90 minuter, en gång om dagen, med synligt resultat inom 5-10 dagar. Förpackningen innehåller 10 stycken underkäke/överkäke-skenor. Opalescence Go uppfyller EU:s kosmetikalagstiftning.

* Erbjudandet gäller under december 2014 eller så länge lagret räcker.

Åhrén Dental Consult är exklusiv distributör av Ultradents produkter i Norden och Baltikum. När du handlar direkt från Åhrén Dental Consult är du garanterad marknadens lägsta pris.

Chaim Zlotnik kan bli ny TT-ordförande

Chaim Zlotnik, ordförande i Stockholms TT-avdelning, föreslås av valberedningen som ny ordförande i Tjänstetandläkarna efter Kenth Nilsson, som avgår i samband med sin pensionering.

– Att jag föreslås som ny ordförande är både hedrande och en utmaning, säger Chaim Zlotnik.

Han har suttit som ordförande i TT-avdelningen i Stockholm sedan 2001 och i TT-styrelsen sedan 2006. Vid sidan av ordförandeuppdraget i Stockholm arbetar han 25 procent kliniskt. Han tror inte att uppdraget som TT-ordförande behöver innebära att arbetsbördan blir större.

– Vi har en väl fungerande styrelse där alla känner varandra. Dessutom blir ordförandeuppdraget vad jag gör det till, förklarar han.

OM CHAIM ZLOTNIK blir vald till ny TT-ordförande kommer han att avsäga sig uppdraget som ordförande i TT-Stockholm, vilket han hoppas

● Kenth Nilsson (till vänster), ordförande i Tjänstetandläkarna, ska gå i pension. Chaim Zlotnik kan bli hans efterträdare.

kommer att frigöra tid för mer kliniskt arbete.

Förutom att fortsätta driva de frågor TT hittills har gjort, finns några som ligger honom särskilt varmt om hjärtat.

– Det handlar om att skapa en så god arbetsmiljö som möjligt för våra medlemmar samt ett hållbart arbetsliv och ett gott liv efter pensioneringen. Arbetsgivarna måste ta större ansvar för varje individ, så att han eller hon kan utvecklas i yrket och ges goda

förutsättningar att kombinera privatlivet med arbetslivet.

SOM VICE ORDFÖRANDE föreslår valberedningen John Bratel, Göteborg. Övriga ledamöter som föreslås är Urban Alsenmyr (nyval), Gunilla Carlsson (omval), Andrea Gerner (nyval) och Lena Rignell (omval).

Omröstningen sker på Tjänstetandläkarnas föreningsmöte den 28 november.

Mats Karlsson

Västernorrland kraftsamlar mot uteblivna besök

Folktandvården i Västernorrland sätter hårt mot hårt och har börjat ta ut avgifter från personer som inte kommer på sina inbokade besök

Redan tidigare har folktandvården i Västerbotten kunnat ta ut avgifter för uteblivna besök, men det var varit upp till varje enskild klinik att besluta om detta. Nu gäller tuffare tag för alla folktandvårdens kliniker.

Det kostar 350 kronor för varje vuxen som inte avbokar sitt besök i tid, och 100 kronor för varje barn som uteblir. I det senare fallet är det målsman som blir skyldig att betala.

– Vi beräknar att folktandvården förlorar tolv miljoner kronor varje år på grund av uteblivna besök, berättar verksamhetschef Annri Vesterlund.

När man tidigare införde sms-påminnelser hade det visserligen viss effekt, men inte tillräcklig.

– Förhoppningsvis kommer de oannonserade återbudet att minska när det kostar att utebli, säger hon.

MK

Så klart.

Du hittar Zeiss hos oss.

Missade du vårt fantastiska mässerbjudande?
Kontakta oss så får du en ny chans :-)

We make it visible.

Dentalmind är nu officiell återförsäljare av ZEISS dentalmikroskop i Sverige. Kontakta oss på dentalmind.com eller tel **0346 – 488 00**

dentalmind®
INNOVATION ÄR VÅR MOTIVATION

PORTRÄTTET

Ordföranden *som vågar vara obekväma*

Undermåliga utredningar från IVO kan leda till att tandläkare som borde få legitimationen återkallad inte får det. Det är mycket allvarligt, menar Aud Sjökvist, ordförande i Hsan, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, som är känd som en frispråkig person. Men det kan kosta på att säga vad man tycker. Speciellt om man är generaldirektör och regeringens förlängda arm.

TEXT: MATS KARLSSON FOTO: CASPER HEDBERG

När Aud Sjökvist 2010 skrev en kritisk debattartikel i Dagens Nyheter om den nya patientsäkerhetslagen gick hon enligt vissa för långt; en generaldirektör ska verkställa regeringens beslut och leda arbetet på myndigheten, inte kritisera fattade beslut. Hon framförde också

kritiken i Tandläkartidningen.

Att som generaldirektör vädra kritiken offentligt fick konsekvenser för henne. Det fanns visserligen många som höll med henne och gav henne sitt stöd, men också de som tyckte att hon helt klart hade passerat en gräns:

– Min lojalitet ifrågasattes, och det gjordes klart att jag skulle få svårt att få fler myndighetsuppdrag, berättar hon när jag träffar henne hemma i lägenheten på Kungsholmen i Stockholm. Härifrån sköter hon en hel del arbete.

Sedan några år tillbaka är det Kammarkollegiet som är värdmyndighet för Hsan, och i och med det bantades Hsan rejält. På Kammarkollegiet har hon inget tjänsterum. Det finns i stället i den mastodontliknande betongbyggnaden Garnisonen på Östermalm.

Hon ångrar inte att hon varit frispråkig när det gäller patientsäkerhetslagen.

– En av de saker jag kritiserade var att Socialstyrelsen kom att sitta på tre stolar: ”lagstiftare” (utfärda föreskrifter), ”polis” (tillsynen) och ”domare” (rätten att uttala kritik). Det är inte ok, och det var just det som senare ledde till att Inspektionen för vård och omsorg, IVO, bildades. Däremot kanske inte tajmingen för min kritik var den bästa; jag skulle ha framfört den tidigare, innan regeringen lade fram sin proposition, säger hon.

AUD SJÖKVIST VAR också kritisk till att det var just Socialstyrelsen som skulle ansvara för patientklagomålshanteringen.

– Socialstyrelsen har aldrig haft allmänheten som primär målgrupp. Jag tror inte att man förstod vilken kraft och frustration patienters klagomål är uttryck för och därför underskattade man betydelsen av bland annat förberedelser inför övertagandet. Jag såg nyligen att både Socialstyrelsen och IVO anser att den numera långa handläggningstiden för patientklagomålen beror på att Socialstyrelsen fick ta över ”flera tusen” pågående ärenden från Hsan. Det handlade om Hsan:s arbetsbalans på drygt två tusen ärenden.

– Man behöver inte vara Einstein för att förstå att man inte kan trolla bort en arbetsbalans.

Aud Sjökvist

ÅLDER: 63.

YRKE: Jurist.

FAMILJ: Dotter och tre barnbarn i Sverige. Mor och bror i Danmark.

PÅ NATTDUKSBORDET: Mest skönlitteratur.

Just nu två böcker: före detta statsminister Ingvar Carlssons ”Lärdomar” och tidigare Volvochefen Pehr G Gyllenhammars ”Oberoende är stark”.

SENASTE TANDLÄKARBESÖKET: Den 10 november – den årliga kontrollen.

Om man på Socialstyrelsen hade förberett övertagandet ordentligt hade den här arbetsbalansen inte varit något problem.

I och med att patientsäkerhetslagen infördes den 1 januari 2011 fick Hsan lämna över ansvaret för hanteringen av enskildas klagomål till Socialstyrelsen. Hsan fick enbart ansvar för frågor om provotid, indragen förskrivningsrätt, återkallelse av legitimation och ny förskrivningsrätt/legitimation. Senare övergick Socialstyrelsens utrednings- och inspektionsuppdrag till IVO. Med den nya lagen skulle huvudfokus läggas på att identifiera systemfel som kan äventyra patientsäkerheten, och det tycker Aud Sjökvist är bra.

Den nya lagens skrivelser hade också intentionen att tillsynsmyndigheten Socialstyrelsen och senare IVO skulle bli tuffare mot vårdgivare och yrkesutövare som brister i patientsäkerhetsarbetet. Fler inspektioner skulle göras och fler yrkesutövare skulle kunna få provotid eller mista legitimationen. Också det är bra, enligt Aud Sjökvist, även om hon anser att det redan fanns en tillräckligt tydlig skrivning för att vara tuffare mot yrkesutövare som inte uppfyller kraven på patientsäkert arbete.

– Men statistiken visar inte att det blivit en tuffare hållning. 2012 fick vi totalt in 167 ärenden, året därefter 135, och i år har vi hittills fått in knappt 100, säger hon.

EN DEL AV DE utredningar som IVO gjort och skickat till Hsan är hon kritisk till:

– I vissa fall är anmärkningarna mot den anmälda alltför svepande för att vi ska kunna pröva anmälan. Det kan vara svårt att utläsa vad personen i fråga har gjort för fel, och det kan vara svårt för den anmälda att veta vari kritiken mot bristerna består och vad hon eller han ska försvara sig mot. Sådana undermåliga utredningar kan leda till att yrkesutövare som borde få provotid eller få legitimationen återkallad inte får det. Det är mycket allvarligt.

Hon har inte låtit saken bero utan hade i våras kontakt med IVO om problemen.

– Jag tror att bristerna i utredningarna beror på att utredarna inte har tillräcklig juridisk kunskap. Förhoppningsvis kommer IVO att se till så att kompetensen hos medarbetarna höjs.

Även Statskontoret kritiserar IVO; likartade ärenden bedöms inte lika vid de olika regionala tillsynsenheterna, vilket är ett rättssäkerhetsproblem, och tillsynsprocessen har hittills inte fungerat som det kraftfulla verktyg det var tänkt. Och liksom Aud Sjökvist är man kritisk till att vare sig antalet yrkanden eller antalet beslut om provotid har förändrats nämnvärt jämfört

● Aud Sjøkvist, ordförande i Hsan, ångrar inte att hon varit frispråkig. "Men jag skulle ha framfört min kritik tidigare."

Porträttet

med vad som var fallet innan patientsäkerhetslagen infördes.

Aud Sjökvist anser att det var fel att ta bort möjligheten för i vart fall den anmälde att överklaga beslut om kritik till förvaltningsrätten:

– Socialdepartementet skulle titta på möjligheten att överklaga kritikbesluten, men hittills har inget hänt och jag vet inte vad som skett med den frågan. Jag anser i vart fall att den anmälde ska kunna överklaga ett beslut. Ett beslut om kritik innebär myndighetsutövning, så det här är en rättssäkerhetsfråga. Jag är förvånad över att det inte blivit någon debatt om det här. Det bör finnas några bland alla de yrkesutövare som fått kritik som anser att de inte gjort fel och därför vill rentvå sig.

I DEN SENASTE budgetpropositionen föreslår regeringen att Socialstyrelsen blir vårdmyndighet för Hsan. Skälen är att de ärenden som Hsan ansvarar för ställer krav på en handläggargenorganisation som har kompetens inom exempelvis medicin, juridik och omvårdnad. Regeringen anser att det bör finnas personal vid vårdmyndigheten som är väl insatt i de frågor som rör förutsättningarna för innehav av legitimation att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården.

Aud Sjökvist tycker att det är bra om Hsan knyts till Socialstyrelsen:

– Då får vi tillgång till både den medicinska och juridiska kompetens som vi behöver.

Aud Sjökvist är född i Danmark, men när hon träffade sin förste man, en norrman, flyttade de till Sverige och hon arbetade bland annat som läkemedelsförsäljare. Hennes andre man, som dog förra året, tyckte att hon skulle började studera. Det blev juridik, hon satt ting och blev senare domare. Den 1 februari 2009 blev hon generaldirektör för Hsan. Hennes förordnande som generaldirektör går ut den 31 januari nästa år och som ordförande i Hsan sommaren 2016. I dagsläget är det dock oklart om hon kommer att vara ordförande så länge.

– **VI DISKUTERAR JUST** nu min ersättning. Läget verkar låst och kommer vi inte överens så är min tid på Hsan kanske snart över.

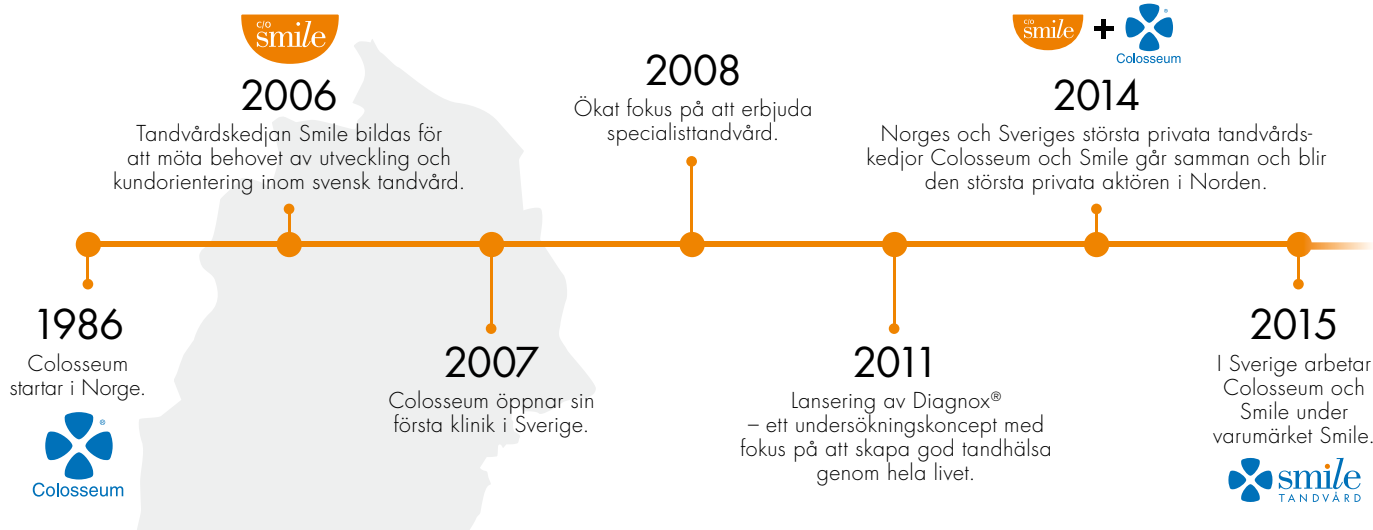
För en tid sedan fick Aud Sjökvist uppdraget att bli särskild utredare av den omfattande skogsbranden i Västmanland i somras, ett uppdrag som ska redovisas för regeringen nästa år.

– När försvarsdepartementet ringde och frågade om jag var intresserad av utredningsuppdraget tvekade jag inte. Jag sade ja eftersom jag kände mig undersysselsatt. Jag är en person som tycker om att arbeta och som fortfarande har mycket kvar att ge. ●

” Jag anser i vart fall att den anmälde ska kunna överklaga ett beslut. Ett beslut om kritik innebär myndighetsutövning, så det här är en rättssäkerhetsfråga.”

Nu söker vi fler som vill vara med och skapa Sveriges bästa tandvård.

I Sverige kommer Colosseums och Smiles kliniker att verka under namnet Smile från och med årsskiftet, med visionen att skapa Sveriges bästa tandvård. Samgåendet är början på en resa där vi steg för steg ska utveckla svensk tandvård. Idén är att förena hög kvalitet i vården med en genomtänkt serviceupplevelse. Att få våra patienter att le är inte vårt enda mål. Vi vill också etablera de bästa arbetsplatserna inom svensk tandvård. Nu söker vi fler kliniker och människor som vill arbeta inom Smile-konceptet.

För dig som privattdandläkare finns många möjligheter:

- Konkurrenskraftig värdering av din verksamhet
- Trygg övergång för personal och patienter vid generationsskifte
- Sälja kliniken och jobba kvar i önskad omfattning
- Slippa ansvar för personal och administration
- Utvecklas genom att ingå i ett större sammanhang med fler kollegor
- Arbeta i modern klinikmiljö

Är du intresserad av en förutsättningslös diskussion om dina möjligheter? Kontakta Tobias Wirén på tobias.wiren@smile.se. Vi vinnns även på Swedental den 13–15 november. Välkommen.

Smile har 25 kliniker på 21 orter i Sverige och har 500 medarbetare, varav ca 40 är specialister: Arboga, Borås, Göteborg, Halmstad, Helsingborg Drottninggatan, Helsingborg Springpostgränden, Jönköping A6, Jönköping City, Katrineholm, Kumla, Linköping, Malmö City, Malmö Slottsstaden, Malmö Södervärn, Mariestad, Mölndal, Norrköping, Stockholm SDIC, Sundsvall, Trelleborg, Uddevalla, Vänersborg, Västerås, Växjö och Örebro.

35 Hsan, kommentar av Aud Sjökvist 36 Lex Maria 39 Krönika av Ann Heberlein

Grava brister ledde till prøvotid

Minimalistisk journalföring, rotbehandlingar utförda utan kofferdam och nödvändiga röntgenbilder, antibiotikaförskrivning utan att indikationen journalförts ... En lång rad brister i yrkesutövningen ledde till att Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (Hsan) beslöt om en treårig prøvotid för tandläkaren.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) granskade tandläkarens verksamhet genom en oanmäld inspektion i augusti 2010. IVO hade fått en anonym anmälan om brister i vården.

Vid inspektionen fann IVO brister i journalföringen. I princip bestod den endast av åtgärds-koder gentemot Försäkringskassan. Det fanns inte heller någon närmare beskrivning av utförd behandling och ingen spårbarhet vad gäller material etc.

Det allmänna intrycket av mottag-

ningen var att det var trångt, rörigt och mycket smutsigt.

Vid en ny inspektion hade tandläkaren förbättrat journalföringen, men det fanns fortfarande brister i statusregistrering och anamnes.

VID DEN FÖLJANDE inspektionen hade ytterligare förbättringar gjorts, men daganteckningarna var fortfarande knapphändiga.

Den sista inspektionen visade att akurutiner saknades och tandläkaren visade stor okunnighet om läkemedel och antibiotikaanvändning.

Senare besökte tandläkaren IVO för att diskutera bristerna. Myndighetens granskning av 13 journaler, som tandläkaren hade skickat in, visade att journalföringen var minimalistisk, rotbehandling hade utförts utan kofferdam och nödvändiga röntgenbilder, antibiotika hade förskrivits utan någon indika-

tion, terapiplan saknades eller var mycket kortfattad.

EFTER UTREDNING KONSTATERADE IVO att tandläkaren hade visat sådana brister i yrkesutövningen att patienternas säkerhet äventyrades, och anmälde honom till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Hsan gjorde samma bedömning som IVO och beslöt om en treårig prøvotid med en prøvotidsplan för tandläkaren.

Det innebär att tandläkaren under denna tid ska skaffa sig den kunskap som behövs för att arbeta patientsäkert. Det gäller såväl att förkovra sig praktiskt som teoretiskt. Under prøvotiden ska tandläkaren arbeta under handledning. Hur detta avlöper ska dokumenteras var sjuätte månad. Deltar tandläkaren i kurser ska detta dokumenteras genom att intyg skickas in till IVO.

Mats Karlsson

”När vi beslutar om prøvotid har det gått väldigt långt”

AUD SJÖKVIST: Generaldirektör på Hsan, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Ordförande i Hsans nämnd.

Få personer med legitimationsyrken får sin legitimation återkallad. Vanligare är att IVO, Inspektionen för vård och omsorg, ansöker hos Hsan, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, om prøvotid, som i det beskrivna fallet ovan.

Vilka är de vanligaste anledningarna till prøvotid?

– Oftast handlar det om psykisk sjukdom, missbruk eller oskicklighet.

Vem är det som beslutar om prøvotid?

– Det är IVO som efter anmälningar eller egna inspektioner utreder fallen,

och om de finner stora brister hos exempelvis tandläkaren kan de välja att ansöka hos Hsan om prøvotid. Om så sker utformar IVO också en prøvotidsplan, som skickas med till Hsan. Det är sedan Hsan:s nämnd som fastställer prøvotidsplanen och prøvotiden.

Hur lång är prøvotiden?

– I de flesta fall tre år. Men är det exempelvis fråga om missbruk kan tiden förkortas om personen i fråga kan visa att han eller hon har genomgått någon form av behandling.

”Den som har fått prøvotid utser själv en handledare, men handledarens kompetens måste styrkas.”

Den som fått prøvotid ska bland annat ha en handledare som ska se till så att personen i fråga skaffar sig den kompetens som fattas. Vem kan bli handledare?

– Den som har fått prøvotid utser själv en handledare, men handledarens kompetens måste styrkas. Det ska också vara en person som är fristående från den som fått prøvotid, det vill säga inte en kollega och vän på samma arbetsplats. Uppgifterna om handledaren ska skickas in till IVO.

Händer det att Hsan beslutar om att ändra IVO:s ansökan om prøvotid och i stället beslutar om återkallelse av legitimation?

– I ett sådant fall kontaktar vi IVO för att få deras bedömning. Det händer, men är mycket sällsynt. ●

Extraktion efter en felaktig diagnos

Efter undersökning och röntgen ställdes felaktig diagnos, vilket ledde till att patienten fick felaktig behandling. Händelsen hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada.

I februari 2014 behandlades patienten akut efter ett trauma mot framtänderna. Vid den kliniska undersökningen konstaterades rörlighet i tand 11. Vid röntgenundersökningen diagnosticerades en kronfraktur på tanden.

Vid försöket att avlägsna det frakturerade segmentet extraherades hela tanden.

VID INSPEKTIONEN AV den extraherade tanden konstaterade man att det inte fanns någon synlig fraktur.

Tanden reponerades och fixerades mot granntänderna.

Patienten fick en återbesökstid två dagar senare. Inför detta besök konsulterades en övertandläkare vid pedodontikliniken.

Vårdgivaren identifierade orsakerna till det inträffade:

Skadan missbedömdes vid den första undersökningen, röntgenbilden feltolkades, det fanns misstanke om dålig syn hos tandläkaren, tandläkaren borde ha reagerat på att tanden satt hårt och avbrutit försöket att avlägsna kronfragmentet, ingen kontrollröntgen togs ef-

ter reponeringen av tanden, det fanns brister i journalföringen, bristande erfarenhet av barntandvård och brister i kompetensen inom behandling av traumaskadade tänder.

VÅRDGIVAREN VIDTOG flera åtgärder:

Tandläkaren fick genomgå en synundersökning, utbildning i traumabehandling sattes in, och tandläkaren fick en genomgång av bristerna i journalföringen och det inträffade.

IVO, Inspektionen för vård och omsorg, anser att händelsen har utretts tillräckligt och att vårdgivaren har satt in åtgärder för att uppnå hög patientsäkerhet och minska risken för att något liknande ska inträffa.

Mats Karlsson

"Det fanns misstanke om dålig syn hos tandläkaren."

NYTT TRÄD
STARTAR
VÅREN
2015

KUNSKAPSTRÄDET

är Sveriges Tandläkarförbunds systematiska efterutbildning. Utbildningen löper med flera delmoment under en tvåårsperiod och är utformat för att hålla hela tandvårdsteamet uppdaterat inom det odontologiska fältet.

Välj Kunskapsträdet för att upprätthålla en professionell nivå i den kliniska vardagen.

Sveriges Tandläkarförbund

TANDLAKARFORBUNDET.SE/KURSER

Sendoline®

PERFECT ENDO

S5 Rotary System®

S5 Apex Locator

Kombinera vårt S5 Rotary System®
med S5 Apex Locator!

Kontakta gärna vår produktspecialist Maria Flodin på
tel 0703-51 01 25 för beställning eller demonstration!

ODONTOLOGISK RIKSSTÄMMA & SWEDENTAL

TACK

Tack för att du kom till Odontologisk Riksstämma & Swedental!

Vi hoppas att du hade några riktigt givande dagar. Nu startar planeringen för nästa gång, så boka redan nu in nästa Odontologisk Riksstämma & Swedental som genomförs den 12–14 november 2015 på Svenska Mässan i Göteborg.

Den 17–19 november 2016 är Odontologisk Riksstämma & Swedental tillbaka på Stockholmsmässan.

**ODONTOLOGISK
RIKSSTÄMMA 2015**

GÖTEBORG
SWEDENTAL®

12–14 november 2015 • Svenska Mässan, Göteborg

www.ors2014.se

Vi ses på Stockholmsmässan!

KRÖNIKAN

Ann Heberlein: ”Kanske, tänker jag, måste vi också ge det inte helt perfekta, det kantstötta och det nedsatta plats i tillvaron.”

Det har varit en sådan där höst som det är ibland, särskilt när man har små barn. Förkylningar, kräksjuka och öroninflammationer har avlöst varandra. Ändå kämpar man ju på, för att man måste: måste jobba, städa, tvätta, laga mat ... Inte är det lätt att ställa in en föreläsning när en massa människor väntar, eller att be om uppskov med en text eller vad det nu kan vara. Det går ju ett tag, eller hur, att köra för fullt med nedsatt kapacitet, men nog känns det i kroppen när man tvingar sig själv att orka fast man inte gör det.

Kanske är det därför jag läser litteraturvetaren Katarina Bernhardssons avhandling *Litterära besvär*, skildringar av sjukdom i svensk prosa (ellerströms) med så stort intresse, för att jag har umgåtts med sjukdomar hela hösten, nosat på det där som Susan Sontag beskrev som ett andra kungarike, ”sjukdomens rike”.

JAG TÄNKER PÅ DET NÄR jag besöker min mormor som är en bra bit över 90. Hon har varit sjuk från och till hela hösten och i den åldern kan en lunginflammation vara fatal. Min mormor finns i sin alldeles egna värld numera. Korta stunder glimmar det till och hon besöker oss, i vår värld, någon stund. Sedan glider hon tillbaka in i sig själv, i den trygga värld hennes medvetande erbjuder henne. Hon är en liten flicka, min mormor, en liten flicka som bor i Svalöv med mor och far och systrar och bröder. Då är hon lycklig, tills hon slungas tillbaka till verkligheten, vårdhemmet på Kirseberg, ett främmande rum med främmande människor, och det är hjärtskärande att se hennes förvirring. ”Var är

Ann Heberlein är författare, debattör, teolog och lektor i etik vid Lunds universitet.

Foto: Viktor Fremling

mor?” undrar hon och jag vet inte vad jag ska svara.

Det är svårt att bli gammal och svårt att dö i en kultur som helst blundar för både åldrandet och döendet. Katarina Bernhardsson skriver om litterära skildringar av döendet – Carl-Henning Wijkmarks *Stundande natt* och Maria Fagerbergs *Svart dam* – och berör i det sammanhanget *Ars Moriendi*, *Konsten att dö*, en handbok i konsten att dö skriven på 1400-talet.

HÄR FÅR DEN KRISTNE vägledning i hur han ska möta döden för att hans själ i det eviga livet ska komma till himmelen och inte till helvetet. Den verklighetsuppfattning som ligger till grund för råden i *Ars Moriendi* känns på många sätt främmande läst med moderna ögon, men jag tänker ändå att det finns något här vi behöver. Tankarna om försoning och avslut är giltiga också i dag, många hundra år senare. Behovet av att då och då stanna upp och reflektera, kanske summera, är ett djupt mänskligt sådant.

JAG TROR ATT VI BEHÖVER tala mer om både sjukdomar, döendet och döden. Sociologen Zygmunt Bauman menar att döden sedan några århundraden inte längre betraktas som ett inträde i en annan fas av varat, utan blott som ett utträde, ett ögonblick av upphörande. Nog är det mer än så, tänker jag, men finner inga ord. Kanske, tänker jag, måste vi också ge det inte helt perfekta, det kantstötta och det nedsatta plats i tillvaron. Sjukdom och lidande är en del av våra liv – också det mer triviala lidandet i form av sjukdomar och maginfluensa. Ibland kan en förkylning rentav vara en välsignelse om vi ger oss tid att vara sjuka en dag eller två, slå ner på takten och låta världen klara sig utan oss en stund. ●

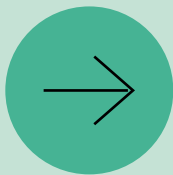
Tema

Allt vanligare med chef som inte är tandläkare

Ska klinikchefen väljas utifrån odontologisk kompetens eller främst vara chef och ledare? Nu får allt fler tandsköterskor och tandhygienister chefsuppdrag. Och antalet chefer helt utan tidigare erfarenhet från tandvården ökar.

TEXT: HANNA BERGENDAHL ILLUSTRATION: ERIK NYLUND FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM

Traditionellt sett har en erfaren tandläkare axlat klinikchefsrollen. I många fall har det fungerat bra. Men det kräver att tandläkaren också har fallenhet och förutsättningar att kunna bedriva ett gott ledarskap.

– Det här är ju en tradition som finns kvar inom vissa branscher, att de bästa specialisterna blir chefer, så det är inte unikt för tandläkare. Det finns i andra delar av arbetslivet också, även om jag tror det är på utdöende. Vilket är bra.

Det säger Anki Udd, ledarskapsexpert med fokus på chefers förutsättningar och utmaningar, hos fackförbundet Ledarna. Att en person som är skicklig i sitt yrke med automatik blir en bra chef är inte säkert, enligt Udd. De två sakerna måste separeras från varandra.

– Det här är ett dilemma, då det inte finns så många andra karriärvägar och jag tror att man ibland vill belöna på det viset. Det handlar ofta om någon sorts outtalad möjlig karriärväg helt enkelt.

Är det en belöning att bli klinikchef?

– Det är ju individuellt. Bland dagens chefer är de främsta drivkrafterna att få påverka och att vilja leda andra så det är ju belöning i sig. Belöningen kan vara att den anställda får ett nytt förtroende och helt krasst också får en högre lön och bättre villkor.

I dag är majoriteten av klinikcheferna i offentlig sektor tandläkare. Ett exempel är Folk-

vården i Stockholm där runt 70 procent av klinikcheferna är tandläkare. Tandvårdsutbildning är fortfarande företagets främsta kompetenskrav vid rekrytering av klinikchefer. Erfarenhet av ledarskap är enligt rollbeskrivningen inget krav, men meriterande. I april i år fanns 45 anställda klinikchefer, av dem var 31 tandläkare. Av resterande 14 klinikchefer var nio tandsköterskor, fyra tandhygienister och en tandtekniker.

Men är det inte bäst om klinikchefen också är tandvårdsutbildad?

– Den viktigaste förmågan en blivande chef ska ha är att kunna skapa sig en helhetsbild, att förstå verksamheten och att kunna leda organisation, medarbetare och verksamheten framåt. Det är det som är chefs- och ledarskapet, säger Anki Udd.

– Jag tror inte alltid att det är absolut nödvändigt att själv ha professionen i verksamheten. Avgörande är vem personen är och vilket uppdrag den får. Det ena behöver inte vara bättre eller sämre än det andra.

– Men när man ska rekrytera en chef så tror jag det är bra att åtminstone tänka tanken att vi ska ha någon med en annan profil än vi är vana vid. Det kan ge ett mer värde, så man inte per automatik gör som man alltid har gjort.

CECILIA FRANZÉN är odontolog, lärare och forskare vid Odontologiska fakulteten och Centrum för professionsstudier vid Malmö högskola. Hon har på olika sätt forskat kring tandläkare och klinikchefens roll.

Enligt henne kan klinikchefer i vissa fall säkert påverka kvaliteten i vården och klinikchefens roll kan ju exempelvis vara att bestämma vilka material man ska använda eller vilken utrustning som ska finnas, men just att bestämma hur den enskilda patienten ska behandlas, det kan inte någon annan än den behandlande tandläkaren göra i samråd med patienten.

Cecilia Franzén

– Tandläkare kan inte bli helt styrda utan har alltid ett handlingsutrymme i vården av patienter. I det enskilda patientfallet kan ju inte en klinikchef gå in och styra, säger Cecilia Franzén.

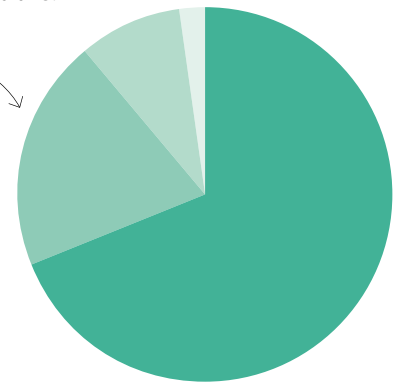
Kan en klinikchef med odontolo-

● Anki Udd menar att en person som är bra på sitt yrke inte per automatik blir en bra chef.

Klinikcheferna inom FTV Stockholm

- Antalet anställda klinikchefer är totalt 45.
- 31 av dem är tandläkare.
- 9 är tandsköterskor.
- 4 är tandhygienister.
- 1 är tandtekniker.

gisk utbildning och erfarenhet bättre stötta sina medarbetare?

– Om det är en erfaren tandläkare kan anställda vända sig till chefen när de behöver råd och hjälp. Det kan vara en fördel. Men för själva chefsjobbet behöver man inte vara tandläkare om det handlar om att lägga upp en budget och att organisera verksamheten

Franzén ser utmaningar i att styra professionella yrkesutövare just för att de har ett så stort eget handlingsutrymme och eget ansvar.

– Det är likadant inom sjukvård och andra yrkesgrupper, man får styra på annat sätt. Men det klart att klinikchefen har en viktig funktion och kan styra med hjälp av sina idéer och visioner i den verksamhet man ska bedriva.

Sven Ordell är odont dr och har

tidigare arbetat som övertandläkare i samhällsodontologi i Östergötland. Han är numera pensionär men aktiv inom forskning. Han menar att klinikchefens roll beror på kliniken, hur den är, vilka som arbetar där och hur stor den är.

ENLIGT ORDELL ÄR en organisationsform bra om den kan skapa självstyrande team inom kliniken, där klinikchefens roll blir att se till att teamen jobbar åt rätt håll, med en gemensam diskussion om prioriteringar. Och oavsett vilken utbildning klinikchefen har är det viktigt att man har teamens förtroende.

– Det sämsta som kan hända är att ett gäng tandläkare inte kommunicerar med chefen och kör över denne

genom att trotsa linjen och göra som de själva vill.

Ser du några fördelar med att välja en klinikchef helt utifrån?

– Jag tror inte det finns fördelar med att välja någon utifrån. Det är små arbetsplatser och det handlar om personkemi. Det är viktigt att man kan prata med varandra och förstå varandra. En klinikchef som är tandläkare kan med sin kompetens särskilja politiska direktiv från det odontologiska uppdraget på ett annat sätt.

– Om du har två vettiga ledare att välja på och den ena är tandläkare och den andra inte tror jag tandläkaren har ett försprång, just för den tillit man får av kollegor på kliniken. Man behöver inte vara den bästa tandläkaren men man måste ha gruppens förtroende. ●

● Caroline Fridh började som tandsköterska i folk-tandvården, i dag är hon chef för Medicinsk tandvård på Danderyds sjukhus.

”Jag är inte bäst på tandvård”

Caroline Fridhs ledarskap beskrivs som tillitsfullt, lyhört och närvarande. Avsaknaden av en tandläkarutbildning ser hon inte som något negativt, i stället har hon bred erfarenhet från andra bolag och branscher. – Jag plockar grejer jag tycker passar och gör om dem så de passar där jag är nu. Jag tycker det är en styrka, säger Caroline.

I Folk tandvården i Stockholm, bland de 30 procent klinikchefer som är tandsköterskor och tandhygienister, finns Caroline Fridh. Sedan 2010 har hon varit chef för Medicinsk tandvård på Danderyds sjukhus. Hon är närvarande och energisk med en pigg

blick. Hon lotsar oss till sitt kontor och stegar snabbt fram med kliniktofflor genom korridoren.

– Är jag en bra chef? Jag är stark på att tänka nytt och strategiskt. Kolleger brukar säga att jag ofta går utanför ”boxen”. Ibland kan det anses kontroversiellt.

SOM SINA STYRKOR ser hon sin coachande förmåga samt förmågan att se möjligheter och potential i människor.

– Det är både en styrka och svaghet att lita mycket på folk. Där behöver jag lära mig att bli mer nyanserad. Men jag utgår från det positiva och att alla måste få sin chans. Jag tydliggör vårt gemensamma mål

46

personer har Caroline Fridh som chef.

ANSTÄLLDA OM CAROLINE

1. Hur är Caroline Fridh som klinikchef?
2. Skulle det vara bättre om hon var utbildad tandläkare?
3. Vad har du för förväntningar på din klinikchef?

CRISTIANA QUINTANILLA
SPECIALISTTAND-
LÄKARE I KÄKKIRURGI

1. Jag uppfattar Caroline som lyhörd och väldigt strukturerad. Det är inte lätt att vara chef och vara ödmjuk men jag tycker hon klarar det bra. För mig som käkkirurg uppskattar jag att hon litar på mig och på min kompetens.
2. Jag tycker inte det. Hon har en mer administrativ position. Var och en har sin kompetens och det är inte positivt om någon talar om för en vad, när och på vilket sätt man ska göra saker.
3. Chefen ska vara någon form av koordinator i viktiga beslut när det gäller de administrativa och odontologiska rutinerna. I samråd med personalen ska det tas rätt och bra beslut, det är det jag förväntar mig. Hittills tycker jag hon är väldigt bra på det.

INGA DEMETRADZE
TANDLÄKARE

1. Jag har jobbat på många olika kliniker och haft många chefer. Caroline är en jättebra chef, den bästa jag haft hittills. Först och främst är hon alltid tillgänglig om jag har något problem. Jag kan alltid komma in till henne, hennes dörr är öppen och det uppskattar jag jättemycket. Vi har alltid tillgång till Caroline, vilken tid som helst när vi behöver. Det är jätteviktigt för mig. Jag upplever att Caroline är lyhörd och att hon lyssnar på mig och vad jag behöver för att utvecklas och lära mig nytt.
2. Det skulle inte ha någon betydelse för mig över huvud taget, vi har olika roller, jag är ansvarig för patientbehandling och hon är ansvarig för administration och ekonomi.
3. Jag vill ha ett bra stöd från chefen. Om en patient klagar vill jag ha någon som förstår både mig och patienten. Jag förväntar mig tillgänglighet och att hon är närvarande när jag får problem samt att det blir bra struktur i organisationen.

**ASTRA TECH
IMPLANT SYSTEM**

Join the **EV**olution

ASTRA TECH Implant System™ EV

Läs mer

www.jointheev.com

Till grund för detta evolutionära steg är fortsatt det unika **ASTRA TECH Implant System BioManagement Complex**, väldokumenterat för långsiktigt bevarande av det marginala benet och estetiska resultat. www.dentsplyimplants.se

DENTSPLY
IMPLANTS

zendium®

**STÄRKER
MUNNENS
EGET
FÖRSVAR**

INNEHÅLLER
**ENZYMER OCH
PROTEINER** – SOM
MUNNEN SJÄLV

Förebygger hål och
tandköttproblem

zendium.se

och vägen dit. Ansvar att komma dit ligger mycket på medarbetaren. Man måste tillåtas vara lite individualist, säger Caroline Fridh.

CAROLINE FRIDH BÖRjade som tandsköterska i folktandvården men slutade efter åtta år för att studera digital mediekommunikation. Därpå följde ett par år med arbete inom mässbranschen, både som anställd och som egen företagare.

– Att jobba som egen företagare, ge service, hitta lösningar, utveckla och utvecklas, det var jättespännande.

Sedan följde en tuff tid i Carolines privatliv. Att gå tillbaka till arbetet i mässbranschen kändes inte som ett bra alternativ. Via en tidigare kollega kom hon tillbaka till folktandvården för att arbeta med utbildning av personal i ett nytt digitalt system.

– Jag hade en klinikchef som var väldigt coachande och sporra-

de mig: ”Du ska göra något mer, arbetsledare skulle passa dig perfekt”.

Efter ett par år som arbetsledare kom möjligheten att söka uppdrag som klinikchef. Caroline blev från början tilldelad fyra (!) kliniker.

– Ja, antingen var man med eller så var man det inte. Men jag måste prova mig fram i livet, så jag tackade ja till det uppdraget. När jag tittar i backspegeln inser jag att det var ett stort uppdrag. Det var en utmaning med stort U.

Vad är din övergripande vision för ditt ledarskap och för kliniken?

– Det viktigaste är patienten såklart, vi är där för patienterna och vi vill ge den bästa vården och se patienten i sin helhet. Att medarbetarna utvecklas i den riktning verksamheten behöver och de själva vill är viktigt för att de ska kunna hjälpa så många patienter som möjligt.

”Jag är tydlig med våra roller, jag lyssnar men kan inte uttala mig om vad de ska göra odontologiskt.”

Är det ett problem att du inte har tandläkarutbildning?

– Jag kan tänka mig att det finns tandläkare som ibland har en önskan att diskutera odontologiska problem med sin klinikchef i stället för att ta upp frågan med en kollega. Då kan det bli problem. Men jag är tydlig med våra roller, jag lyssnar men kan inte uttala mig om vad de ska göra odontologiskt. Jag är inte bäst på tandvård, det är tandläkarna.

CAROLINE HAR INTE SJÄLV känt sig ifrågasatt, men hon har hört andra klinikchefer som är tandsköterskor och tandhygienister berätta att de fått kommentarer och gliringar. Men att hon inte är tandläkare, det reflekterar hon sällan över.

– Om det är rätt eller fel, bra eller dåligt, finns lika många åsikter om som det finns personer. Det viktiga i min roll är att ständigt utveckla mitt ledarskap. ●

NYHET!

**Var du vill.
När du vill.**

TePe EasyPick™ –
helt enkelt rent mellan tänderna
www.tepe-easypick.com

Tillverkas i Sverige

STIF stöder användning av TePe's produkter

TePe®
We care for healthy smiles

AD14006SE

”Kraven på bra ledarskap ökar”

Tandvårdskedjan Smile anställer gärna chefer som inte har renodlad tandvårdsbakgrund. I dag saknar nära hälften av klinikcheferna odontologisk bakgrund och den gruppen växer. – Vi sätter stort värde på gedigen ledarskaps erfarenhet, säger Tobias Wirén, grundare och ansvarig för förvärv och affärsutveckling på Smile.

Kompetenta ledare är viktigt inte bara för att kvalitetssäkra vården, hålla ordning på ekonomin och att få nöjda medarbetare. Ledarskapet är också viktigt för att attrahera och behålla kompetenta medarbetare inom organisationen, anser man på Smile. Vid val av klinikchefer blir det därför naturligt att också rekrytera personer från andra branscher.

– Råkar det sammanfalla att man har personer som är från tandvårdsbranschen som dessutom är duktiga ledare, kan det många gånger vara en fördel. Men vi har då ett smalare område att rekrytera ledare från, säger Tobias Wirén.

HAN MENAR ATT många erfarna ledare i tandvården i regel har arbetat i mindre organisationer.

– Våra kliniker är generellt större och med större kliniker kommer större ledarskapsutmaningar. Däremot kan vi hitta ledare som jobbat inom folktandvården som har både tandvårdsbakgrund och erfarenhet av en större organisation, men det är inte säkert att det fungerar bara för det. Personlig profil och värderingar är ju också viktigt.

Smile har en klinikchef och en odontologiskt ansvarig på varje klinik. Klinikchefen har det övergripande ansvaret för verksamheten. Den odontologiskt ansvarige leder det odontologiska arbetet och är alltid en erfaren tandläkare.

Ett bra ledarskap, enligt Tobias Wirén, handlar om att våga ta initiativ och att våga driva sina frågor utifrån eget huvud och kunna ta ansvar för det. Men inte ensam, poängter han.

– Vi letar absolut inte efter ledare som är auktoritära och pekar med hela handen. Vi tror på ett coachande ledarskap som bygger på våra grundvärderingar –

● Andreas Geschwind-Widegren är klinikchef på Smile. Han saknar tandvårdsutbildning, men har arbetat som chef för ett vårdföretag.

delaktighet, helhetssyn och nytänkande. När vi rekryterar ledare letar vi efter personer som delar dessa värderingar. De blir ju ambassadörer för ett värderingsstyrt ledarskap.

Vilka fördelar har ni sett när ni tagit in chefer som inte har tandvårdsbakgrund?

– Att vi får människor som har en gedigen ledarskaps erfarenhet. Dessutom får vi ju människor som kommer med ett öppet sinne och inte tänker att ”så här har det alltid varit” utan ”kan vi göra det här på ett annat sätt?”.

Behöver tandvården bättre ledare?

– Det tror jag absolut, på alla nivåer egentligen. Det finns säkert i dag jättemånga duktiga chefer men kravet på ledarskap och behovet av bra ledarskap kommer att öka, både på gruppnivå och på en central nivå.

EN AV DE KLINIKCHEFER på Smile som inte har tandvårdsutbildning är Andreas Geschwind-Widegren. Han är utbildad arbetsterapeut och har tidigare arbetat som chef inom ett privat vårdföretag i sju år. När han i våras kom in i tand-

vårdsbranschen tyckte han det var utmanande.

– Det är en helt ny bransch för mig och självklart finns det saker som man upplever som nya och behöver upptäcka ordentligt, men samtidigt väldigt kul. **Hur är det att jobba som klinikchef när du inte är tandvårdsutbildad?**

– Att ha en ledande position handlar ju om att leda människor och vara den som får ihop helheten. Kanske är man inte alltid som tandläkare bekväm i den rollen, utan har utbildat sig för att jobba kliniskt. Som tandläkare är det en fördel att man vet mer i detalj hur tandvården fungerar, men som ledare ska man ha ett helikopterperspektiv och se helheten och inte bara i detaljer heller. Så det finns både fördelar och nackdelar, men fördelarna överväger.

Vilken är den största utmaningen med att komma utifrån?

– Även om det är tandvårdsbranschen handlar det om att lära känna sina medarbetare och leda en grupp. Jag tycker nog inte det är svårare inom tandvårdsbranschen att man är icke-kliniker än om man skulle komma till en annan bransch, det är nog samma utmaningar att sätta sig in i. Det handlar om att leda verksamheten som chef tillsammans med medarbetare för att nå resultat och skapa trivsel på jobbet. ●

”Vi letar absolut inte efter ledare som är auktoritära och pekar med hela handen.”

Så klart.

Du hittar Zeiss hos oss.

We make it visible.

*Missade du vårt fantastiska mässerbjudande?
Kontakta oss så får du en ny chans :-)*

Dentalmind är nu officiell återförsäljare av ZEISS
dentalmikroskop i Sverige. Kontakta oss på
dentalmind.com eller tel **0346 - 48800**

dentalmind®

INNOVATION ÄR VÅR MOTIVATION

ARBETSMILJÖ

”Certifieringen har gett en kvalitets- höjning av hela verksamheten.”

Folktandvården i Uppsala län är först i landet att hbt-certifiera sina tandvårdskliniker.

● Isabel Brundin, tandläkare vid Folktandvården Liljeforstorg i Uppsala och ordförande för Tjänstetandläkarna i Uppsala, ser bara fördelar med att arbeta i en hbt-certifierad verksamhet.

På receptionsdisken inne på Folktandvården Liljeforstorg i Uppsala står en liten flagga regnbågens färger. Kanske osynlig för en del – men en tydlig signal för dem som förstår dess innebörd. Den markerar att den här kliniken har medvetenhet om hbtq-homo-, bi-, trans- och queerpersoner.

Isabel Brundin, tandläkare vid Folktandvården Liljeforstorg och ordförande i Tjänstetandläkarna i Uppsala, tycker att det bara finns fördelar med att jobba på en hbt-certifierad tandvårdsklinik.

– Certifieringen har gett en kvalitets-
höjning av hela verksamheten.

Hon kan rekommendera andra att följa exemplet.

– I slutänden blev alla nöjda. Men det är klart att det tog mer tid för en del att ta till sig arbetet.

Argument fanns om att de ju redan behandlade alla patienter utifrån ett likvärdigt perspektiv. Men när de gick grundutbildningen på två och en halv dag under ett års tid fick de genom seminarier, filmvisningar och föreläsningar pröva sina invanda tankemönster. Där såg de att det fanns en del att rätta till.

– Det handlar till exempel om hur man pratar med patienter och kolleger. Det är viktigt att vara öppen. Till exempel inte fråga barn: ”Är det mamma eller pappa som följer med dig i dag?”

Nu är hbt-tänket införlivat i vardagen.

– Det handlar inte bara om hbtq-gruppen, utan även andra, till exempel funktionshindrade och personer med annan etnisk bakgrund, säger Isabel Brundin.

Nu ska Landstinget i Uppsala län ta ett ännu bredare grepp om mångfalden på patient- och personalnivå, berättar Gunnilla Swanholm, tandvårdsdirektör.

– Certifieringen är ett steg in i de här frågorna. Vi ska nu ha en utbildningsdag där vi bland annat pratar vidare om hur vi ska bli ännu bättre på att inkludera olika grupper av människor. ●

Hbt-certifieringen av Folktandvården i Uppsala

Kliniken vid Liljeforstorg i Uppsala är hbt-certifierad sedan 2012, tillsammans med de 25 andra folktandvårdsklinikerna i Landstinget i Uppsala län. Även alla nyanställda hbt-utbildas. Syftet med certifieringen var bland annat att förbättra arbetsmiljön och bli ännu bättre på att bemöta patienter. Arbetet har gett genomslag, enligt medarbetarundersökning och patientenkäter.

Så fungerar htb-certifieringen

- 1** RFSL skräddarsyr utbildningspaket för organisationer och företag.
- 2** Grundutbildningen pågår två och en halv dag, utsträckt över ett halvår.
- 3** Hbt-certifieringen är giltig i tre år, därefter görs en uppföljning.
- 4** Standardpris för en grupp på 25 personer är ungefär 100 000 kronor.
- 5** Fem kriterier ska uppfyllas för att verksamheten ska bli certifierad. Bland annat aktivt arbete för att skapa en öppen och inkluderande arbetsmiljö.

- 1.** Alla folktandvårdens kliniker i Landstinget i Uppsala län är hbt-certifierade. "Vi behöver prata mer om mångfald och certifieringen har gett bättre kunskap i de här frågorna", säger Gunilla Swanholm, tandvårdsdirektör, Landstinget i Uppsala län.
- 2.** Isabella Brundin kan rekommendera andra att följa exemplet att hbt-certifiera sin klinik. Det har varit positivt både för de anställda och patienterna.

Hbt och hbtq

- Det är RFSL, Riksförbundet för sexuellt likaberättigande, som står bakom hbt-certifieringen.
- Hbt står för "homo-, bi- och transperson". Numera innehåller begreppet även "q", som står för "queer".
- Queer enligt RFSL: "Ett brett begrepp som kan betyda flera olika saker men i grunden är ett ifrågasättande av heteronormen. Många ser sin könsidentitet och/eller sin sexualitet som queer. Queer kan innebära en önskan att inkludera alla kön och sexualiteter eller att inte behöva identifiera/definiera sig."
- Anledningen till att det heter hbt- och inte hbtq-certifiering beror på att RFSL skapade certifieringen innan queer-begreppet slagit igenom. Men på sikt är det möjligt att de ändrar namnet på certifieringen, hälsar Ulrika Westerlund, ordförande för RFSL.
- Regnbågsflaggan är en välkänd hbtq-symbol.

Källa: RFSL

Öppenhet hjälper mot utanförskapet

Alla – inte bara homo-, bi- och transpersoner – vinner på att vården blir hbt-medveten. Det säger Frida Ohlsson Sandahl, hbtq- och normkonsult från Jönköping.

Mot bakgrund av att hbtq-personer har litet förtroende för vården finns det goda skäl att som vårdgivare se till att hbt-certifiera sig, tycker Frida Ohlsson Sandahl.

– De kan bära på personliga upplevelser av att ha blivit dåligt bemötta. Det gör att de drar sig för att söka vård, säger Frida Ohlsson Sandahl.

Exempelvis kan transpersoner hamna i situationer där de måste ”utbilda” vårdpersonal om varför personnummer eller namn inte stämmer överens med personens visuella könsuttryck, berättar hon.

TILL SYNES HARMLÖSA saker som tavlor i väntrummet med leende kärnfamiljer och toalettdörrar märkta med mans- och kvinnosymboler kan bli smärtsamma påminnelser om att inte tillhöra normen – för dem som bryter mot densamma, berättar hon.

Öppenhet och kunskap är lösningen mot utanförskapet. Alltså att som medmänniska förstå och vara öppen inför att patienter och arbetskamrater har olika livsstilar.

För den homo- eller bisexuella personal som inte är öppen med sin läggning går det åt mycket energi för att hålla upp fasaden.

– **DEN PERSONEN DELTAR** antagligen inte lika mycket i sociala aktiviteter eller i diskussioner på fikarasten. Det påverkar personen negativt ur ett psykosocialt perspektiv. Vad man skämtar om på fikarasten hänger ihop med maktstrukturer. Finns det en jargong där man skojar om bögar finns det säkert också sexism och rasism, fortsätter hon.

Hon glädder sig åt att Folkandvården i Uppsala tagit initiativ att låta hbt-certifiera sig.

– Det är fantastiskt. De visar att de ger alla medarbetare och patienter ett likvärdigt be-

”Det innebär en enorm trygghet att alla är välkomna. Symboler ska inte underskattas.”

● Frida Ohlsson Sandahl är hbtq- och normkonsult. Mer information finns på hennes hemsida: fridaohlssonsandahl.se.

mötande och jag är säker på att de också ger andra grupper ett bättre bemötande, säger hon.

För enligt henne öppnar medvetenheten om hbtq-frågan för ett seende där individer inom andra grupper tas om hand efter sina unika behov, exempelvis äldre och funktionshindrade.

ANDRA FÖRDELAR MED hbt-certifieringen är att den utgår från ett normkritiskt, inte toleranspedagogiskt, perspektiv. Det betyder att arbetet har sin grund i att utmana tänkandet om vad som egentligen är normalt samt att det inte finns någon grupp som har privilegiet att ”tolerera” den andra gruppen – utan att alla grupper är likvärdiga.

Hon tycker också att det är viktigt att det företag eller den organisation som tagit steget ska vara noga med att skylta med sin kompetens, exempelvis med en regnbågsflagga. Precis som Folkandvården vid Liljeforstorg i Uppsala gör.

– Hbt-certifieringen är en stämpel som jag som patient känner till och det innebär en enorm trygghet att alla är välkomna. Symboler ska inte underskattas. ●

Mycket god infiltrationsanestesi på molarer i underkäken

TANDVÅRDENS LÄKEMEDEL
2014-2015, sid 49

”Penetrationsförmågan i såväl ben som mjukvävnad är något bättre för artikain än för lidokain, vilket skulle kunna innebära bättre tillslag. Preparatet har kliniskt visat sig ha god tillslagsfrekvens på 6:or och 7:or i underkäken vilket gör att man kan undvika mandibularblockad i många fall. Detta kan vara speciellt lämpligt vid behandling av barn (rekommenderas ej till barn under 4 år).”

Septocaine & Septocaine Forte ger mycket goda förutsättningar för framgångsrik infiltrationsanestesi. Tekniken minskar risken för komplikationer såväl under som efter avslutad injektion. Välj Septocaine Forte vid längre behandlingar eller då blodtomhet krävs.

Beställ gärna trycksaken
”Septocaine 4 injektioner varje sekund”

Referenser: Tandvårdens läkemedel 2014 och JADA, Vol. 138 sid 1104-12, 2007

bigman
dental

Tel: 08 564 373 70
www.bigmandental.se

Vi firar 10 års Tetric Evolution

3+1
UTAN KOSTNAD
JUBILEUMS-
ERBJUDANDE

Tetric EvoFlow®
Tetric EvoCeram®
Tetric EvoCeram® Bulk Fill

Tetric EvoCeram®

10 ÅRS
KLINISKA
BEVIS

mer än
100 miljoner
kompositfyllningar

Beställ nu och tjäna på erbjudandet!
www.ivoclarvivadent.com/tetric-evo-sv

www.ivoclarvivadent.se

Ivoclar Vivadent AB
Dalvägen 14 | 169 56 Solna | Tel: 08 514 93 930 | info@ivoclarvivadent.se | Fax: 08 514 93 940

ivoclar
vivadent®
passion vision innovation

I år erbjuder vi
200 kurser i tandvård
och hälsa.

Vad vill du lära dig?

Som medlem i Sveriges Tandläkarförbund och våra medlemsorganisationer får du stöd av experter som verkar för att du ska bli så stark som möjligt i ditt yrke. Dessutom får du Tandläkartidningen, kurser, seminarier, omvärldsnyheter och skriftserien Kunskap & kvalitet.

**Välkommen till Sveriges
Tandläkarförbund**

Vi får Sveriges
tandläkare att utvecklas

Kollegial samvaro

DET FINNS ETT MERVÄRDE med att vara tandläkare som jag allt oftare reflekterar över. Troligen är det ett tecken på åldrande, men faktum är att denna skattefria bonus kan utnyttjas redan från första dagen på tandläkarutbildningen. En ledtråd är "likasinnade". Kanske inte i alla avseenden – tack och lov – men det finns en gemensam

"... faktum är att denna skattefria bonus kan utnyttjas redan från första dagen på tandläkarutbildningen."

kärna: att vara kolleger och med ett intresse för odontologi. Vi tillhör alla samma familj. Något att glädjas åt och att vara stolt över.

På väg från Tandvårdshögskolan i Malmö i riktning Sturups flygplats och färd mot Stockholm och årets riksstämma ringer min

mobil. Hinner inte svara just då och sedan är det säkerhetskontroll och ombordstigning som gör att det dröjer ett tag innan jag har möjlighet att besvara samtalet. Kollega Per Axelsson i luren. Han vill kolla en detalj inför kvällens jubileumsmottagning och i förbigående nämner Per att det är hans 50:e odontologiska riksstämma. I följd. Han har inte missat en enda! Visserligen talar han med en redan frälst, men kan ändå inte avstå från missionerandet att förklara betydelsen av att ha kontakt med kolleger och att följa odontologins utveckling i det vetenskapliga programmet. Per, du är i sanning en förebild för oss alla. En del av det kollegiala mervärdet.

DU SOM LÄSER dessa rader kanske känner någon som var på årets riksstämma? Inte säkert att du själv hade möjlighet att delta. Eller möjligen saknade du lust eller intresse. Hoppas att du i så fall omprövar din inställning. Värdet av riksstämman och den kollegiala samvaron bygger på att vi är många som har intresse, lust och uthållighet. Precis som Per.

Björn Klinge, vetenskapsredaktör

Foto: Viktor Fremling

På Klinges agenda:

1 Genomgång av Högskoleverkets kritik mot våra utbildningar. I retrospekt är jag mer kritisk till själva utvärderingen. Men det är också en lärprocess.

2 I veckan möte med vetenskapliga panelen för vår systertidning Tandlaegebladet i Köpenhamn. Mycket som förenar.

3 Planeringsmöte för nybyggnation av Tandvårdshögskolan i Malmö. Vill bygga nära sjukhuset. Andra starka viljor vill annat.

60

Christina Stecksén-Blicks, professor i pedodonti, har studerat 224 fyraåringar.

Foto: Mattias Pettersson

58 Sova med protes fördubblar risken för lunginflammation

60 Klyftan i kariesförekomst ökar bland barn i Sverige

61 Antibiotika minskade inte implantatrisk
Finska tandläkare använder ofta antibiotika-profylax vid implantatkirurgi. Men det verkar inte göra någon större nytta.

62 SSRI-preparat dubblade andelen misslyckade implantat

Vetenskaplig artikel

68 Ytbehandling av keramer kan öka bindningsstyrkan
Olika tekniker för modifiering av oxidkeramers cementeringsyta har föreslagits för att möjliggöra adhesiv cementeringsteknik. Nu visar en avhandling att ytmodifiering med glasmedium kan öka bindningsstyrkan mellan keram och cementsystem.

● Peter Lingström erkänner att han slarvar ibland. "Man måste få unna sig lite", säger han.

Han lyfter fram positiva kostråd

FORSKAREN: Peter Lingström har maten i fokus. Under riksstämman fick han ta emot ett pris för sin forskning om kostens betydelse för munhälsan. Han tycker att kostbudskapet varit för negativt med många förbud.

TEXT: ANNIKA LARSSON SJÖBERG FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM

Kostens betydelse för munhälsan går som en röd tråd genom Peter Lingströms forskarbana. Han har i ett stort antal studier undersökt vad som händer i munhålan beroende på vad, hur ofta och på vilket sätt vi äter och dricker.

För närvarande undersöker han tillsammans med forskarstudenter om vi har olika behov av sötma för att känna oss tillfredsställda. Om det stämmer skulle det kunna påverka vilken mat vi väljer att äta och i vilken mängd, och därmed vilken risk vi har att utveckla karies. Det skulle också kunna göra att vis-

sa personer får det svårare att ändra sina kostvanor.

– Då kanske kostråd inte är den bästa strategin utan det kan behövas något nytt som vi inte vet hur det bör se ut än, säger Peter Lingström.

TANDVÅRDENS rekommendation att äta få gånger per dag och att undvika sötsaker känner nog de flesta till i dag. Mindre känt är kanske att kraftigt bearbetade stärkelserika produkter som chips och ostbågar också orsakar karies. Och ett ”nyttigt” alternativ som torkad frukt är inte särskilt bra det heller, eftersom sockerhalten är högt och produkten klibbig.

Samtidigt som kostråd förstås är viktiga vill Peter Lingström betona balans. Han skulle gärna se att tandvården inte fokuserade så mycket på tabun.

– Kostbudskapet har varit väldigt negativt med en massa förbud. Nu har vi positiva kostbudskap att lyfta fram också. Vi har bra sockerersättningsmedel och det finns produkter som faktiskt är bra för tänderna, som sockerfria tuggummin som kan ha ett väldigt stort värde för riskpatienter, säger han.

Runt om i forskarvärlden har intresset för mat som har positiv effekt, så kallade functional foods, ökat. Peter Lingström har bland annat deltagit i ett stort EU-finansierat projekt vars syfte var att undersöka möjligheten att använda functional foods som skydd mot karies.

– Det var nog det första EU-finansierade odontologiska projektet i Sverige. Min roll var att studera resultatet på den dentala biofilmen, berättar Peter Lingström.

NUTRIDENT, SOM STUDIEN kallades, drogs i gång 2006 och löpte under drygt tre år. De undersökte bland annat hur extrakt från vin, kaffe, te, tranbär och öl påverkade tänderna. Några av ämnena visade sig ha en skyddande

effekt och det pågår ett arbete ute i Europa för att se om de kan användas i munvatten och tuggummin.

– Än är det för tidigt att gå ut med generella rekommendationer men det finns data som visar att till exempel mjölk har en kariesskyddande effekt, att te kan vara bra och även hårdtuggad föda eftersom tuggandet stimulerar salivproduktionen, säger han.

VAD SOM HÄNDER vid för mycket småätande har Peter Lingström kunnat visa i en annan studie tillsammans med en forskarstudent. Hos personer som konsekvent ändrade sin kost kunde de redan efter ett par veckor registrera skillnader i biofilmens syrabildande förmåga.

– Ser man det positivt så innebär det att man med goda kostråd kan få en snabb positiv förändring av miljön i munnen. Men å andra sidan kan två veckor med sämre kostvanor lika snabbt ge förändringar som

medför en ökad risk för karies, säger han.

Peter Lingström erkänner dock att även han slarvar, trots all sin kunskap.

– Jag får lika dåligt samvete som alla andra. Man måste få unna sig lite, men man kan förstås inte göra det jämt, säger han.

I dag samarbetar Peter Lingström med forskare inom olika discipliner runt om i världen. Bland annat i Amsterdam och Italien där han är gästprofessor vid Sassariuniversitet på Sardinien. Hans forskningsintresse har också vidgats och han studerar bland annat bakteriernas roll i kariesutvecklingen hos hög- respektive lågriskindivider, och minimalinvasiva exkaveringsmetoder vid behandling av karies. Och så har han engagerat sig i försöken att hitta Magnus Ladulås kvarlevor. Hittills har två gravar öppnats i Riddarholmskyrkan och Peter Lingström har

Kariesklyftan ökar bland barn i Sverige. Sidan 60

Peter Lingström

ÅLDER: 54 år.

TITEL: Professor och övertandläkare vid Göteborgs universitet.

FRITIDEN: Försöker hålla sig fysiskt aktiv och är intresserad av musik och kultur.

PÅ NATTDUKSBORDET: Stefan Einhorn's senaste bok, De nya dödssynderna.

varit med och undersökt tänderna på de skelett man fått fram. Men än har de inte fått napp.

– Nu har man hittat en hittills okänd gravkammare mellan de bägge undersökta gravtomberna. Där ligger troligen Magnus Ladulås och man har ansökt om att få öppna även den graven, berättar han.

SEDAN ETT ÅR tillbaka är Peter Lingström ämnesansvarig i kariologi vid Göteborgs universitet där han har det övergripande ansvaret för både undervisning och forskning. I tjänsten ingår också 20 procent tjänstgöring som specialisttandläkare inom kariologi och övertandläkare i Västra Götaland.

– Det är viktigt att ha en fot kvar i den kliniska vardagen. Jag kan uppmärksamma problem hos dagens patienter, jag får testa material och vara en del av tandläkarens vardag. Det blir förhoppningsvis mer förtroendeingivande med exempel från min egen kliniska vardag när jag föreläser för kolleger och studenter. Och så är det fortfarande roligt att arbeta som tandläkare, säger Peter Lingström. ●

Forsssbergs Dentals pris

● Forsssbergs Dentals Stipendiefond delar årligen ut ett pris i syfte att främja odontologisk forskning och stimulera och belöna insatser som har praktisk klinisk betydelse. Den första stipendiaten utsågs 1976.

● Peter Lingström fick priset för sitt engagemang kring kostens betydelse för munhälsan och för att han ”på ett föredömligt sätt har involverat tvärprofessionella grupper och visat på betydelsen av samarbete och forskning över yrkesgränser”. Enligt motiveringen har han utfört ett stort antal väl designade kliniska studier och delat med sig av sin kunskap, både som en mycket uppskattad föreläsare och kursgivare, och genom att aktivt kommunicera med media och samhälle.

Sova med protes fördubblar risken för lunginflammation

Sämre munhygien hos äldre som sover med sin protes mer än fördubblar risken att drabbas av lunginflammation, visar ny studie.

Totalincidensen för lunginflammation i Sverige ligger på runt en procent per år, men är väsentligt högre bland äldre. Aspiration av bakterier är en vanlig mekanism bakom sjukdomen och dålig munhälsa och munhygien börjar alltmer erkännas som riskfaktorer.

FÖR ATT HITTA påverkbara riskbeteenden hos äldre genomförde japanska forskare en undersökning av drygt 500 personer, 85 år eller äldre, där munhälsan kontrollerades och deltagarna tillfrågades om ett antal beteenden som kan påverka munhygien. De äldre följdes sedan med årliga enkäter via mejl eller telefon under tre år eller tills första lunginflammationsorsakade inläggningen på sjukhus eller dödsfall inträffade.

Totalt inträffade 48 fall av allvarlig lunginflammation under de tre åren där 20 fall hade dödlig utgång och de öv-

riga 28 resulterade i akut sjukhusinläggning. Incidensen i gruppen var 3,1 procent per år.

SVÅRIGHETER ATT SVÄLJA samt att sova med protes var, oberoende av varandra, de påverkbara faktorer som tydligast ökade risken att drabbas av lunginflammation. I båda fallen var riskkvoten cirka 2,3 – det vill säga en dryg fördubbling av risken.

De patienter som sov med protes hade också signifikant mer plack på tunga och protes, oftare gingivit, närvaro av *Candida albicans* och högre halter av den inflammatoriska cytokinen IL-6. I en ny analys av riskfaktorerna kan forskarna visa att det är den mikrobiologiska belastningen hos de nattliga protesbärarna som sannolikt orsakar riskökningen.

Forskarna menar att enkla natrutiner, som att förvara protes i en alkalisk peroxidbaserad lösning, drastiskt kan minska risken för den potentiellt dödliga åkomsten hos de äldsta i samhället.

Fredrik Hedlund

Läs mer: <http://bit.ly/1EFukd2>

FOTNOTEN

I egen sak

Vissa ord passar inte ihop. Meningar som *Fångade främmande ubåt* eller *lindrig manlig förkylning* tycks sakna förankring i verkligheten, definitivt den senare.

Jag är drabbad av höstens första virusvåg och är beredd att strida för att samtliga nobelpris går till dem som snabbast kan bota rethosta. Ett väl själviskt engagemang, kan tyckas. Men jag är inte ensam i min egocentrism. I ett landsting i Mellansverige inrättades en hjärtintensivavdelning först efter att en lokal politiker själv drabbats av en infarkt.

Människor agerar och argumenterar ofta i egen sak. Den kunskapen har underlättat min förståelse av hur världen fungerar.

Thomas Jacobsen är tillsammans med Björn Klinge vetenskapsredaktör för Tandläkartidningen.

Foto: Viktor Fremdling

”Treåringar döms till ett vuxenliv med ruttna tänder, tandköttinflammation och dålig hälsa”

Professor Mike Kelly, vid brittiska National Institute for Health and Care Excellence (NICE), svarar på varför de nu råder skolor och förskolor att införa daglig tandborstning.

Källa: BBC Health

Läs mer: <http://bbc.in/1tH6h24>

3D-lasersmälta proteser mer biokompatibla

Kronor och broar 3D-utskrivna i metall med tekniken lasersmältning, Selective Laser Meltning (SLM), blir allt populärare. Men är de lika stabila i kontakten med fluorid som traditionella gjutna proteser?

Kinesiska forskare framställde tolv prover vardera med SLM och traditionell gjutning i en kobolt-krom-molybden-legering (Co-Cr-Mo).

De lasersmälta proteserna släppte genomgående ifrån sig signifikant mycket färre metalljoner jämfört med de gjutna. Forskarna konstaterar att biokompatibiliteten hos de nya lasersmälta proteserna är överlägsen de gjutna.

Källa: J Prosthet Dent

Läs mer: <http://bit.ly/1xnCEU7>

21,7%

... av Mexicos befolkning, äldre än 50 år, saknar helt egna tänder. Det visar en studie av Världshälsoorganisationen. På andra plats kommer Ryssland med 18 procent tandlösa följt av Indien där 16,3 procent är utan tänder.

Källa: Int J Environ Res Public Health

Läs mer: <http://bit.ly/1xbX2bv>

● Lunginflammation är en vanlig orsak till sjukhusinläggning och dödsfall bland äldre.

whitenessperfect

Kampanj! Beställ multipack - få 25 % rabatt!*

* Erbjudandet gäller under december 2014 eller så länge lagret räcker.

Blekgelen med allt och lite till!

För första gången sedan 1989 har vi en ny blekgel som uppfyller våra höga krav på kvalitet och säkerhet. Den har självklart högt vatteninnehåll, perfekt avvägd viskositet, neutralt pH, kaliumnitrat för minskad känslighet och fluor för att stärka tanden. Särskilt bra passar Whiteness Perfect för dig som vill:

- Bleka med bästa kliniska resultat
- Slippa förvara blekgel i kylskåpet
- Sänka dina kostnader

Hittills har över 8 miljoner patienter behandlats med Whiteness Perfect!

Ring oss på 08-646 11 02 eller besök oss på www.ahrendental.com

Klyftan i kariesförekomst ökar bland barn i Sverige

Förekomsten av karies hos fyraåringar i Umeå har stadigt minskat sedan 1980, men det är bara hos barn med båda föräldrarna födda i Sverige som minskningen sker.

Kariesförekomsten hos svenska barn minskar stadigt, men det är en ojämn förändring där barn med båda föräldrarna födda i Sverige står för lejonparten av minskningen och barn med minst en förälder född i ett annat land fortfarande drabbas i hög utsträckning. Det kan Christina Stecksén-Blicks, professor i pedodonti vid Umeå universitet, visa i en ny studie av 224 fyraåringar som är publicerad i senaste numret av Acta Odontologica Scandinavica.

Forskare från Umeå universitet har sedan 1967 regelbundet undersökt en andel av fyraåringarna i ett och samma område i Umeå. Tack vare studieupplägget går det att följa utvecklingen över tiden. Sedan 1980, då 50 procent av barnen var drabbade av karies, har förekomsten varit på nedgång, visserligen med en plåt mellan 1992 och 2002, men därefter

”Man får inte karies av sin invandrabakgrund eller sin socioekonomi utan av att man i många fall har lite annorlunda vanor.”

med en kraftig nedgång till 22 procent 2012. Men riktigt så bra ser det inte ut i hela Sverige, menar Christina Stecksén-Blicks.

– Befolkningssammansättningen har ändrats över tiden i detta område, som ligger rätt centralt, och nedgången som vi ser är inte riktigt representativ för hela Sverige utan det har gått ner lite för mycket för det, säger hon.

DÄREMOT KAN HON tydligt visa en skillnad mellan de barn som har båda sina föräldrar födda i Sverige och de som har minst en förälder från ett annat land. Bland barnen till svenskfödda föräldrar var kariesförekomsten bara 15 procent 2012, medan barnen

med minst en invandrad förälder hade karies i 58 procent av fallen. Det innebär att klyftan mellan de två grupperna har ökat kraftigt sedan förra mätningen 2007, då 32 procent av barnen med svenskfödda

föräldrar och 59 procent av barnen med minst en invandrad förälder var drabbade.

Men Christina Stecksén-Blicks menar att skillnaden ligger i beteende snarare än

i bakgrund där hon kan visa att utlandsfödda föräldrar i lägre utsträckning borstade barnens tänder två gånger om dagen samtidigt som fler av dessa barn åt glass och godis och drack chokladdryck tre gånger i veckan eller oftare.

– **MAN FÅR INTE** karies av sin invandrabakgrund eller sin socioekonomi utan av att man i många fall har lite annorlunda vanor. Egentligen handlar det mest om tandborstning och socker. Invandrabakgrunden korrelerar med både tandborstningsfrekvens och sockerintag och det är det som har betydelse för om man ska få karies eller inte, säger hon.

Tandvården måste självklart informera utlandsfödda föräldrar bättre om dessa samband. Men hon tycker också att skolorna bör ta ett tydligare avstånd mot socker, till exempel i skolkafeterierna, och kanske återinföra tandborstning i förskolan igen, för att jämna ut skillnaderna i framtiden.

– Barnen som kommer från starka miljöer klarar sig ofta från karies, medan det är de som kommer från svaga miljöer som åker dit på det, säger hon.

Fredrik Hedlund

Läs mer: <http://bit.ly/1s9uzxX>

Umeå-undersökningen

● I samband med den vanliga kontrollen har ett urval av fyraåringar och deras föräldrar på tre folktandvårdskliniker i Umeå undersökts lite extra. Barnens kariesförekomst noterades och från medföljande förälder inhämtades information om mat-, snacks- och tandborstningsvanor. Undersökningen har genomförts regelbundet sedan 1967. Barn med minst en förälder född utanför Sverige räknas som invandrare. Första gången invandrare specificerades i undersökningen var 1997.

● Endast 15 procent av barnen till svenskfödda föräldrar hade karies, medan hela 58 procent av barnen med minst en invandrad förälder hade det, enligt Christina Stecksén-Blicks studie.

Antibiotika minskade inte implantatrisk

Finska tandläkare använder ofta antibiotikaprofylax vid implantatkirurgi. Men det verkar inte göra någon större nytta.

Finland saknar, i motsats till Sverige, nationella riktlinjer för antibiotikaprofylax vid implantatkirurgi. Där Läke medelsverket i Sverige endast rekommenderar profylax för särskilda riskgrupper är det i stället mycket vanligt i Finland, där drygt 65 procent av implantatpatienterna får antibiotikaprofylax. Men det verkar vara en användning som ofta saknar betydelse för utfallet. Det kan finska forskare visa efter att retroaktivt ha analyserat samtliga implantat genomförda från 1994 till 2012 i det finska implantatregist-

ret. Det handlar om nästan 200 000 implantat insatta vid drygt 110 000 operationer. Knappt 2 000 implantat vid drygt 1 000 operationer drabbades av komplikationer under de första tio dagarna.

Forskarna kunde inte finna någon statistisk skillnad mellan de patienter som fått profylaktisk behandling och dem som inte fått det när det gällde andelen implantat som fick tas ut. Dessutom var färre än tio procent av de misslyckade implantaten orsakade av infektion. Däremot visar analysen att det tog något längre tid innan implantaten behövdes ut för de patienter som fått antibiotikaprofylax.

Forskarna efterlyser nu nationella riktlinjer även för Finland.

Fredrik Hedlund

Läs mer: <http://bit.ly/1AwxdRf>

Foto: Colourbox

De finska tandläkarna hade använt totalt 61 sorter antibiotika eller kombinationer av antibiotika där de tre vanligaste var fenoximetylpenicillin (72,2 procent), amoxicillin (9,4 procent) och cefalexin (7,8 procent).

BLI EN DEL AV DENTSMILE!

Dra nytta av vår framgångsrika affärsidé och bli franchisetagare inom Dentsmile-kedjan.

franchise@dentsmile.se · 08 - 30 00 90 · dentsmile.se

Vi söker volontärer till Jamaica, juli/augusti 2015.

A Child's Smile är en ideell organisation som arbetar för att stödja tandhälsan hos barn i utsatta områden.

Vi söker nu volontärer till våra treveckorsresor till Jamaica i juli och augusti 2015.

Är du tandsköterska, tandläkare eller tandhygienist? Välkommen att skicka in din ansökan redan idag.

Läs mer om vårt projekt **Jamaican Smiles 2015** på www.achildssmile.com

A Child's Smile

SSRI dubblerade andelen misslyckade implantat

Antidepressiva SSRI-preparat påverkar benmetabolismen negativt, vilket fördubblar risken att implantat misslyckas.

Den välkända signalsubstansen serotonin verkar inte bara i hjärnan. Enligt relativt ny forskning spelar signalsubstansen även en roll i benmetabolismen via ett antal serotoninreceptorer och serotonintransportörer. De antidepressiva selektiva serotoninåterupptagshämmarna, SSRI, blockerar effektivt dessa transportörer, vilket leder till en negativ effekt på benuppbyggnaden. Detta är sannolikt förklaringen till varför SSRI-behandling ökar förekomsten av benfrakturer hos behandlade patienter. Men behandling med SSRI-

läkemedel försvårar också för benet att fästa i nyinsatta implantat, visar nu en kanadensisk studie.

Forskarna har retroaktivt analyserat data från 490 patienter som fått implantat mellan 2007 och 2013 vid en klinik i Kanada. Patienter med andra sjukdomar eller läkemedelsbehandlingar som är kända för att påverka benmetabolismen exkluderades.

Det visade sig att implantaten misslyckades i 10,6 procent av fallen hos de SSRI-behandlade patienterna jämfört med 4,6 procent hos de som inte tog SSRI. För första gången visas nu en koppling mellan behandling med SSRI-läkemedel och högre risk för implantatkomplikationer. **Fredrik Hedlund**

Läs mer: <http://bit.ly/1tH4iL9>

● De nya forskningsresultaten bör leda till extra försiktighet vid implantatkirurgi på SSRI-behandlade patienter, menar forskarna.

Foto: Colourbox

Nationell klinisk forskarskola i odontologi utlyser kursplatser

Karolinska Institutet erbjuder i samverkan med Malmö högskola, Göteborgs universitet, Umeå universitet och tandvårdens aktörer från och med hösten 2015 en ny möjlighet att delta i en nationell klinisk forskarskola i odontologi.

Sista ansökningsdag är 2015-02-16.

Utlysningen finns på
ki.se/forskarsskola/odontologi

DET BÄSTA

Högsta bildkvalitet på marknaden av samtliga bildplatteskanner

Tryckbar HD
färgskärm

Har du en äldre bildplatteskanner eller sensorer och vill byta upp dig till VistaScan bildplatteskanner så erbjuder vi mycket generösa inbytespriser...

Nytt inom digital röntgen:
Bildplatte skannern
VistaScan Mini View

- Suverän bildkvalitet
- Tryckbar HD färgskärm
- Scan Manager för optimal arbetsgång
- Till alla intraorala format
- Intern lagring garanterar säkerhet
- PC anslutning via WiFi/LAN
- Stand alone drift möjligt

Mer information på www.duerrdental.com

Animering

Dürr Dental AG
Mediavägen 9B
SE-135 48 Tyresö
Tel: 08-448 68 08
Mail: info@duerr.se

 DÜRR
DENTAL

Extraktion av primär hörntand ökar chansen att den permanenta erupterar spontant

Hos en del barn erupterar den permanenta hörntanden inte som den ska. Men om den primära hörntanden extraheras vid rätt tidpunkt nära fördubblas chansen att hörntanden växer ut.

Det visar en avhandling av Julia Naoumova vid Sahlgrenska akademien.

Permanent hörntänder erupterar oftast när barnen är i tioårsåldern. Men för nästan 2 000 barn varje år växer tanden inte fram utan retineras. Ofta brukar den primära hörntanden då extraheras och om den permanenta tanden därefter inte bryter fram inom ett år krävs

operation och därefter tandställning.

– DENNA BEHANDLING blir som regel både omfattande och dyr, och tar lång tid. En tidig och enkel förebyggande behandling är därför att föredra både ur ett hälsoekonomiskt perspektiv och för att minska risken för skador på de permanenta incisivernas rötter, säger Julia Naoumova i ett pressmeddelande från Göteborgs universitet.

Julia Naoumova

I studien deltog knappt 70 barn med retinerade hörntänder, där hälften av dem fick den primära hörntanden borttagen. För barnen som fick den primära tanden extraherad kom den permanenta tanden fram betydligt oftare än i den andra gruppen, 69 procent jämfört med 39 procent.

– Detta är ett vetenskapligt facit på att extraktion

”Överlag tyckte barnen att injektionen med lokalbedövning var mer smärtsam än själva borttagandet.”

av primära hörntänder är en effektiv förebyggande behandling utom i de allra svåraste fallen, säger Julia Naoumova.

BARNEN SOM FICK sina hörntänder borttagna fick också svara på frågor om hur de upplevde ingreppet. Överlag tyckte barnen att injektionen med lokalbedövning var mer smärtsam än själva borttagandet. Trots att de flesta inte tyckte att själva ingreppet gjorde så ont behövde nästan hälften ta smärtlindrande läkemedel första kvällen efter att tanden dragits ut.

Carina Lööf Frohm

Läs mer: <http://bit.ly/1tXhwUe>

Vilken sprutmodell föredrar du? Dament® Danylen kanylborrtagare passar de flesta.

För att du ska kunna använda dina vanliga sprutor är Dament® Danylen kanylborrtagare framtagen för att passa de vanligaste sprutmodellerna.

Kanylen lossas och faller ner i behållaren, som sedan lämnas till deponi. Med kanylborrtagaren undviker du stickskador och gör samtidigt miljön en tjänst genom mindre avfall, material och frakter.

Besök oss gärna i monter A 09:28 på Swedental 13 - 15 november.
Se kanylborrtagaren, dentalinredningar och en mängd andra produkter.

Inredningar och dentalprodukter med hygien och ergonomi i fokus, tillverkade i Sverige.

Dament®

INREDNINGAR FÖR MEDICINSKA KRAV

www.dament.se | 08-544 44 160

Tandläkar tidningen

Hoppas du gillar oss!

Här är "nya" Tandläkartidningen – nu ännu bättre, vassare och nyttigare för att hjälpa dig som tandläkare att följa med och utvecklas i yrket! Vi hoppas du gillar den! Och att du vill fortsätta läsa oss!

Är du ännu inte medlem eller prenumerant?
Då ska du få ett riktigt bra erbjudande!

**Beställ en helårsprenumeration på nya
Tandläkartidningen för 2015 eller bli medlem
nu, så bjuder vi på två biobiljetter!**

Du vet väl att du som medlem/prenumerant på tidningen
också får tillgång till mer material på vår nya hemsida
www.tandlakartidningen.se

Gör som dina kolleger, läs Tandläkartidningen!

Örjan Björklund
Chefredaktör

Vänd för att beställa, portot är betalt så det är bara att lägga på lådan
eller om du hellre vill maila så går det bra till christer.johansson@tandlakarforbundet.se

Sveriges Tandläkartförbund
Svarpost
Kundnummer 110633000
110 02 Stockholm

Frånkeras ej
mottagaren
betalar portot

VIK HÄR
VIK HÄR

Tandläkar

tidningen

Ja tack, Jag är egen företagare och vill gärna beställa en företagsprenumeration till mitt företag för 2 100:- per år + 6% moms. (Fakturerings sker en gång per år)

Ja tack, jag är anställd (gäller både privat eller offentligt anställd) och vill gärna beställa en årsprenumeration för 1 696:- per år (inklusive 6% moms).

Fakturerings helår 1 696:-   Fakturerings kvartal 425:-

Tidningen skickas till:

.....
NAMN

.....
ADRESS

.....
POSTADRESS

.....
E-POST

Fakturan skickas till:

.....
NAMN

.....
ADRESS

.....
POSTADRESS

Kroppseget enzym kan bidra till karies

Ett kroppseget enzym kan vara kopplat till förekomsten av karies, visar tandläkare Anders Hedenbjörk Lager i sin avhandling "Dentine caries: Acid-tolerant microorganisms and aspects on collagen degradation".

Ny forskning indikerar att kroppsegna enzymer möjligen bidrar till att bryta ner tandens kollagen när karies uppstår i dentinet. Ett av dessa enzym är MMP-8*. Anders Hedenbjörk Lager

har studerat förekomsten av enzymet vid befintliga kariesangrepp.

– **DE PATIENTER** som har karies har också höga halter av MMP-8 i saliven. Men det krävs fler studier innan vi kan svara på hur sambandet ser ut. Kan vi utveckla en metod att blockera enzymet kanske vävnadsskadan lättare avstannar, säger Anders Hedenbjörk Lager i ett pressmeddelande från Malmö högskola. Anders Hedenbjörk Lager

har också jämfört förekomsten av bakterier efter exkavering med borrh eller kemo-mekanisk teknik.

– **JAG HADE EN** tanke om att den kemiska behandlingen skulle bidra till att minska antalet bakterier, men så var det inte. Oavsett vilken metod som används finns det alltid ett litet antal bakterier kvar i tandsubstansen, säger han.

Carina Lööf Frohm

Läs mer: <http://bit.ly/13QQmWF>

* MMP står för matrix metalloproteinaser.

Nya ytskiktmaterial ska säkra integration av tandimplantat

I utvecklingsprojektet ASTI, Accelerated Soft Tissue Integration, ska nya material för tandimplantats ytskikt tas fram, enligt ett pressmeddelande från Malmö högskola. Materialen ska säkerställa en tryggare integration av tandimplantat i mjukvävnad i munhålan genom att minska risken för infektioner.

Materialutvecklingen möjliggörs genom ett antal teknologispår, bland annat ett med beläggningar av nanostruktur och ett annat som har antibiofilmegenskaper från osteopontin, tas fram.

Målet är att utveckla teknologier inom ramen för projektperioden på fyra år, så att man då är redo för klinisk testning.

CLF

”Kan vi utveckla en metod att blockera enzymet kanske vävnadsskadan lättare avstannar.”

Anders Hedenbjörk Lager,
tandläkare och forskare vid Malmö högskola

Nyhet från W&H

100 % HYGIEN!

VERA by YOUNG

VERA by YOUNG

Nytt engångshuvud från YOUNG med Elite gummikopp. Liten och smidig storlek för bästa åtkomst. Varje huvud är hygienförpackat. Pris: underdel 3.900 kr inkl 2 fp. à 125 st. VERA by YOUNG huvud.

Följ gärna whnordic på Instagram!

W&H Nordic AB, t: 08-445 88 30, e: office@whnordic.se, wh.com

RING 020-84 00 00
www.slutarokalinjen.org

SLUTA-RÖKA-LINJEN

HÖG KVALITET!

MIK-KRONA 595:-	E-MAX KRONA 795:-
ZIRKONIUM 895:-	IMPLANTAT KRONA 995:-

Fast lågt pris utan volymkrav!

TESTA OSS HELT UTAN KOSTNAD
070 - 604 33 31 fredrik@twndental.com

För mer information besök oss
WWW.TWNDENTAL.COM

**Nyheter och nytta
i Tandläkartidningen**

Autoreferat
Godkänd för publicering 7 oktober 2014

Ytbehandling av keramer kan öka bindningsstyrkan

Olika tekniker för modifiering av oxidkeramers cementeringsyta har föreslagits för att möjliggöra adhesiv cementeringsteknik. Denna avhandling visar att ytmodifiering med glasmedium kan öka bindningsstyrkan mellan keram och cementsystem.

Det pågår en ständig utveckling av dentala material avsedda för att ersätta förlorad tandsubstans. Särskilt intressanta är höghållfasta keramiska material, oxidkeramer, såsom yttriumoxidstabiliserad tetragonal polykristallinzirkoniumdioxid (Y-TZP). Förutom materialutveckling, är en av de större utmaningarna att få tandersättningar att sitta fast i munnen på ett vävnadsbesparande sätt.

Vid traditionell cementeringsteknik fästs tandstödda ersättningar med vattenbaserade cement, vars vidhäftning dels är beroende av att tänderna slipas i syfte att skapa en geometrisk form för att åstadkomma makromekanisk retention, dels av ytstrukturen på tand och tandersättning som skapas under processen och utgör mikromekanisk retention. I kliniska situationer med otillräcklig makromekanisk retention kan det vara nödvändigt att använda adhesiv cementeringsteknik. En förutsättning för en tillförlitlig adhesiv bindning mellan tandersättning, cement och befintlig tand är mikromekanisk retention och resinbaserade cement som möjliggör en kemisk bindning. Det senare har visat sig vara svårt att uppnå för oxidkeramer. Olika tekniker för modifiering av oxidkeramers cementeringsyta har föreslagits för att möjliggöra adhesiv cementeringsteknik.

ÖVERGRIPANDE MÅL

Övergripande mål med avhandlingsarbetet var att utveckla och utvärdera metoder för att modifiera polykristallina keramers yta och därigenom möjlig-

göra kombinerad mekanisk och kemisk bindning mellan oxidkeramer och adhesiva cementsystem.

Avhandlingen består av tre experimentella studier (delarbete I, II och IV) och en systematisk litteraturöversikt (delarbete III).

DELARBETE I

I delarbete I utvärderades bindningsstyrkan mellan olika adhesiva cementsystem och en tätsintrad aluminiumoxidbaserad keram. Två av sex undersökta cementsystem uppvisade acceptabel bindning till aluminiumoxid, obehandlad eller sandbläst-

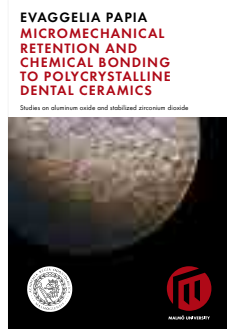

Författare

Evaggelia Papia,
dr odont vet, tandtekniker, Avd för materialvetenskap och teknologi, Odontologiska fakulteten, Malmö högskola.
E-post: evaggelia.papia@mah.se

Disputation

Den 9 maj 2014 försvarade tandtekniker Evaggelia Papia doktorsavhandlingen "Micromechanical retention and chemical bonding to polycrystalline dental ceramics" på Odontologiska fakulteten vid Malmö högskola. Fakultetsopponent var professor Claus Gotfredsen, Köpenhamns universitet. Huvudhandledare var docent och övertandläkare Per Vult von Steyern, Malmö högskola.

Avhandlingen
kan laddas ner på
<http://bit.ly/1t6XWRC>

rad yta. Valet av ytbehandling på oxidkeramen bör baseras på vilket cementsystem som ska användas.

DELARBETE II OCH IV

I delarbete II presenterades och utvärderades en ny framställningsteknik för att ytmodifiera Y-TZP, lämpad för adhesiv cementeringsteknik. Ytan på Y-TZP modifieras genom att inkorporera glaspartiklar på ytan som sedan avlägsnas genom etsning. Ytmodifieringen visar ökad mikrostruktur och högre bindningsstyrka jämfört med obehandlad Y-TZP. Metoden är patenterad och förhoppningen är att den i framtiden ska finnas tillgänglig för kliniskt bruk.

Uppföljning gjordes i delarbete IV med ytterligare ytanalyser och hållfasthetstest. En kemisk sammansättning av glas och monoklin fas identifierades och ytan på glasmodifierad Y-TZP visade på ökad ytråhet i jämförelse med obehandlad Y-TZP. Ytmodifieringen med glasmedium resulterade i lägre hållfasthet, som dock ökade i samband med cementering.

DELARBETE III

Den systematiska litteraturöversikten (delarbete III) av olika metoder för ytbehandling/modifiering av oxidkeramer och hur de bidrar till bindningen mellan oxidkeram och cement visar att det finns ett stort antal olika ytbehandlingar och ytmodifieringar. Indelningen av de olika ytbehandlingarna var: fabriksproducerad (obehandlad yta), slipad/polerad, blåstrad (till exempel sandblåstrad), ytmodifierad med olika typer av täckande lager, laser-, syra- och primerbehandlad.

Sandblåstring eller kiseltäckning av cementeringsytan kombinerad med primer utmärkte sig med högre värden på bindningsstyrkan, något som

dock ännu inte blivit bekräftat i kliniska studier.

Resultatet visar att det i nuläget inte finns någon ytbehandling som kan betraktas som universell. Valet av ytbehandlingar bör baseras på vilket material som ska användas, något som dock bör följas upp och bekräftas i kliniska studier.

SAMMANFATTNING

Sammanfattningsvis visar resultaten i avhandlingen att olika ytbehandlingar av oxidkeramer, i synnerhet ytmodifiering med glasmedium, kan öka bindningsstyrkan mellan keram och adhesivt cementsystem. All ytbehandling påverkar dock materialets egenskaper och slutligen tandersättningen. Det finns med andra ord utrymme för förbättringar.

Val av ytbehandling bör göras utifrån materialval, avseende keram och cementsystem.

”Förutom materialutveckling, är en av de större utmaningarna att få tandersättningar att sitta fast i munnen på ett vävnadsbesparande sätt.”

Delarbete

- I. Papia E, Vult von Steyern P. Bond strength between different bonding systems and densely sintered alumina with sandblasted surfaces or as produced. *Swed Dent J* 2008; 32: 35–45.
- II. Papia E, Zethraeus J, Ransbäck P-Å, Wennerberg A, Vult von Steyern P. Impaction-modified densely sintered yttria-stabilized tetragonal zirconium dioxide (Y-TZP): Methodology, surface structure and bond strength. *J Biomed Mater Res Part B Appl Biomater* 2012; 100: 677–84.
- III. Papia E, Larsson C, du Toit Madeleine, Vult von Steyern P. Bonding between oxide based ceramics and adhesive cement systems: A systematic review. *J Biomed Mater Res Part B Appl Biomater* 2014; 102: 395–413.
- IV. Papia E, Jimbo R, Chrcanovic BR, Andersson M, Vult von Steyern P. Surface structure and mechanical properties of impaction-modified Y-TZP. *J Dent Mater* 2014; 30: 808–16.

Vill du bidra med en vetenskaplig artikel?

Hit sänder du ditt manuskript för bedömning:

Tandläkartidningen, Box 1217, 111 82 Stockholm

E-post: manus.tlt

@tandlakarforbundet.se

Telefon: 08-666 15 00

ARBETSMILJÖ: Mobbning på arbetsplatsen kan ha många olika orsaker och det är inte bara sårbara personer som drabbas. Professor Margaretha Strandmark ger sina bästa tips på hur mobbning kan bekämpas.

TEXT: ERIK SKOGH

Så kan vi motverka mobbning på arbetsplatsen

1 Skapa medvetenhet. Det kan till exempel ske genom utbildning och diskussioner i smågrupper. Arbeta systematiskt efter en etablerad modell för konfliktlösning.

Låt chefen tillsammans med medarbetarna ta fram en handlingsplan mot mobbning som alla skriver under. Följ upp handlingsplanen en gång per år.

2 Lär av andra. Underskatta inte den samlade kunskapen på arbetsplatsen. Avsätt tid för diskussion och reflektion kring mobbningsincidenter och dela varandras erfarenheter.

Engagera även personalavdelningen, företagshälsovården, facket och ansvariga för arbetsmiljöarbetet. De kan bidra med viktig kunskap om konflikthantering och ge perspektiv på situationen. Håll diskussionen om mobbning levande.

3 Utveckla gruppsamarbetet. Diskutera hur gruppen ska arbeta, lägg fram konkreta förslag och fatta gemensamma beslut om vad som gäller. Fram tills ett nytt, gemensamt beslut fattats förväntas alla vara lojala mot den

inslagna vägen. Det motverkar intressekonflikter i arbetet som kan leda till mobbning.

4 Utveckla arbetsplatsens värdegrund. Diskutera och besluta tillsammans vilka värderingar som ska prägla arbetsplatsen. Det minskar risken för värdekonflikter. En öppen, tillåtande miljö präglad av respekt, tolerans och ett empatiskt förhållningssätt där alla vågar framföra sina åsikter motverkar mobbning.

5 Våga ta diskussionen. Om du upplever mobbning på arbetsplatsen, ta upp saken med den det berör och ta reda på hur hen tänker och känner. Om det handlar om mobbning och du sedan

inte kan eller vill göra någonting åt situationen, rapportera till din chef. Chefen har det formella ansvaret för att hantera mobbningen.

6 Agera snabbt. Hantera konflikter direkt, med tiden ökar risken för att de utvecklas till mobbning.

7 Fastna inte i hierarkin. Om det är den närmaste chefen som mobbar gå då högre upp i organisationen och gör ledningen uppmärksam på problemet.

8 Satsa på faddrar. Utse faddrar för nyanställda som de kan vända sig till angående mobbning.●

Om den utsatta inte känner sig försvarslös eller i underläge är det inte mobbning utan en maktkamp.

Vad är mobbning?

● Mobbning handlar om systematiska, oetiska och kränkande handlingar som någon utsätts för över tid.

● Den mobbade känner sig försvarslös och i underläge. Om så inte är fallet handlar det i stället om en maktkamp. Mobbning kan bestå av ryktesspridning, svek, förlöjligande, utfrysning och hot. Mobbning kan också innehålla

orättvis särbehandling där den mobbade till exempel får mindre lön och ledighet eller utsätts för mer kontroll än andra.

● Vanliga symtom på mobbning är sömnsvårigheter, magbesvär, viktminskning eller viktökning, allergier, högt blodtryck, humörsvängningar, uppgivenhet och sorg.

100–300

personer tar sitt liv varje år som följd av mobbning på arbetsplatsen. Det var i alla fall den uppskattning man kom fram till i den statliga utredningen Individens i arbetslivet som dock gjordes redan 1999.

● Margaretha Strandmark och hennes kolleger har utvecklat en intervention om mobbning.

”Även starka personer blir mobbade”

Värdekonflikter i en organisation, till exempel mellan omvårdnad och ekonomiska krav, utgör en grogrund för mobbning. Såväl starka och kompetenta personer som extra sårbara kan drabbas.

– Men det är en myt att mobbade människor är ensamma människor. Alla jag har intervjuat hade ett väldigt bra socialt stöd, säger Margaretha Strandmark, professor emerita i folkhälsovetenskap vid Karlstads universitet.

Hon ingår i en forskargrupp som under tre år arbetat med ett projekt för att förebygga och stoppa mobbning finansierat av AFA Försäkring. Hon får ofta frågan

vem det egentligen är som blir mobbad?

– Både starka och kompetenta personer och de som är extra sårbara. De kompetenta mobbas för att de utgör ett hot och ska tryckas ned. Ofta går mobbning ut på att framhäva sig själv som bättre. Det är också vanligt att den mobbade får skulden för problemen på arbetsplatsen, förklarar Margaretha Strandmark.

Hennes forskning har haft ett särskilt fokus på lärare och vårdpersonal. Dessa yrkeskategorier sticker ut i Ar-

”De kompetenta mobbas för att de utgör ett hot och ska tryckas ned.”

betsmiljöverkets statistik över anmälningar av arbets-skador där mobbning anges som orsak. Många gånger beror mobbningen på en värdekonflikt inom organisationen, berättar Margaretha Strandmark. Att göra allt för patienterna kan exempelvis ställas mot vikten av att hålla sig inom de ekonomiska ramarna.

– Det gäller att tidigt ta tag i de här konflikterna innan de blir personliga. Annars ökar risken för att det utvecklas till mobbning, säger hon.

Konflikterna kan också vara så kallade intressekonflikter och handla om själva arbetssättet. Till exempel vem som ska utföra arbetet, hur mycket eller lite man ska

arbeta och vem som ska bestämna över arbetet.

Margaretha Strandmark och hennes kolleger har utvecklat en intervention där de anställda ges en halvdagsutbildning om mobbning kombinerat med diskussioner i smågrupper som utgår från 22 spelkort som forskarna tagit fram. Korten beskriver olika mobbnings-situationer och möjliga reaktioner.

– Utvärderingen av interventionen visade att medvetenheten om mobbning ökade på arbetsplatsen, det blev en öppnare atmosfär och samarbetet inom gruppen stärktes även om konflikterna fortfarande fanns kvar, säger Margaretha Strandmark. ●

● Gunnar Thedéen fyller 60 år den 24 december.

Grattis

Gunnar Thedéen

Psykologiintresserade Gunnar Thedéen tar gärna emot tandvårdsrädda patienter och gillar lagarbete. Han firar jul på sin födelsedag och sin födelsedag med att resa bort.

Gunnar Thedéen hann bland annat med att plugga psykologi innan han "av en slump" började läsa till tandläkare i Stockholm. På utbildningen träffade han sin nuvarande fru Ingrid och när det var dags att söka jobb efter examen 1981 ville de prova att lämna huvudstaden. Hon är från Lappland så siktet gick norrut. De erbjöds jobb i Sandviken på den enda folk tandvård som fanns där då. Gunnar sökte sig snart vidare till

tjänster på annat håll och 1987 blev han klinikchef i Ockelbo. Sedan dess har han arbetat som klinikchef på olika platser och är nu på en mindre distriktsklinik i Gävle.

– Jag gillar att både få vara tandläkare och ha hand om personalen. Att se människor växa och utvecklas är den största behållningen som klinikchef.

Intresset för psykologi finns kvar och visar sig inte minst i att han gärna tar hand om tandvårdsrädda patienter. Det planerar han att göra i några år till, även om tiden sätter sina spår.

– Jag märker att jag har blivit äldre, det går inte lika fort att återhämta sig längre. Att vara ute och röra på mig är viktigt för att orka med.

Därför blir det skogs promenader, gåra med kameran runt halsen. Fotografering är numera hans kreativa utlopp. Musik, film och teater är andra stora intressen.

Att fylla år på julafton innebär tidigare en intensiv dag med firande på morgonen och julklappar på kvällen. Nu firas födelsedagen i stället längre fram, förmodligen med en vandringsresa till sydligare breddgrader. Linda Persson

"Jag gillar att både få vara tandläkare och ha hand om personalen. Att se människor växa och utvecklas..."

Prisad för vass forskning

Amel Gritli Linde

Amel Gritli Linde, docent vid institutionen för odontologi och ledare för en av universitetets vassaste forskargrupper, har tilldelats årets Sven och Maud Thuréus pris på 35 000 kronor.

Hon leder en liten, men mycket produktiv forskargrupp inom oral biokemi. När universitetet för några år sedan utvärderade sin forskning med hjälp av internationella bedömare var gruppen en av fyra som fick betyget "outstanding" och som därmed bedömdes vara världsledande inom sitt fält. Gruppen arbetar med basala frågeställningar om hur cellsignaler styr den kraniofaciala och dentala utvecklingen. MK

Tandläkarkunskap sedan 1909

Tandläkar
tidningen

ÖRESTAD DENTALLAB
- I tandvårdens tjänst -
040-162000

Kurs!
13-14 mars 2015, Stockholm
The illusion of Natural Esthetics
Utveckla dina kompositkunskaper, färgval och skiktningsteknik.
Dr. Frank Milnar, USA

Swedish Academy of Cosmetic Dentistry

Info och anmälan på SACD.se

KEYDENTAL *framtidslabbet*

595:-
MK CoCr broled

895:-
E-max krona

995:-
Zirkonium krona

Tel: 08-410 320 80 info@keydental.se www.keydental.se

Födelsedagar

30 år

Regina Thulin, Trosa 5/12
Pawel Mazurkiewicz, Kramfors 7/12
Nina Hämén, Stockholm 13/12
Joana Vicente, Sollentuna 17/12
Ganna Melnykova, Stockholm 22/12
Ashraf Qatanani, Gävle 25/12

40 år

Elisabeth Schwantes, Lomma 5/12
Erika Reiser, Uppsala 16/12
Lena Seijmer Gavelin, Uppsala 17/12
Jenny Zachrisson, Nynäshamn 24/12

50 år

Anna Löfström, Göteborg 6/12
Beata Sokol, Trekanten 9/12
Elisabet Åsberg, Ramvik 9/12
Ulrika Ek, Enköping 15/12
Amer Al-Hilli, Segeltorp 15/12

60 år

Birgitta Eriksson, Falkenberg 6/12
Anita Isackson, Brämhult 8/12
Paul Göransson, Örebro 13/12

Annica Winberg, Lysekil 13/12
Pia Höddelius, Linköping 16/12
Christer Slotte, Jönköping 18/12
Ewa Oher, Limhamn 19/12
Aina Wallström, Billdal 19/12
Peter Franke, Slite 22/12
Christina Dahlin, Sollentuna 23/12
Gunnar Thedéen, Sandviken 24/12
Anne Norqvist, Gävle 25/12

65 år

Magnus Englund, Göteborg 6/12
Leonardo Pino, Trosa 9/12
Ulf Möller, Asperö 23/12

70 år

Roland Berglund, Västerås 18/12

75 år

Gay Luciano, Italien 13/12

Gilla oss på
Facebook!

Tandläkar
tidningen

Borrställ för smidig hantering av borrh

Borrix borrhställ och borrix disk-/lådställ

Borrix disk-/lådställ

Med plats för:
4st Borrix, pris: 390:-
6st Borrix, pris: 415:-
8st Borrix, pris: 440:-
(Borrhställ ingår ej)

Borrix Original

Pris: 165:-
Köp 6st betala för 5st
Pris: 825:-

Borrix Mini

Pris: 165:-
Köp 6st betala för 5st
Pris: 825:-

Tel: 0157-156 30 | E-post: info@aristodent.se | www.aristodent.se

ARISTODENT
DENTAL PRODUCTS

Platsannonser

Vill du arbeta som tandläkare på tandläkarmottagning för hemlösa?

Vi söker en tandläkare till tandläkarmottagningen för hemlösa, Pelarbacken, på Södermalm i Stockholm som är ett samarbete mellan Karolinska Institutet, institutionen för odontologi och Ersta Diakoni och driver öppenvårdsverksamhet för alla hemlösa i Stockholms län.

Ansök på www.ki.se/jobb
Sista ansökningsdag:
31 december 2014

**Karolinska
Institutet**

Klinikchef

Tranås Folk tandvård

Klinikchef

Öxnehaga Folk tandvård Huskvarna

Klinikchef

Hälsan Folk tandvård Jönköping

Läs mer och ansök på www.lj.se/jobb

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen söker

Tandläkare

- folktandvården Slite

Vill du vara med och utveckla dig själv och Region Gotlands tandvård? Vi söker nu en tandläkare till Slite på norra delen av ön.

Gotland en fantastisk plats att bo och leva på med ett rikt kulturliv och unik natur.

Läs mer på www.gotland.se/jobbahososs
Sista ansökningsdag 2014-12-14

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
www.gotland.se/jobbahososs

Nyheter och nytta i Tandläkartidningen

Tandläkar
tidningen

Vår chef lämnar oss

- tar du över?

Vill du driva en praktik? Med en gäng? Med ett tajt och kunnigt team som står färdiga att ge resultat? I Ronneby finns en väl-etablerad och modernt utrustad Praktikertjänstmottagning där allt redan rullar på. Det som saknas är Du - en tandläkare och chef.

Låter det intressant?
Hör av dig, så berättar vi mer!

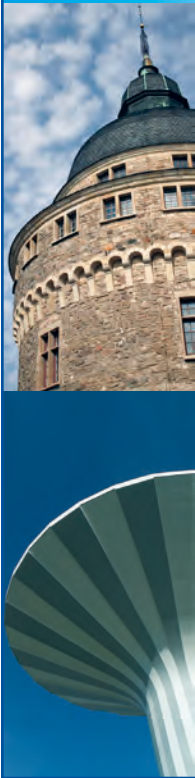
Telefon: 0457-104 93

E-post: info@teampriscar-fassberg.se

Adress: Kungsgatan 37, 372 37 Ronneby

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Folktandvården

Verksamhetsutvecklare/Tandläkare till KunskapsCentrum för Äldres Munhälsa (KCÄM)

Kunskapscentrum för Äldres Munhälsa (KCÄM) är en samlende enhet för alla typer av frågor kring äldres munhälsa och tandvård i Örebro län för såväl professionen, länsinnevånarna och övrig hälso-, sjukvårds- och omsorgspersonal. Då KCÄM inte bedriver klinisk tandvård levereras enbart kunskapsstöd.

I rollen som verksamhetsutvecklare har du ett nära samarbete med allmäntandvården i länet, den uppsökande verksamheten inom Folktandvårdens Folkhälsoenhet, Forskningsenheten och specialisttandvården. Du arbetar med att utveckla KCÄM genom kontakter med tandvårdsprofessionen, hälso- och sjukvården och den kommunala omsorgen i länet. Nationellt samarbetar du med övriga äldretandvårdscentra i Sverige och representerar Folktandvården Örebro län i nationella nätverk och vid konferenser inom äldretandvård. Inom KCÄM finns ett administrativt stöd med kompetens inom information och kommunikation.

Du kombinerar tjänsten som verksamhetsutvecklare för KCÄM på deltid (50 %) med att arbeta som tandläkare i allmäntandvården resterande tid.

För mer information om tjänsten är du välkommen att kontakta Ola Fernberg, chef för Område Verksamhetsutveckling på telefon 070-691 77 13 eller e-post ola.fernberg@orebroll.se

Läs mer om tjänsten och ansök på www.orebroll.se/ledigajobb

Tannhelsetjenestens
kompetansesenter
Sør

Tannhelsetjenestens kompetansesenter (TKS) er et interkommunalt selskap, som eies av de fem fylkeskommunene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder. TKS skal sørge for kompetanseoppbygging og kompetansespredning både i offentlig og privat tannhelsetjeneste i regionen. TKS sitt mandat er spesialistbehandling, rådgivning, forskning, etter- og videreutdanning og folkehelsearbeid. TKS er lokalisert på sykehuset i Arendal.

For utfyllende informasjon og søknadsregistrering se www.mentorpartner.no – ledige stillinger. For spørsmål, kontakt rådgivere i Mentor Partner Torbjørn Ravnaas på tlf. 906 88 997 eller Astrid N.Marcussen på tlf. 909 34 156, eller fylkestannlege i Buskerud, Berit Binde, Berit.Binde@btk.no tlf. 328 08 612 / 909 86 764. **Søknadsfrist: 7. desember.**

www.mentorpartner.no

Lederjobb i Norge

Tannhelsetjenestens kompetansesenter Sør søker daglig leder i 100 % stilling, til en spennende og utfordrende lederjobb. Daglig leder vil ha en sentral rolle i videreutviklingen av kompetansesenteret, og vil kunne få innvirkning på fremtidig utvikling av tannhelsetjenesten, både regionalt og nasjonalt. Hovedoppgaven vil være å videreutvikle kompetansesenterets strategi, og være en pådriver i forbindelse med forskningsprosjekt og fagutvikling.

TKS har vært virksom i fem år, og har per i dag 16 ansatte fordelt på 12 årsverk. Senteret er i vekst, og har spesialister innen fagområdene periodonti, oral protetikk, kjeveortopedi og kjeve- og ansiktsradiologi, samt flere TTT-team (odontofobi) i regionen. TKS er involvert i flere forskningsprosjekter, har egen forskningskoordinator, og gode relasjoner til sine samarbeidspartnere. Stillingen krever odontologisk embetseksamen eller tilsvarende relevant utdanning på masternivå.

LEDELSE | REKRUTTERING | UTVIKLING

MENTOR
PARTNER

Stångå Tandklinik växer

Stångå Tandklinik söker nu en tandläkare med ett par års erfarenhet för att kunna fortsätta utöka verksamheten.

Vi är i dagsläget fyra anställda, en tandläkare, en hygienist och två sköterskor. Eftersom verksamheten är så pass liten är det lätt att påverka sin arbetsituation och snabbt göra förändringar om det känns nödvändigt.

Du ska vara självgående, social, flexibel och ha en god servicekänsla. Stor vikt läggs vid personlighet. Det vi erbjuder dig är en toppmodern attraktiv arbetsplats med mycket god stämning. Bra personalförhållanden. Konkurrenskraftig provisionsbaserad lön med en fast garantilön. Du kan själv styra din framtida utveckling med fördjupningar i odontologiska arbetsområden.

Läs mer om kliniken på: www.stangatandklinik.se.
Välkommen att skicka in din ansökan till jon@stangatandklinik.se

ST-tandläkare i bettfysiologi

Läs mer och ansök på www.lj.se/jobb

Odontologiska Institutionen
Landstinget i Jönköpings län

Tandläkare sökes till privat klinik i Örebro

Vi söker en engagerad, driven och självständig tandläkare med några års erfarenhet.

Kliniken är väletablerad med ett bra patientunderlag. Anställningsvillkoren består av grundlön på god nivå samt provisionbaserad ersättning.

Vi är öppna för alternativa anställningsformer
Omfattning och anställningsvillkor enligt överenskommelse.
Maila din ansökan till tandlakarna@paoster@hotmail.com

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen söker

Enhetschef

- Mun- och käkcentrum

Vill du vara med och utveckla dig själv och Region Gotlands tandvård? Vi söker nu en enhetschef till mun- och käkcentrum.

Gotland en fantastisk plats att bo och leva på med ett rikt kulturliv och unik natur.

Läs mer på www.gotland.se/jobbahososs
Sista ansökningsdag 2015-01-06

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen
www.gotland.se/jobbahososs

Folktandvården Västernorrland söker

tandläkare

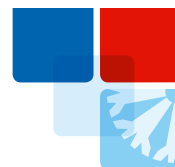
till Folktandvården Ånge,
kliniken mitt i Sverige

Läs mer på www.lvn.se/jobb

www.lvn.se

Folktandvården Östergötland söker en ortodontist

Specialisttandvården inom ortodonti arbetar länsövergripande vid Centrum för Ortodonti/Pedodonti. Vi är tillsammans cirka 60 medarbetare som arbetar vid tre kliniker i Östergötland. På grund av kommande pensionsavgångar söker vi nu dig som är specialist inom ortodonti.

Centrumet erbjuder behandling för barn, ungdomar och vuxna på klinikerna i Linköping, Motala och Norrköping. Vi har ett gott och nära samarbete med övriga specialistmottagningar och sjukhustandvården inom regionen, samt med Folktandvårdens och privattandvårdens allmäntandvård.

Vi ser gärna att du som söker har tidigare erfarenhet som specialist, men lägger också stor vikt vid din personlighet och din förmåga att skapa goda relationer.

Vi är ett resursstarkt centrum som kan ge dig både stöd och utveckling inom din specialitet. Hos oss finns också, förutom den kliniska specialisttandvården, goda möjligheter att arbeta

med utveckling, klinisk forskning och med olika utbildningar gentemot många olika aktörer.

Tycker du detta låter spännande? Då kommer du säkert att trivas som övertandläkare inom Folktandvården Östergötland.

Tjänsten är en tillsvidareanställning på heltid, tillsättning sker efter överenskommelse.

Upplysningar om tjänsten lämnas av verksamhetschef Lotta Ranggård, Centrum för Ortodonti/Pedodonti, telefon 010-104 49 72. Facklig företrädare för Tjänstetandläkarna (TT) är Kristina Hult, telefon 010-103 89 72.

**Välkommen med din ansökan senast den 12 december 2014
via vårt rekryteringssystem www.lio.se/jobb**

www.sll.se

Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning i Stockholms Läns Landsting ansvarar för att länets invånare erbjuds en god hälso- och sjukvård och tandvård. Hälso- och sjukvården och tandvården står inför stora utmaningar med fokus på bland annat stärkt valfrihet för patienterna och ökad mångfald bland vårdleverantörerna. Förvaltningen har en budget på drygt 50 miljarder kronor varav 1 miljard omfattar tandvård.

Tandvårdsenheten ansvarar för avtalsrelationer med de vårdgivare i länet som bedriver tandvård för barn och ungdomar samt för vissa äldre och funktionshindrade. Enhetens huvudsakliga uppdrag är att utifrån befolkningens behov träffa avtal med vårdgivare inom ovanstående verksamhetsområden samt att följa upp den levererade vården vad avser t.ex. omfattning, ersättning och kvalitet. En annan viktig uppgift för enheten är att bistå politikerna i hälso- och sjukvårdsnämnden med kunskap och fakta som underlag till politiska beslut

Övertandläkare till Tandvårdsenheten

Vi söker Dig som kan samordna och utveckla enhetens arbete i första hand avseende vuxentandvården, vilket bl.a. innebär att ta fram anvisningar till vårdgivare, informationsmaterial till kommuner och befolkning samt omvärldsbevakning. Du kommer att vara odontologiskt sakkunnig inom enheten, skriva yttranden och remissvar. I arbetsuppgifterna ingår även att följa forskning och utveckling inom hela tandvårdsområdet, att bedöma och initiera utvecklingsprojekt samt följa upp resultat av projekt.

Kvalifikationer: Du är tandläkare med dokumenterad bred sakkunskap inom odontologi. Du har erfarenhet och intresse av operativa och strategiska frågor och Du kan uttrycka Dig väl i både tal och skrift. Du har god samarbetsförmåga och kan samverka med olika typer av människor

såväl internt som externt. Erfarenhet av arbete inom eller uppdrag i övrigt inom myndighet eller annan offentlig verksamhet är meriterande.

Information om tjänsten lämnas av:

Har du frågor om tjänsten är du välkommen att ringa Hans Hellström, enhetschef, tel:08-123 133 78 eller Bo Persson, övertandläkare tel:08-123 133 74

Välkommen med din ansökan senast den 17 december 2014. Ansök och läs mer på www.jobb.sll.se

Du kan också synas här!
– annonsera i Tandläkartidningen

Kontakta:
Christer Johansson
Annonsansvarig
08-666 15 27
christer.johansson@tandlakarforbundet.se

Elisabeth Frisk
Köp & sälj
08-666 15 13
elisabeth.frisk@tandlakarforbundet.se

Tandläkar
tidningen

FÖRBUNDSORDFÖRÄNDEN

Viktig väg mot framtiden

Det är redan ett år sedan jag valdes till ordförande i Tandläkarförbundet. Ett år med mycket arbete och, som alltid, ömsom vin ömsom vatten. Jag vill ge en eloge till hela styrelsen och kansliet för hur man har ställt upp under detta mitt första år. Som nyvald ordförande står man alltid – även om man funnits med i verksamheten länge – i en ny och ovan situation och utan stödet från personal och förtroendevalda hade det varit svårt att hitta rätt.

Det har funnits ett bra klimat och en vilja att bidra till lösningar. Utan det hade vi inte kunnat göra särskilt mycket.

Det finns en del att glädjas åt:

- Vi har fullföljt arbetet med att formulera vår vision; kunskap och kvalitet i världsklass.
- Tandläkartidningens redesign är klar och har mötts väl av läsekretsen, och på vår hemsida utvecklar vi ständigt stödet till medlemmarna genom att underlätta att hitta kunskap om vårdrekommendationer och forskning.

Allt detta är viktigt när vi har en vård som går mot att bli mer och mer evidensbaserad.

PÅ FÖRBUNDSMÖTET väntar viktiga beslut. Bland annat om ekonomin där styrelsen föreslår en budget i balans, med bibehållen operativ förmåga. Tandläkarförbundet har tidigare fått bära för stora administrativa kostnader för det gemensamma kansliet, men genom att göra fördelningsnyckeln mer rättvis har förbundet fått en budget som är mer positiv. Det innebär ökade kostnader för andra delar av den totala förbundsverksamheten: kursverksamheten, Tandläkarsällskapet och Kamrathjälpen.

”På förbundsområdet är det nu dags att ta viktiga beslut.”

Det kommer också en proposition till förbundsområdet om ett första steg i en stadgerevision som ska underlätta beslutsprocesserna samt tydliggöra förbundsområdet viktiga roll som uppdragsgivare åt styrelse och verksamhet.

VI HAR TAGIT det första steget med det som gått att hantera snabbt. Samtidigt måste vi även här ta hänsyn till ekonomiska realiteter och föreslår att förbundsområdena i framtiden ska äga rum vart tredje år, i stället för årligen. Det sparar pengar, men vi vinner också tid. Eftersom förbundsområdet varje år tvingat oss att lägga mycket resurser på förberedelser och förslag – som ofta har behövt vara klara i princip till sommaren – kan vi få lugnare beslutsprocesser. Mer tid för medlemmarnas frågor. Bättre med tid för verksamhetspropositionen borde ge bättre diskussioner och i slutändan bättre förbundsområden.

Vi förlorar visserligen ett årligt tillfälle att möta ombuden, men hoppas kunna möta detta med öppna informationsmöten i samband med riksstämman. Det ger oss också en chans att lyfta fram stämman som den naturliga mötesplatsen för den svenska tandläkarkåren.

Vi kommer också att, i samband med förbundsområdet, låta en ombudskonferens diskutera bland annat hur interndemokratin kan utvecklas. Det finns alltså utmaningar när vi möts om några dagar, och jag ser fram emot konstruktiva diskussioner och vilja att hitta de viktiga vägarna mot framtiden.

Vi kommer också att, i samband med förbundsområdet, låta en ombudskonferens diskutera bland annat hur interndemokratin kan utvecklas. Det finns alltså utmaningar när vi möts om några dagar, och jag ser fram emot konstruktiva diskussioner och vilja att hitta de viktiga vägarna mot framtiden.

Vi kommer också att, i samband med förbundsområdet, låta en ombudskonferens diskutera bland annat hur interndemokratin kan utvecklas. Det finns alltså utmaningar när vi möts om några dagar, och jag ser fram emot konstruktiva diskussioner och vilja att hitta de viktiga vägarna mot framtiden.

Hans Göransson, ordförande, Sveriges Tandläkarförbund

Förbundsstyrelsen

Postadress: Box 1217,
111 82 Stockholm
Besöksadress: Österlång-
gatan 43
Tel: 08-666 15 00 (växel)
Fax: 08-662 58 42
www.tandlakarforbundet.se

Ordförande
Hans Göransson, 076-761 00 82
hans.goransson@tandlakarforbundet.se
Vice ordförande
Peter Schulz, 070-592 90 73
peterschulz@tandlakarforbundet.se
Styrelseledamot
Stein Björkman, 08-524 880 54,
070-213 80 54
stein.bjorkman@ki.se

Ordf i efterutbildningsrådet
John Bratel, 010-441 78 07
john.bratel@vgregion.se
Styrelseledamot
Gunilla Carlsson,
070-577 12 54
gunilla.carlsson@nll.se
Styrelseledamot
Kenth Nilsson, 018-611 09 80/
90, 070-658 78 86
kenth@tjanstetandlakarna.se

Styrelseledamot
Peter Franzen, 070-677 17 31
peter.franzen@ptj.se
Styrelseledamot
Susanne Smedberg,
070-530 89 13
susanne.smedberg@ptj.se
Adjungerad styrelseledamot
Hampus Eksell, 070-855 47 87
hampus.eksell@tandlakarforbundet.se

7 476

så många medlemmar har
Sveriges Tandläkarförbund

● Många medlemmar passade på att ta en macka och prata en stund på Tandläkartorget.

Mackor och medlemsprat lockade många till Tandläkartorget

Den 50:e upplagan av Riksstämman och Swedental ägde rum i mitten av november på Älvsjömässan i Stockholm.

RIKSTÄMMAN: Sveriges Tandläkarförbund deltog som vanligt med montern Tandläkartorget som samlade riksföreningar, Tandläkartidningen, Kursverksamheten och Kamrathjälpen.

Tandläkarförbundets ordförande Hans Göransson hade hektiska dagar med många möten. Han deltog även som talare vid ett seminarium om tobak och mötte medlemmar i montern.

– Riksstämman är det stora tillfället för

oss som förbund att träffa medlemmarna. Det är kul att så många kommer hit och pratar med oss, sade Hans Göransson.

Vid Tandläkartorget kunde medlemmarna hämta macka och kaffe vilket var populärt. Runt 1000 mackor delades ut under dagarna. Några besökare tog också chansen att på plats bli medlem i Sveriges Tandläkarförbund.

Även Studerandeföreningens ordförande Hampus Eksell är nöjd med dagarna.

– Riksstämman och Swedental är en jätteviktig mötesplats, inte minst för oss studenter.

www.tandlakarforbundet.se

Hallå där...

Henrik Toremalin

tandläkare och Sacos representant i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)

Vilka ärenden prövas i HSAN?

– Prövotid, återkallelse av legitimation, begränsning av forskrivningsrätt, ny legitimation eller annan behörighet.

Hur fungerar HSAN idag efter att först Socialstyrelsen och sedan Inspektionen för vård och omsorg (IVO) tog över patientanmälningarna?

– HSAN hanterar endast tyngre ärenden numera. Det känns mer meningsfullt att jobba i HSAN med Patientsäkerhetslagen än med den tidigare lagstiftningen.

Vad fälls tandläkare för i HSAN?

– De vanligaste orsakerna är brottslighet, oskicklighet, missbruksproblem eller sjukdom. En tandläkare kan också på egen begäran få indragen forskrivningsrätt av narkotiska läkemedel eller bli deslegitimerad.

Vad innebär prövotid?

– En prövotid är lite som en villkorlig dom, en andra chans för tandläkaren. Det upprättas en prövotidsplan som tandläkaren måste följa. Det kan innebära att ha regelbunden kontakt med IVO, genomgå fortbildning med dokumentationskrav eller genomgå drogtester och hålla regelbunden kontakt med en läkare, beroende på orsaken.

Foto: Margret Toremalin

Bli medlem i Sveriges Tandläkarförbund

Sveriges Tandläkarförbund är landets enda organisation för alla tandläkare. Vi välkomnar alla tandläkare att vara med och påverka professionens frågor och framtid. Vi erbjuder bland annat kurser och kompetensutveckling av hög kvalitet. Som medlem får du Tandläkartidningen, Swedish Dental Journal och skrifterna Kunskap & kvalitet.

Stöd forskningen!

Vill du stödja svensk odontologisk forskning? Sätt in ditt bidrag till Svenska Tandläkare-Sällskapet på bg 770-1451 eller pg 50149-4, ange Gäva samt företag/person som avsändare.

Tandvård ska erbjudas alla på lika villkor

Sveriges Tandläkarförbund anser att alla människor som är i behov av tandvård ska erbjudas det på lika villkor.

POLICY: Vi anser också att all tandvård ska vara grundad på vetenskap och beprövad erfarenhet, att all lagstiftning ska vara enkel att tillämpa och att all tandvårdspersonal ska ha kunskap om hur man administrerar för att kunna bemöta patienter från utsatta grupper.

Dessa ståndpunkter har vi nu samlat i policyn Rätten till tandvård.

Policyn är tänkt att fungera som ett stöd för våra medlemmar som hamnar i situationer där rätten till tandvård ifrågasätts.

– Vi tycker att det är viktigt att ta ställning i frågan om rätten till tandvård och vill stå upp för alla människors lika värde. Vi vill också hjälpa våra medlemmar att kunna utföra sitt arbete utifrån denna princip, säger Hans Göransson, ordförande i Sveriges Tandläkarförbund.

Sveriges Tandläkarförbund arbetar sedan länge aktivt för en mer jämlik tandvård bland annat genom att delta i Plattformen för Jämlik hälsa och vård och Rätt till vård-initiativet. Vi deltar också i referensgrupper gällande beslutsoförmögenas ställning och barn som far illa.

www.tandlakarforbundet.se

Problematiskt att göra riktlinjer obligatoriska

Statsminister Stefan Löfven uttryckte i sin regeringsförklaring att de nationella riktlinjerna inom hälso- och sjukvård ska bli obligatoriska. Sveriges Tandläkarförbund ser flera problem med ett sådant beslut.

BUDGETPROPOSITIONEN:

– Evidensnivån är olika för olika behandlingar. Det vore olyckligt att göra en åtgärd obligatorisk när det vetenskapliga stödet för att just det är den bästa behandlingen är otillräckligt, säger Hans Göransson, ordförande i Sveriges Tandläkarförbund.

– Dessutom är riktlinjerna konstruerade för att se varje tillstånd för sig själv. Eftersom de inte hanterar kombi-

nationer av tillstånd eller tar hänsyn till nödvändiga övervägande utifrån patientens allmänna hälsa kan de inte fungera som styrmedel i sådana situationer.

En annan invändning är att tandvården skiljer sig från övrig hälso- och sjukvård genom sin finansieringsmodell.

– Vid övervägandet om att göra de nationella riktlinjerna obligatoriska måste patienternas betalningsvilja vägas in, menar Hans Göransson.

Vad förslaget innebär rent konkret och huruvida tandvården är inkluderad i förslaget kan Socialdepartementet inte svara på idag.

www.tandlakarforbundet.se

Medlemssidor

För mer information se www.tandlakarforbundet.se

Kalender

26–28 november
Saco studentmessa
i Stockholm

4 december
Möte i förbundsstyrelsen

5 december
Förbundsstyrelsemöte på IVA
konferenscenter
i Stockholm

20–21 januari
Ordförandekonferens för
förbunden i LO, TCO och
Saco.

19–20 april
Nordiskt ordförandemöte
i Stockholm

28–30 maj
CED General meeting
i Riga

Foto: IVA konferenscenter

Remisser

De senaste remisserna vi har svarat på är:

- Förslag till ändringar i bestämmelser om kvicksilver och om genomförande av nya RoHS-undantag; Kemikalieinspektionen
- Nationellt likvärdigt innehåll i utbildningar till tandsköterska inom yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan

Svaren finns att läsa på vår hemsida under Bibliotek/Remissyttranden.

”Lätt värt att gå upp tidigt idag Om #läkemedel.”

Tandläkaren Riina Reinikainen twittrar om sin motivation till att gå på Riksstämmans lördagsprogram.

Rekordmånga par i mentorprogrammet

I år är det strax över 40 studenter som har fått mentorer via Studerandeföreningens mentorskapsprogram. Gulistan Akkurt är ansvarig för programmet och väldigt glad åt utfallet:

– Jag tror att anledningen till att intresset har varit så stort i år är att vi har satsat mycket på att synliggöra programmet.

Gulistan Akkurt kommer att vara ansvarig för programmet även under 2015.

Förbundsstyrelsemöte hålls den 5 december

Den 5 december är det dags för förbundsstyrelsemöte i Sveriges Tandläkarförbund. Det kommer att hållas på IVA konferenscenter i Stockholm. Alla handlingar till förbundsstyrelsemötet 2014 finns tillgängliga på förbundets hemsida bakom medlemsinloggning. Har du synpunkter eller frågor? Ta gärna kontakt med din lokalavdelning kring frågorna som ska behandlas.

Följ Sveriges Tandläkarförbund på Facebook!

Ladda hem vår logga

Du som är medlem kan hämta din medlemslogotyp på hemsidan under **Min sida/Hämta medlemslogotyp** Logga in med personnummer och lösenord www.tandlakarforbundet.se

Medlemssidor

För mer information se www.tandlakarforbundet.se

Kontakta oss

Sveriges Tandläkarförbund

Kansli

Postadress: Box 1217, 111 82 Stockholm
Besöksadress: Österlånggatan 43
Tel: 08-666 15 00 (växel)
Fax: 08-662 58 42
www.tandlakarforbundet.se
E-post direkt till en person: fornamn.efternamn@tandlakarforbundet.se

Kurser Nordöstra kursnämnden, Riksstämman
Sofia Ekenberg, 08-666 15 44

Administrativ assistent
Anna Ekmer, 08-666 15 07

Kanslichef
Jeanette Falk, 08-666 15 53

Efterutbildning, Riksstämman
Annika Bouvin, 08-666 15 34

Etik, kvalitet, patientsäkerhet
Cajsa Johansson, 08-666 15 31

Kamrathjälpen, ansvarsfrågor, kollegastöd
Pia Kollin, 08-666 15 45

Utbildnings-, forsknings- och studerandefrågor
Hanna Bjuggren, 08-666 15 22

Ekonomichef
Swedish Dental Journal
Bo Lidholm, 08-666 15 12

Kommunikationsansvarig
Lena Munck, 08-666 15 52

Ekonomi
Ylva Liljesson, 08-666 15 04

Ekonomiska frågor Nordöstra kursnämnden, Riksstämman
Jenny Hoffström, 08-666 15 36

Efterutbildning, Riksstämman
Pia Säävälä, 08-666 15 10

Kurser västra regionen Västra regionens kansli
Margareta Jonsson, 031-15 69 22

Kurser södra regionen Södra regionens kansli
Jenny Di Rolfo, 08-666 15 43
srk@tandlakarforbundet.se

Tjänstetandläkarna

Kansli

Postadress och besöksadress:
Bredgränd 5, 111 30 Stockholm
Tel: vx 08-54 51 59 80
Fax: 08-660 34 34
www.tjanstetandlakarna.se
E-post direkt till en person: fornamn@tjanstetandlakarna.se

Kanslichef
Björn Petri, 08-54 51 59 81

Ombudsman
Susanna Magnusson
08-54 51 59 84

Ombudsman
Mats Olson, 08-54 51 59 83
Informatör
Eva Dovresjö, 08-54 51 59 82
Ekonomi
Aino Landes, 08-54 51 59 85

Adressändrings- och fakturafrågor
08-54 51 59 88
medlemservice@tjanstetandlakarna.se

Sveriges odontologiska lärare

Ordförande
Per Vult von Steyern
040-665 85 83, 0709-65 54 83
per.vult@mah.se

Studerandeföreningen

Ordförande
Hampus Eksell
0708-55 47 87
hampus.eksell@tandlakarforbundet.se

Vice ordförande
Fanny Orrling
0703-81 21 92
fannyorrling@gmail.com

Tandläkare - Egen Verksamhet (TEV)

Kansli

Postadress: Box 1217
111 82 Stockholm
Besöksadress: Österlånggatan 43
Tel: 08-666 15 00 (växel)
www.tandlakare-egenverksamhet.se
E-post: info.tev@stlf.se

Tandläkarförbundets stöd till enskilda medlemmar

Vid patientklagomål till IVO, Inspektionen för vård och omsorg/anmälan till HSN
En anmälan ska besvaras inom viss tid och anstånd kan begäras hos respektive myndighet. Tandläkarförbundets medlemmar kan få hjälp att besvara en anmälan:

Odontologisk hjälp via Tandläkarförbundets expertgrupp.
Kontaktperson:
Pia Kollin, 08-666 15 45
pia.kollin@tandlakarforbundet.se

Juridisk hjälp ges till tjänstetandläkare av Susanna Magnusson, 08-54 51 59 84.

Kamrathjälpen

Stiftelsens syfte är att hjälpa tandläkare med ekonomiska problem. Vi kan enbart stödja individer, inte företag. Ansök med ett brev med bakgrund och önskemål om hjälp samt kopia på senaste deklaration, egen och make/makas.

Kontaktperson:
Pia Kollin, 08-666 15 45,
pia.kollin@tandlakarforbundet.se

Alna

(alkohol, läkemedel och narkotika i arbetslivet)

08-564 407 70
Alna hjälper företag och organisationer att hantera alkohol- och drogfrågor på ett professionellt sätt. Du kan kostnadsfritt och under sekretess ringa Alnas rådgivning.

Mer information:
www.alna.se

Kollegastöd

Kollegastöd riktar sig till dig som behöver stöd för problem på arbetet eller i privatlivet. Du kan i förtroende och under sekretess vända dig till någon av nedanstående kolleger (kvällstid om ej annat anges, e-post för att boka tid för samtal).

Gunnar Bringman,
035-10 31 20, dag
gunnar.bringman@ptj.se

George Estlander, 070-644 33 16
george.estlander@ptj.se

Lars Frithiof, 08-96 42 55
r.lars.frithiof@gmail.com

Margit Gabrielson, 070-881 01 77
margit.gabrielson@vregion.se

Bitu Ghorani, 072-206 51 94
bitu.ghorani@ftv.sll.se

Gunnel Johansson, 070-585 30 41
gunnel.c.johansson@lj.se

Peter Stade, 0498-21 39 04
peter.stade@ptj.se

Claes Svärd, 0498-48 25 46
claes.svard@gotland.se

Kontaktperson:
Pia Kollin, 08-666 15 45,
pia.kollin@tandlakarforbundet.se

Arbete sökes

Tandläkare söker privat jobb

Tandläkare med erfarenhet inom privat-tandvård söker jobb i Göteborg med omnejd (inom 10 mil). "F3N5"

Praktiker säljes

Norra Tyskland

Trevlig, prisvärd praktik m 2 unitar, OPG, data, även med fastighet/hus. Svar till: nanda75@web.de

Försäljning av tandläkarpraktik

Tandläkarmottagning i Göteborg nordost. Väl inarbetad praktik med utmärkt patientunderlag. Praktiken överlätes pga pensionering. Svar till: 031-330 82 05, 073-935 12 13 eller maila till ionel.m@telia.com

Del i tvåmannapraktik

Säljer min del till våren -15. Bra patientunderlag. Två beh rum. Planmeca-unitar. Digital-rtg. OPG. Praktiken ligger centralt i mellanstor stad i Mellansverige. Svara på: www.tandlakartidningen.se

Enmanspraktik Mellansverige säljes

Väletablerad praktik på mindre ort nära större stad. 3 beh-rum, OPUS med digitalrtg. Överlätes på förmånliga villkor pga pensionering 2015. "AQ65"

Tandläkarpraktik vid Stureplan

Liten, väl inarbetad praktik ett stenkast från Stureplan med ca 1 100 aktiva patienter säljes. "7UW1"

Framtid och fritid i Dalarna

Tandläkarklinik i södra Dalarna, med intilliggande villa säljes. Detaljer: www.tuner.nu/kliniken

Praktik och bostad i Växjö

Säljer min praktik som är sammanbyggd

med rymligt bostadshus pga pensionering. Bra och centralt läge i Växjö, perfekt för en barnfamilj. Väl inarbetad kundklientel. Ca 1 100 aktiva patienter ingår. Kliniken ligger i markplan, ljust och trevligt inredd med 2 oprum och egen parkering. Alma journalsystem. Svara på www.tandlakartidningen.se

Tandläkarpraktik i Östersund

Jag söker en kollega, gärna från Jämtland för ett successivt övertagande. "37GI"

Praktiker köpes

Praktiker köpes

Praktiker köpes i Göteborg med omnejd samt i Östergötland. Ring Magnus, tel 070-406 90 74. "06CD"

Tandläkarpraktik i Linköping

"2H1C"

Tandläkarklinik köpes

Erfaren tandläkare önskar köpa en tandläkarklinik. Allt av intresse. Svar till: privattdl@outlook.com. "Y34V"

Praktik i Malmö köpes

Tre välmeriterade tandläkare med en akademisk karriär söker praktik i Malmö. Praktiken bör ha möjlighet för 2 behandlingsrum, med eller utan patienter. Svara till denna e-mail: Akademitandlakarna@gmail.com

Arrende

Arrende Östermalm

En dag i veckan och ev två kvällar, uthyres till tandläkare med egna patienter. Ring för mer information: mob 070-665 19 54, Kerstin.

Tandläkare sökes!

Tandläkare med egen patientstock sökes till centralt belägen läkarpraktik på Östermalm med närhet till goda kommunikationer. Förutom tandläkarpraktik har vi också specialistläkarmottagning. Hos oss har du tillgång till hygienist. Varmt välkommen att kontakta oss på Engelbrektskliniken. Tel: 08-10 15 00, e-mail: engelbrektskliniken@tele2.se

Arrende på Lidingö

Arrendator med egna patienter sökes till praktik på Lidingö. Vi är idag 2 tandläkare, 2 tandsköterskor och 1 tandhygienist. Olika arrendeformer kan diskuteras. Svara på: www.tandlakartidningen.se

Praktiker uthyres

Del av praktik i centrala Helsingborg

Centrala Helsingborg, totalrenoverad praktik med 3 beh rum i större tandläkarhus. Jag söker kollega med egna patienter som vill hyra 1 rum på heltid, ev även ytterligare 1 rum, ett antal timmar i veckan. Ring 070-769 38 69 för info.

Mästerlig utsikt Östermalm!

Topputrustat behandlingsrum med utsikt över trädtopparna mot Djurgården, uthyres till kollega med egen verksamhet och egna patienter. Det finns även ett rum ledigt för tandhygienist med egen verksamhet. Praktiken är en kombinerad läkar-/tandläkarmottagning med 6 behandlingsrum, yta 300 kvm. Del i de gemensamma utrymmena inkl panoramaröntgen ingår. Intresseanmälan per e-mail till: sylvia@narvakliniken.se

Utrustning säljes

Unit

Plandent Prostyle Compact, blå tempurdyna, EMS ultraljud, polymerisering lampa. Pris 20 000 kronor.

Utrustning säljes

3 st tandläkarutrustningar säljes: Adec Performer, Adec Cascade och Combinette Master med CanCan-stol. Lampa och röntgen kan ingå. Pris: 9 000:-. Utrustningarna är i full gång och finns på Norrmalmstorg i Stockholm. Kunden står för nedmontering och bortforsling. Ej bärhjälp. Tel 070-939 01 90.

Köp & sälj/Remisser

Bostad uthyres

Uthyres i Sälen

Hyr vårt urmysiga hus intill Gammelgården. 7 bäddar. Alla bekvämligheter. Nära spår och backar. Ring 0708-25 89 01.

Eget Tandguld!
Mycket bra betalt!
Vi erbjuder er upp till
95% av guldvärdet.

För offert, patientguld samt
Aloe Vera Original
- tandkrämen med
Aloe Vera och fluor
besök oss på
www.hadendental.se

HADENS DENTAL
ORIGINAL PRODUCTS HB
BOX 1134, 400 13 GÖTEBORG
TEL: 031-28 53 54
FAX: 031-28 40 38

Remisser

Här annonserar kolleger som åtar sig remisshantering. Rubriker markerade med asterisk* kräver specialistkompetens. Tandläkartidningen påtar sig inte ansvar för att kolleger som annonserar under denna rubrik besitter nödvändiga kvalifikationer.

Bettfysiologi*

Dan Ström

Södra Allégatan 1, 413 01 Göteborg
Tel: 031-13 36 72
www.danstrom.se
Utredning och behandling av smärtor i tuggsystemet

Oral Kirurgi*

Göran Ulfenberg

Jakobsbergsgatan 8, 2 tr
111 44 Stockholm
Tel 08-21 01 43, 0709-79 49 60
Även remisser för rutinendodonti mottages

Oral Protetik*

Kristina Arvidsson Fyrberg PROTETIK & IMPLANTAT

Vallmostigen 3, 170 78 Solna
Tel 08-85 18 70
E-post: kristina.fyrberg.00@ptj.se

Eric Lothigius

PROTETIK + IMPLANTAT

Kungsgatan 54, 111 35 Stockholm
Tel 08-411 16 11
E-post: info@e2kliniken.com
www.e2kliniken.com

Ortodonti*

www.bernholdortodonti.se

Tandreglering för alla åldrar

Mats Bernhold, spec ortodonti
Anna Brechter, spec ortodonti, med dr
Ekslingan 10, 254 67 Helsingborg
Tel 042-14 69 27
info@bernholdortodonti.se
Även lingual ortodonti (Incognito, Harmony) och Invisalign/Orthocaps
C-takt link för digital kommunikation

Spec. ortodonti Cecilia Lindstrand

Konsultation och behandling för barn och vuxna
Poppelvägen 9, 459 31 Ljungskile
Tel 0769-41 64 99
E-post: info@cl-tandreglering.se
www.cl-tandreglering.se

Dr Thomas Örtendahl

www.ortendahl.com

Chefsortodontist, Colosseum Sverige AB
Mölnalds torg 1, 431 30 Mölndal
Vi erbjuder osynlig tandreglering på Colosseumklinikerna i Mölndal, Malmö Uddevalla, Arboga, Halmstad, Trelleborg, och Helsingborg
Tel: 070-661 98 77
E-post: thomas@ortendahl.com
Lingualortodonti (osynlig tandställning) samt Invisalign
c-takt link för digital kommunikation

Röntgen*

Eastmaninstitutet, Folk tandvården

Tar emot remisser på vuxna och barn för odontologisk radiologisk utredning t ex implantat, trauma och käkleder med CBCT, CT, MRT
Olivecronas väg 5 (tillfällig adress 2014–2015) 113 82 Stockholm
Tel: 08-123 165 60
E-post: rtg.eastmaninstitutet@ftv.sll.se

Specialiströntgenundersökningar med CBCT-teknik

Spec tdl Anders Frykholm, Klara Rangne
EBF dentalröntgen AB
Rådmanngatan 48, 113 57 Stockholm
Tel 08-545 940 35, fax 08-545 940 36
E-post: reception@ebf.se

AURAKLINIKEN

SPECIALISTTANDVÅRD - ESTETISK TANDVÅRD

Välkommen till oss. Lång erfarenhet kombineras med bred kompetens. Korta väntetider och bra omhändertagande.

Rotbehandling Spec Brita Skyttner och Kajsa Ohlin
ST-tandläkare Magnus Nordemar

Parod/Implantat Spec Maria Lagervall och
Fredrik Wernsten

Kronor/Broar Spec Monica Wahlström

Brunnsgatan 8, tfn 08-545 111 00, info@aurakliniken.se

NYHET

Vi tar emot
endoremissor för
barnpatienter

SLUTA-RÖKA-LINJEN

RING 020-84 00 00

www.slutarokalinjen.org

WASA TANDKLINIK
Maryam Pourmousa
Parodontolog

Tar emot remisser för:

Parodontal terapiplanering
och behandling

Hel-, del- och singelimplantat

Fixturoperation på remiss

WASA TANDKLINIK
TEGNÉRGATAN 8, BV
113 58 STOCKHOLM
TEL 08-21 01 85
wtk@wasatandklinik.com

Specialistkliniken för Narkos och behandling av Tandvårdsrädsla

Intubations - NARKOS
Lustgas - Terapi - Hypnos - KBT
Landstingens högkostnadsskydd

Implantat under Narkos
Snabb behandling av remisser!

Leg.tdl **Joakim Skott**
Leg.tdl **Pia Lif-Bimer**
Leg.tdl **Sigrid Schumann**
Leg.tdl **Louise Sidenö**
Leg.tdl **Lennart Hübel**
Leg.tdl **Sture Friedner**
Leg.tandhygienist **Anna-Lena Brandvold**
Leg.psykiolog, leg.psykioterapeut **Sven-Erik Levin**
Leg.läkare, spec.anestesi **Ivan Kohn**

Narkoskliniken

RÅLAMBSVÄGEN 10A, KUNGSÖLLEN
112 59 STOCKHOLM
Tel: 08-737 00 75, Fax: 08-737 00 76
www.narkoskliniken.se info@narkoskliniken.se

Vill du
annonsera?

Scanna koden för att
ladda ner annonsprislister
och utgivningsplan

Tandläkar
tidningen

TANDLÄKARNA Rylén

Remissinstans sedan 1992

Vi tar emot remisser för:

- Implantatkirurgi och/
eller implantatprotetik
- Dentoalveolär kirurgi
- Apikalkirurgi
- Panoramaröntgen

Behandling utförs
av käckkirurger

Tandläkarna Rylén
Tessins väg 8
217 58 Malmö

Tel: 040-98 00 88 / 81
www.tandlakarnarylen.com
Email: remiss@tandlakarnarylen.com

Willa Endodonti

Fyra tandläkare, fyra mikroskop
och en CBCT...

Välkommen att remittera patienter för
endodonti och apikalkirurgi. Vi har mer
än tio års erfarenhet av remissendodonti.

Läs mer på: www.willa.se

WILLA
TANDHÄLSA

Sjövägen 20, 169 55 Solna
Tel. 08-730 08 80 info@willa.se

Ortodonti

Välkommen med remisser
för barn och vuxna!

Eastmaninstitutet, Dalagatan 11
113 24 Stockholm. 08-123 165 10
ort.eastmaninstitutet@ftv.sll.se

Handen, Handterminalen 3
136 40 Haninge. 08-123 162 03
ort.handen@ftv.sll.se

Mörby, Golfvägen 2
18211 Danderyd. 08-123 159 30
ort.sollentuna@ftv.sll.se

Sollentuna, Tingsvägen 17
191 61 Sollentuna. 08-123 159 30
ort.sollentuna@ftv.sll.se

Södertälje, Lovisingsgatan 3
151 73 Södertälje. 08 123 158 41
ort.sodertalje@ftv.sll.se

Tyresö, Bollmoravägen 14
135 40 Tyresö. 08-123 162 03
ort.handentv.sll.se

Folk tandvården

Välkommen till oss med
era remisser för:

Parodontit
Periimplantit
Mucogingival- och
Implantatkirurgi

Vi erbjuder även
tandhygienistbehandling och
hjälp med terapiplanering.

Annika Sahlin-Platt
Specialist Parodontologi

Camilla Löwén och
Jenny Sandin
Tandhygienister

Sahlin Platt
Specialisttandvård

Skånegatan 67, Stockholm
08-21 20 01
info.tandlossning@ptj.se
tandlossning.praktikertjanst.se

Praktikertjänst

FÖR 84 ÅR SEDAN...

”En skamfläck att annonsera i dagspressen”

I Sveriges Tandläkare-Förbunds Tidning nr 5 1930 gör redaktör Filip Pålsson några reflexioner kring förbundstidningen. Han konstaterar att det vid flera tillfällen har framhållits att förbundsmedlemmarna saknar intresse för förbundstidningen, att många inte läser den och att de högst ogärna lämnar bidrag till tidningen.

”Men nu och framledes tror jag ej, att man behöver befara något i den riktningen. Tvärtom kan man helt säkert räkna med, att det ute i landsorten finnes ett betydande intresse för förbundsorganet. Man bör nämligen besinna, att vi landsortskolleger, som utgöra flertalet inom kåren och som befinna sig ute i periferien, isolerade här och var på mindre platser långt från de odontologiska händelsernas centrum, givetvis ha det allra största intresse och fördel av att det existerar ett väl redigerat kårorgan, som utkommer så ofta som möjligt...”

LÄNGRE FRAM I ARTIKELN skriver redaktör Filip Pålsson att det är ”...högeligen önskvärt, att förbundstidningen i största möjliga utsträckning blir ett tand-

läkarnas eget annonsorgan, så att man bl. a slipper att se de jämt och ständigt i dagspressen uppdykande mindre och ofta större annonserna angående försäljning och överlåtelse av tandläkarpraktik, vikariat etc, vilka annonser många gånger ur kåretisk synpunkt äro mindre lyckligt formulerade och därför utgöra för vår kår en skamfläck, som snart bör tvättas bort”.

OGH LÄNGRE FRAM: ”Vad skall den stora allmänheten, odont. kandidater och nyblivna tandläkare ej att förglömma, tro och tänka när den läser allt detta kommersiella skryt och reklamerande om lukrativ tandläkarpraktik, stort netto, utsökt och förnämligt klientel, guldpraktik, etc?”

Filip Pålsson befarar att praktiska och ekonomiska skäl kan leda till att tidningen inte kan utvecklas och förbättras och utkomma oftare och mera regelbundet. Då kan Sällskapets och förbundets tidningar komma att slås samman. Följden kan bli att man följer exemplen från Norge och Danmark, där man endast har en tidning med två skilda redaktörer, den ena delen för vetenskap, den andra för ekonomiska och sociala frågor.

”Något i den stilen kan helt säkert även ordnas hos oss, om så skulle bli nödvändigt”.

Mats Karlsson

Keep smiling, Dolly!

Utformning och innehåll i annonser förändras med tiden. Så här kunde det exempelvis se ut i Tandläkartidningen nr 10-1988, där dentallabbet Koerts försökte locka kunder.

Hur man lyckades förtäljer inte historien. Men i Tandläkartidningen detta år fanns annonser från företaget där flera kändisar användes som lockbeten.

Countrydrotsningen Dolly Parton var välkänd då och minst lika välkänd i dag, men kanske är det inte hennes perfekta tandrader man som läsare och betraktare först tänker på ...

I annonsens text hänvisar man till att ”... när sköna Dolly Parton såg dagens ljus, var Moder natur på sitt allra soligaste humör. Vilket hår, vilken blick och vilket leende!”

Enligt annonsören räcker det dock oftast inte med stöd från Moder natur; hemligheten bakom ett vackert leende är ofta en duktig tandläkare och ett pålitligt och kvalitetsmedvetet dentallaboratorium som Koerts.

Mats Karlsson

Har du något tips eller roligt minne du vill dela med dig av? Skriv och skicka till oss: redaktionen@tandlakarforbundet.se, så kan du bli publicerad här.

Illustration: Gustav Dejert/Woo

Välkommen med din remiss till oss!

VI HAR ÖVER 25 ÅRS ERFARENHET av implantat-behandling och har installerat över 30 000 implantat på nära 8 000 patienter. Vi tar emot remisser för, förutom implantatbehandlingar, protetisk rehabilitering, behandling av parodontit och dento-alveolär kirurgi. Remisser mottas även för datortomografi (CBCT) och övriga röntgenutredningar.

All behandling kan utföras under narkos. En långsiktig kvalitetskontroll med ständig tillgänglighet för patienten och för den remitterande kollegan hör till klinikens viktigaste målsättningar. Specialistkliniken i Nacka är godkänd av Socialstyrelsen som utbildningsklinik för erhållande av specialistbehörighet i oral protetik.

Specialistkliniken för Dentala Implantat

Värmdövägen 121, 131 37 Nacka

Tel 08-718 30 50, Fax 08-718 00 13

Mail info@specialistkliniken-implantat.se

Mer information på

www.specialistkliniken-implantat.se

VÅRA SPECIALISTER

SPECIALISTER ORAL PROTETIK

Christer Bessing

Jakob Christensen

Per Ekenbäck

Claes Ellgar

SPECIALIST KÄKKIRURGI

Sten Holm

SPECIALIST PARODONTOLOGI

Juhani Fischer

SPECIALIST ORAL RADIOLOGI

Inger Eklund

SPECIALIST ANESTESIOLOGI

Gunilla Caneman

ALLMÄNTANDLÄKARE

Olle Lindwall

TANDHYGIENISTER

Marina Henriksson

Marie Ljungberg

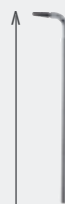

RETROGRAD ENDODONTI

BERUTTI Specialspets som ansluts på EMS ultraljud

25 mm

Diamantbelagda endospetsar för användning vid retrograd endodonti. En avsmalnande design som ger minimalinvasiv preparation och förebygger därmed postoperativa komplikationer. **OBS!** Bild ovan i verklig storlek. Ref DT-060 5 st./förpackning.

EMS SWISS QUALITY

W&H Nordic AB, t: 08-445 88 30, e: office@whnordic.se
www.wh.com Följ gärna whnordic på Instagram!